

YAZI-YORUM

Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi

13. Sayı

YAZI-YORUM

EDEBİYAT DERGİSİ

Genel Yayın Yönetmeni

Zeynep Eşin

Yayın Kurulu

Hatice Hamarat

Evren Erbatur

Achilles Valentin

Yazı İşleri

Fatih Eşin

Kapak İllüstrasyon

Şara Nur Yaşar

Pdf Tasarım

Aydın Yaşar

Sosyal Medya

Deniz Eşin

Reklam Halkla İlişkiler

info@yazi-yorum.net

YAZARLAR

Emre Erbatur

Beyza Büşra Erol

Sevde Gül Kocalar

Fırat Işıkgil

Nur Yüksel Öztürk

İlknur Demir

Ömer Kaya

Elif Kaymazlı

Büşra Canbaz

Deniz Güneysu

Fuat Eren

YAZI-YORUMDAKİLER

DOSYA KONUSU

Halide Edib Adıvar'ın Hayatına Yolculuk

Halide Edib Adıvar'ın Yol Palas Cinayeti; Bir Hakikat Sarkacı

Emre Erbatur

Ateşten Gömlek

Fırat Işıkgil

Bir İç Hesaplaşmanın Romanı Çaresiz

İlknur Demir

Kadın Duygularına Halide Edib Adıvar'ın Gözüyle yolculuk

Nur Yüksel Öztürk

Reşat Nuri Güntekin Acımak

Sevde Gül Kocalar

ÖYKÜ

Ömer Kaya | Ses

Büşra Canbaz | Tarif-i Hayat

Banu Çavuşoğlu | Sıcak Ekmek

Selma Sağlam | Yaz Deftere

Mustafa Boğ | Fotoğraf

Cansu Polat | Turuncu Güvercin

Berna Kathre | Dönmeyen Dünya

Pervin Gülbaz | Yeşil Balon

Özlem Budak | Ruhlar Korosu

Özlem Y. Uçak | İz

Zeynep Albaraz Gencer | Gurur

Hilal Dursun | Yetişkinlerde Parka Gider

ŞİİR

Fuat Eren | Sen Kimim

Cüneyt Aras | İnsan Dediğin Şey

Duygu Altınbaş | Göç

Ertuğrul Kaya | Değil

Yüksel Bulut | Avlu

Zekeriya Akbaş | Arada

Mustafa Arıdaş | İsimsiz Cinnet

Yıldıray Karasu | üç Gün

Senanur Yılmaz | Gel

Oktay Güler | Bisküvili Süt İçen Kız

DENEME

Beyza Büşra Erol | Koş'tum

Elif Kaymazlı | Ruhun Beş Mevsimi

Fantastik Hikayecilikte Geleneksel biçimler; Mit

Achilles Valentin

Orta Dünyaya Açılan Kapı; Hobbit

Nur Yüksel Öztürk

Halide Edib Adıvar'ın Maske Ve Ruh Oyunu üstüne

Nedim Saban ile Söyleşi

Euren Erbatur

Bilakis Kitabı üstüne; Yıldıray Karasu

Hatice Hamarat

Halide Edib Adıvar

Yaşamı ilkler, mücadeleler ve başarılarla dolu. Robert Lisesi'nden diploma alan ilk Müslüman kadın da o, Milli Mücadele yıllarında cephede ve cephe gerisinde savaşan da; dünyanın en önemli üniversitelerinde konferanslar veren de o, birbirinden başarılı kitaplara imza atan da... Yazar, siyasetçi, gazeteci, akademisyen; Halide Edib Adıvar.

1884 yılında İstanbul Beşiktaş'ta doğan Halide Edib Adıvar'ın babası, II. Abdülhamit döneminde Ceyb-i Hümayun (Padişah Hazinesi) kâtipliği, Yanya ve Bursa Reji Müdürlüğü yapan Mehmet Edib Bey, annesi Fatma Berifem Hanım'dı. Evde özel dersler alarak ilköğrenimini tamamlayan Halide Edib, yedi yaşındayken yaşını büyüterek girdiği Robert Lisesi'nden kısa bir süre sonra padişahın "Hıristiyan okullarında Müslüman öğrencilerin okuyamayacağı" emri ile ayrılmak zorunda kalır. Yeniden evde özel ders görmeye başlar. İngilizce öğrenirken çevirdiği Jacob Abbott'un "Ana" adlı eseri 1897'de basılır. Bu çeviriyi yaptığı için 1899 yılında II. Abdülhamit tarafından Şefkat Nişanı ile ödüllendirilir. Daha sonra okula geri dönerek İngilizce ve Fransızca öğrenmeye başlayan Halide Edib, Robert Lisesi'nden diploma alan ilk Müslüman kadın olur.

31 Mart Ayaklanması ile başlayan hareketli yıllar

1908 yılı yazarın hayatında dönüm noktası olur. Bu yıl yazmaya başladığı kadın haklarıyla ilgili yazılar gazetelerde yayımlanan Halide Edib'in ilk yazısı Tefik Fikret'in çıkardığı Tanin'de yer alır. İlk yazılarında Halide Salih ismini kullanan yazarın muhafazakâr çevrelerden tepki çekmesi uzun sürmez. 31 Mart Ayaklanması sırasında öldürülme endişesiyle, iki oğlunu da yanına alarak, kısa süreliğine Mısır'a gider. Oradan İngiltere'ye geçerek, kadın hakları konusundaki yazıları nedeniyle kendisini tanıyan İngiliz gazeteci Isabelle Fry'ın evinde konuk olur. İngiltere'ye gidişi o dönemde kadın-erkek eşitliği konusunda sürüp giden tartışmalara tanık olmasına ve Bertrand Russell gibi önemli fikir adamlarıyla tanışmasına vesile olur.

1909'da İstanbul'a geri dönen Halide Edib, siyasi içerikli yazıların yanında edebi yazılar da yayımlamaya başlar. "Heyyula" ve "Raik'in Annesi" adlı romanları basılırken aynı anda kız öğretmen okullarında öğretmenlik ile vakıf okullarında müfettişlik görevlerinde bulunur. Burada edindiği tecrübelerle, İstanbul'un eski ve arka mahallelerini tanıması sayesinde "Sinekli Bakkal" adlı ünlü romanı ortaya çıkar. Eşi Salih Zeki Bey'den 1910 yılında boşandıktan sonra yazılarında Halide Salih yerine Halide Edib adını kullanmaya başlayan yazar, aynı yıl feminist yaklaşımlı romanı "Seviyye Talip" yayımlanınca birçok eleştiriye maruz kalır. 1911 yılında ikinci kez İngiltere'ye giden Halide Edib, yurda döndüğünde Balkan Savaşı patlak verir. Savaş yıllarında kadınlar toplum yaşamında çok daha fazla rol almaya başlamıştır. Kadınları Yükseltme Derneği kurucuları arasında bulunan ve pek çok yardım işinde görev alan Halide Edib, aynı dönemde "Son Eseri" adlı aşk romanını da kaleme alır.

Balkan Savaşı yılları

Balkan Savaşı yıllarında kadınlar toplum yaşamında daha aktif rol almaya başlamışlardı. Halide Edib de bu yıllarda Teali-i Nisvan Cemiyeti'nin (Kadınları Yükseltme Derneği) kurucuları arasında yer aldı ve yardım işlerinde çalıştı. Bu dönemde Son Eseri adlı aşk romanını kaleme aldı. Öğretmenlik mesleğinin içinde olduğundan eğitim ile ilgili bir kitap yazmaya yöneldi ve Amerikalı düşünür ve eğitimci Herman Harrell Horne'un The Psychological Principle of Education (Eğitimin Psikolojik Temeli) adlı eserinden yararlanarak Talim ve Edebiyat adlı kitabı yazdı[1]. Aynı dönemde Türk Ocağı içinde Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Hamdullah Suphi gibi yazarlarla tanıştı. Bu kişilerle dostluğu sonucu Turancılık fikrini benimseyen Halide Edib, bu düşüncenin etkisiyle Yeni Turan adlı eserini yazdı. 1911'de Harap Mabetler ve Handan isimli romanları yayımlandı.

I. Dünya Savaşı yılları

Balkan Savaşları 1913'te sona ermişti. Öğretmenlikten istifa eden Halide Edib, Kız Mektepleri Umumi Müfettişliği görevine getirildi. I. Dünya Savaşı başladığında bu görevdeydi. 1916'da Cemal Paşa'nın daveti üzerine okul açmak üzere Lübnan ve Suriye'ye gitti. Arap eyaletlerinde iki kız okulu ve bir yetimhane açtı. Orada bulunduğu sırada babasına verdiği vekalet ile Bursa'da, aile doktorları Adnan Adıvar ile nikahları kıyıldı. Lübnan'da iken Kenan Çobanları adlı 3 perdelik operanın librettosunu yayımladı, eseri Vedi Sebra besteledi[8]. Yusuf Peygamber ve kardeşlerini konu alan bu eser, o yıllarda savaş koşullarına rağmen yetimhane öğrencileri tarafından 13 defa sahneye kondu. Türk ordularının Lübnan ve Suriye'yi boşaltması üzerine 4 Mart 1918'de İstanbul'a döndü. Yazar, hayatının buraya kadar olan bölümünü Mor Salkımlı Ev adlı kitabında anlatmıştır.

Millî Mücadele yılları ve ABD mandası tezi

Halide Edib, İstanbul'a döndükten sonra Darülfünun'da Batı edebiyatı okutmaya başladı. Türk Ocakları'nda çalıştı. Rusya'daki Narodnikler (Halka Doğru) hareketinden esinlendi ve Türk Ocakları içindeki küçük bir grubun Anadolu'ya uygarlık götürmek amacıyla kurduğu Köycüler Cemiyeti'nin reisi oldu. İzmir'in işgalinden sonra "millî mücadele" en önemli işi haline geldi. Karakol adlı gizli örgüte girerek Anadolu'ya silah kaçırma işinde rol aldı. Vakit Gazetesi'nin sürekli yazarı, M. Zekeriya ve eşi Sabiha Hanım'ın çıkarttıkları Büyük Mecmua'nın başyazarı oldu.

Millî Mücadele taraftarı aydınların bir kısmı işgalcilere karşı ABD ile işbirliği yapma düşüncesindeydi. Halide Edib bu düşüncedeki Refik Halit, Ahmet Emin, Yunus Nadi, Ali Kemal, Celal Nuri gibi aydınlarla 14 Ocak 1919'da Wilson Prensipleri Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. Cemiyet, iki ay sonra kapandı. Halide Hanım, Amerikan mandası tezini Sivas Kongresi hazırlıklarını sürdürmekte olan millî mücadelenin önderi Mustafa Kemal'e yazdığı 10 Ağustos 1919 tarihli bir mektupla açıkladı. Ancak bu tez kongrede uzun uzun tartışılacak ve reddedilecektir. Yıllar sonra Mustafa Kemal Nutuk adlı eserinde "Amerikan Mandası için Propogandalar" başlığı altında Arif Bey, Selahattin Bey, Ali Fuat paşa ile telgraf görüşmeleri yanında Halide Edib' in mektubuna da yer vermiş ve mandaterliği eleştirmiştir.

Yıllar sonra Halide Edib Türkiye'ye geri döndüğünde verdiği bir röportajında Millî Mücadele için "Mustafa Kemal Paşa haklıymış!" demiştir.

İstanbul mitingleri ve idam kararı

15 Mayıs 1919 günü İzmir'i Yunanların işgal etmesi üzerine İstanbul'da ardı ardına protesto mitingleri düzenlenmekteydi. İyi bir hatip olan Halide Edib, 19 Mayıs 1919 günü Asri Kadınlar Birliği'nin düzenlediği ve kadın hatiplerin de konuşmacı olduğu ilk açık hava mitingi olan Fatih Mitingi'nde kürsüye çıkan ilk konuşmacıydı, attığı nutuk ile belleklerde büyük iz bıraktı. 20 Mayıs'ta Üsküdar mitingi, 22 Mayıs'ta Kadıköy mitingine katıldı. Bunları Halide Edib'in başkahramanı haline geldiği Sultanahmet mitingi izledi. Önceden hazırlanmadan ve yazmadan yaptığı konuşmada sarf ettiği "Milletler dostumuz, hükümetler düşmanımızdır." cümlesi bir vecize halini aldı.

İngilizler İstanbul'u 16 Mart 1920'de işgal ettiler. Hakkında idam emri çıkardıkları ilk kişiler arasında Halide Edib ve eşi Dr. Adnan da vardır. 24 Mayıs'ta padişah tarafından onaylanan kararda idama mahkûm edilen ilk 6 kişi şunlardı: Mustafa Kemal, Kara Vasıf, Ali Fuat Paşa, Ahmet Rüstem, Dr. Adnan ve Halide Edib.

Anadolu'da mücadele

Mustafa Kemal Paşa ile Gebze İstasyonu'nda

Haklarında idam kararı çıkmadan önce Halide Edib, eşi ile birlikte İstanbul'dan ayrılıp Ankara'daki Millî Mücadele'ye katılmıştı. Çocuklarını İstanbul'da yatılı okulda bırakarak 19 Mart 1920 günü Adnan Bey ile at sırtında yola çıkan Halide Hanım, Geyve'ye ulaştıktan sonra buluştukları Yunus Nadi Bey ile birlikte trene binip Ankara'ya gitmiş ve 2 Nisan 1920 günü Ankara'ya varmıştı.

Halide Edib, Ankara'da Kalaba (Keçiören)'daki karargahta görev aldı. Ankara yolunda iken Akhisar İstasyonu'nda Yunus Nadi Bey ile birlikte kararlaştırdıkları gibi Anadolu Ajansı isimli bir haber ajansının kurulması Mustafa Kemal Paşa'dan onay görünce ajans için çalışmaya başladı. Ajansın muhabiri, yazarı, yöneticisi, ayakışlerine bakanı olarak çalışıyordu. Haber derleyip Millî Mücadele'ye ilişkin bilgileri telgrafı olan yerlere telgrafla iletmek, olmayan yerlerde cami avlusuna afiş olarak yapıştırılmalarını sağlamak; Avrupa basınına takip edip Batılı gazetecilerle iletişim kurmak;

Mustafa Kemal'in yabancı gazetecilerle görüşmesini sağlamak, bu görüşmelerde tercümanlık yapmak; Yunus Nadi Bey'in çıkardığı Hakimiyet-i Milliye gazetesine yardımcı olmak ve Mustafa Kemal'in diğer yazışları ile ilgilenmek Halide Edib'in yürüttüğü işlerdi.

1921'de Ankara Kızılay başkanı oldu. Aynı yılın Haziran ayında Eskişehir Kızılay'da hastabakıcılık yaptı. Ağustos'ta orduya katılma isteğini Mustafa Kemal'e telgrafla ilettiler ve cephe karargâhında görevlendirildi. Sakarya Savaşı sırasında onbaşı oldu. Yunanların halka verdiği zararları incelemek ve raporlamakla sorumlu Tetkik-i Mezalim Komisyonu'nda görevlendirildi. Vurun Kahpeye adlı romanının konusu bu dönemde oluştu. Türk'ün Ateşle İmtihani (1922) adlı anı kitabı, Ateşten Gömlek (1922), Kalp Ağrısı (1924), Zeyno'nun Oğludlı romanlarında Kurtuluş Savaşı'nın değişik yönlerini gerçekçi biçimde dile getirebilmesini savaşta deneyimlerine borçludur.

Savaş boyunca cephe karargahında görev yapan Halide Edib, Dumlupınar Meydan Muharebesi'nden sonra ordu ile İzmir'e gitti. İzmir'e yürüyüş sırasında rütbesi başçavuşluğa yükseldi. Savaşta yararlılıklarından ötürü İstiklal Madalyası ile ödüllendirildi.

Kurtuluş Savaşı sonrası

Halide Edib

Kurtuluş Savaşı, Türk ordusunun zaferiyle sonuçlandıktan sonra Ankara'ya döndü. Eşi, Dışişler Bakanlığı'nın İstanbul temsilciliği ile görevlendirilince birlikte İstanbul'a gittiler. Anılarının buraya kadar olan kısmını Türk'ün Ateşle İmtihani adlı eserinde anlatmıştır.

Halide Edib, cumhuriyetin ilanından sonra Akşam, Vakıf ve İktidar gazetelerinde yazdı. Bu arada Cumhuriyet Halk Fırkası ve Mustafa Kemal Paşa ile siyasi fikir ayrılıkları yaşadı. Eşi Adnan Adıvar'ın Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluşunda yer alması sonucu iktidar çevresinden uzaklaştılar. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılıp Takrir-i Sükun kanununun kabul edilmesiyle tek parti dönemi başlayınca, kocası Adnan Adıvar ile birlikte Türkiye'den ayrılmak zorunda kalarak İngiltere'ye gitti. 1939 yılına kadar 14 yıl boyunca yurtdışında yaşadı. Bu sürenin 4 yılı İngiltere'de, 10 yılı da Fransa'da geçti.

Halide Edib, yurtdışında yaşadığı dönemde kitap yazmayı sürdürdüğü gibi Türk kültürünü dünya kamuoyuna tanıtmak amacıyla pek çok yere konferanslar verdi. İngiltere'de Cambridge, Oxford; Fransa'da Sorbonne Üniversitelerinde konuşmacı oldu. İki defa Amerika Birleşik Devletleri'ne, bir defa da Hindistan'a davet edilerek gitti. 1928 yılında ABD'ye ilk gidişinde Williamstown Siyaset Enstitüsü'nde yuvarlak masa konferansına başkanlık yapan ilk kadın olarak büyük ilgi çekti. Artık ABD'de yaşamakta olan oğullarını, Anadolu'da Millî Mücadele'ye katılmak için onlardan ayrılışından 9 yıl sonra ilk defa bu gezi sırasında tekrar görebildi. 1932 yılında Columbia Üniversitesi Barnard Kolej'den gelen çağrı üzerine ikinci kez ABD'ye gitti ve ilk gidişindeki gibi seri konferanslarla ülkeyi dolaştı. Yale, Illinois, Michigan üniversitelerinde konferanslar verdi. Bu konferansların sonucu olarak Türkiye Batıya Bakıyor adlı eseri ortaya çıktı]. 1935 yılında İslam üniversitesi Jamia Milia'yı kurmak için açılan kampanyaya katılmak üzere Hindistan'a çağrıldığında Delhi, Kalküta, Benares, Haydarabad, Aligar, Lahor ve Peşaver Üniversitelerinde dersler verdi. Konferanslarını bir kitapta topladı, ayrıca Hindistan izlenimlerini içeren bir kitap yazdı.

1936 yılında en ünlü eseri olan Sinekli Bakkal'ın İngilizce orijinali "The Daughter of the Clown" yayımladı. Roman aynı yıl Türkçe olarak Haber gazetesinde tefrika edildi. Bu eser 1943 yılında CHP Ödülü'nü aldı ve Türkiye'de en çok baskı yapan roman oldu.

1939'da İstanbul'a döndü ve 1940 yılında İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz Filolojisi kürsüsünü kurmakla görevlendirildi ve 10 yıl kürsü başkanlığını yürüttü. Shakespeare hakkında verdiği açılış dersi büyük yankı uyandırdı.

1950 yılında Demokrat Parti listesinden İzmir milletvekili olarak TBMM'ye girdi ve bağımsız milletvekili olarak görev aldı. 5 Ocak 1954 günü Cumhuriyet Gazetesi'nde Siyasi Vedaname başlıklı bir yazı yayımlayarak bu görevinden ayrıldı ve tekrar üniversitede görev aldı. 1955'te eşi Adnan Bey'in kaybı ile sarsıldı.

Halide Edib Adıvar, 9 Ocak 1964 yılında İstanbul'da 80 yaşındayken böbrek yetmezliği nedeniyle yaşamını yitirdi. Cenazesi, Merkezefendi Mezarlığı'na defnedildi.

Hemen her anlatı türünde eserler veren Halide Edib Adıvar, en çok Ateşten Gömlek (1922), Vurun Kahpeye (1923-1924) ve Sinekli Bakkal (1936) adlı romanlarıyla tanınır ve Cumhuriyet dönemi edebiyatında gerçekçi roman geleneğinin öncülerinden biri olarak kabul edilir. Eserleri genellikle içerik bakımından üç grupta incelenmiştir: kadın meselelerini ele alan ve eğitilmiş kadının toplumdaki yerini arayan eserleri, Millî Mücadele dönemini anlatan eserleri; şahsiyetleri, içinde buldukları geniş toplumla birlikte ele alan romanları.

İngiliz romanı geleneklerine uygun yapıtlarında Türk toplumunun geçirdiği evrimi, bu evrim sürecindeki çatışmaları, kendi deneyim ve gözlemlerine dayanarak sergilemiştir. Olaylar ve kişiler çoğunlukla birbirinin devamı özelliği taşıdığı için ırmak roman olarak nitelendirilebilir. Kadın psikolojisini derinliğine işlediği romanlarında, ideal kadın tipleri yaratmaya çalışan Halide Edib, sade dille romanlarını yazmıştır.

Söyleşi | Nedim Saban

Halide Edib Adivarın Maske ve Ruh Oyunu Üstüne
Nedim Saban İle Söyleşi
Evren Erbatur

Nasreddin Hoca ve Shakespeare'i yan yana getiren bir oyun okuduğunuzu ya da izlediğinizi hayal edelim. Bu oyun Nazım Hikmetin Makinalaşmak İstiyorum şiirini hep bir ağızdan söyleyen, paraya ve kudrete tapan bir koronun prologu ile başlasın. Maske ve Ruh işte böyle şaşırtıcı bir oyun. Yönetmen ve yapımcı Nedim Saban ile Halide Edib'i tiyatro sanatı üzerinden konuştuk.

Öncelikle kendi adıma da beklenmedik ve merak uyandıran söyleşimize zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Bence sizin de böyle bir çalışmanız olduğu bilinmiyor. Bu söyleşi ile iki bilinmeyen yönü bir araya getirmiş olduğumuz için ayrıca mutluyum.

Teşekkürler.

Güncel projelerinizden söz ederek başlayalım mı?

Şu anda iki buçuk yıldır çalıştığımız Süper İyi Günler oyunu sahnelenmeye devam ediyor. Mark Haddon'un "The Curious Incident of the Dog in the Night-Time" adında, Broadway ve Londra'da çok ses getirmiş, otizmle ilgili bir romanının uyarlaması. Türkiye'de ilk defa çok ilginç bir teknoloji, High-Tech, kullanarak otizmlili bir bireyin yüreğinin içine giriyoruz. Özel bir proje. Ayrıca, Tiyatrokare olarak Leyla'nın Evi ve Ahududu oyunlarımız devam ediyor. Bu arada doktora araştırmam sürüyor. Küçük Sahne, Çevre Tiyatrosu, Kenter Tiyatrosu ve Ses Tiyatrosu binaları üzerinden Türk Tiyatrosundaki değişimleri ele alıyorum. Küçük Sahne ile ilgili yaptığımız bir belgesele internet üstünden ulaşılabilir.

"Halide Edib Adivar Tiyatrosu" adlı yüksek lisans tezinizde, detaylı bir şekilde Maske ve Ruh oyununu incelediniz. Tezinizin çıkış noktası ne oldu? Süreç sizin için nasıl gelişti?

Öncesinde Halide Edib'i bir oyun kahramanı olarak işlemek istiyordum. İpek Çalışlar'ın biyografisini okuduktan sonra, İpek Hanımla başlayan dostluğumuz ve konuşmalarımızın da etkisiyle, iki, iki buçuk saatlik bir oyunun, Halide Edib gibi her yönüyle zengin bir kadını anlatmak için yeterli gelmeyeceğini anladım. Böylece yüksek lisans tezimi Halide Edib hakkında yazmaya karar verdim. Çünkü ciddi bir tiyatrosever ve Shakespeare hayranı. Robert Kolej'de okuduğu yıllarda Shakespeare'i keşfetmiş.

İstanbul Üniversitesinde İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünün başına getiriliyor. Burada Mina Urgan ile beraber Shakespeare çevirileri yapıyor. Mina Urgan Halide Edib'in asistanı... Bunun dışında yurtdışında çok oyun izliyor. Roman karakterlerinde de çok enteresan şekilde teatral bir ifade ve zengin karakterler vardır. Daha da ilginç, ilk demeyelim ama Afife Jale'den önce sahneye çıkan ilk Müslüman kadınlardan. Bu da çok önemlidir. Şu anda kayıp olan Yeni Turhan adlı bir metnini, 1913'te, Türk Ocağında Enver Paşayı karşısına alarak oynuyor, onu sahneden eleştiriyor. Halide Edib bu oyunda oynuyor. Günümüze kalmış olan diğer oyunu Kenan Çobanları Tevrattaki bir öykünün uyarlaması, Kösem Sultan adlı oyunu 31 Mart ayaklanmasında Tanin matbaasının yağmalanması sırasında parçalanıyor. Yeni Turhan oyunu ise kaybolmuş.

Cumhuriyetin ilanından sonra artık entelijansiya olarak sayılan, erkek egemen ve dar kafalı bir tayfa onu dışlıyor. Persona non grata ilan ediliyor. Niye öyle olduğu da tartışmalı bir konu. Maske ve Ruh da oynanması imkansız diye raporlanarak, kütüphanelerin tozlu raflarında çürümeye terk ediliyor. Halide Edib kendisi de söylüyor. Bir oyun yazdım. Kafam çok karışık ve nasıl oynanır bilmiyorum. Bunu aydınların kafa karışıklığına ve yorgunluğuna verin diyor. Bir kere bu bana araştırmaya değer geldi. Niye oynanamaz diye düşünürken, en büyük kolaylık tez danışmanım Ayşin Candanın, aslında kendisine yakın olmayan bir tez konusu olmasına karşın, bana şu cesareti vermesi oldu. Söylediği şeydu ki, bugün Dünya Tiyatrosu'nda yeni teknoloji kullanımı sayesinde oynanamayacak oyun yok. Yeter ki doğru çözümlensin dramaturjik olarak. Bu oyun da oynanabilir. Örneğin bizim Süper İyi Günler oyununda uyguladığımız gibi pek çok teknikle her şey yapılabilir.

Oynanamaz denilen bir oyunu, 2016 yılında İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında bir okuma tiyatrosu olarak sahneleyerek bir öneri getirmiş oldunuz. Sizin sahneleme süreciniz nasıl gelişti? Ön planda tuttuğunuz konu ne oldu?

Soyut ve gerçeküstücü bir yorum... Oyundaki mekanları yaratmak operada, filmlerde olabilecek teknikleri düşündürüyor. Bulutların üstünde uçarken altından kurşuni renkli nehirlerin aktığı bir şehir var örneğin. O kadar sıradışı olaylarla dolu parantez içleri var ki... Biz bunları da okuyarak seyircinin hayal gücüne bırakmak istedik. Gerçekleştirmeye çalışmak da komik olurdu. Celile Toyon'u Halide Edib gibi değerlendirdik oyunda. Parantez içlerini okudu. Böylece yazarın da düşünceleri eş zamanlı olarak ortaya çıktı sahneleme sırasında. Başta yaptığımız küçük bir atışma sahnesi vardı. Ben bu araştırmayı yapıyorum ancak çıkamadım içinden diyerek başlıyordu, oyunu bitmiş bir proje olarak değil, bir öneri olarak okuduk.

85, 90 dakikalık tek perdelik bir okuma gerçekleştirdik. Biraz küçülterek, bazı sahneleri birleştirerek, çünkü segmentler halinde yazılmıştı, ve biraz zaman bütünlüğü yaparak kurguladım. Bu kurguyu maske ve ruh konseptinde tuttum. Maske nedir? Dışarıdan aldığımız materyalist değerler, ruh da aslında kendinize ait olan ve maskenin değişimine direnen bir şeydir. Sahnede maske ve ruh kısımları vardı. Üsküdar Tekel Sahnesinde olması da harikaydı. Mekan seçimi projeye ilham kaynağı oldu. Ruh sahneleri yukarda balkonlarda oynanıyordu. Materyalist olarak açıkladığım maske sahneleri ise biraz daha simgesel kuruldu. Mesela buzdolabından çıkan objeler ile sadeleştirilerek ele alındı. Buzdolabını dondurulmuş gerçeklik üzerinden algıladım. Muhteşem bir şansım oldu. Sezai Altekin'i Nasrettin Hoca, Levent Öktem'i de Shakespeare'i okumaya ikna ettim. Muhteşem bir kadroyla gerçekleştirdik. Amerika'da "stage reading" dedikleri, oyuncuların ellerinde tekstler ile sahnede oyunu okudukları bir biçimdeydi. Günün sonunda ise İpek Çalışlar, Prof. Ayşin Candan, Dr. Esra Dicle ve benim, Halide Edib Tiyatrosu üstüne konuştuğumuz bir söyleşi oldu. Daha da ilginç oynadığımız yer, Onun yaşadığı evin hemen aşağısında bulunuyor ve ayrıca okuluna çok yakın... Her şey böyle enteresan şekilde denk geldi.

Maske ve Ruh oyununun günümüze ulaşmaya dek yolculuğunu gözden geçirirsek neler söyleyebiliriz?

Halide Edib, Maske ve Ruh oyununu önce İngilizce yazıyor. Bunun nedeni bir nevi otosansür. Tezimde de değindim bu konuya. O dönem bir kadın olarak Kurtuluş Savaşından sonraki Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş sürecini ve Mustafa Kemal Atatürk'ü eleştirebilmek kolay değil, düşünce yasağı içinde dil de adeta yasaklı. Bir kadının aslında dili ve jargonu yok, Kafka der ya bu dil içinde benim yasaklarım var, ve artık düşünemiyorum. Halide Edib'in de Türkçede karşılığı olmayan kavramlar çıkıyor, özgür düşünmek dilin kalıpları içinde yasak. Onun için, Mustafa Kemal ile ilgili bütün aksi düşüncelerini İngilizce yazmıştır. Maske ve Ruh da bu şekilde, önce 1935'te İngilizce olarak yazılıyor. 1937'de ise Türkçe olarak ilk kez Yedigün Dergisinde çıkıyor. Ardından 1953'te Masks or Souls adıyla İngilizce ikinci versiyonu yazılıyor. Aslı Ünlü, Kadının Otobiyografik Portresi kitabında şunu söylüyor, bu bana Halide Edib üzerinden, çok ilginç geldi. Kadınların otobiyografi yazmasının çok zor olmasının sebebi, erkek dili içindeki kalıplar ve jargonlar ile düşünememeleri. Bundan dolayı kendi kimliklerini bulamamaları ve ben diyememeleri. Virginia Woolf da öyle başlıyor ya, bir oda lazım Ona, ben diyebileceği bir yer lazım. Ben olabilme derdi bir lüks. Halide Edib hiçbir zaman ben olamıyor.

Şimdiye kadar da hiç sahnelenmemiş...

Şöyle söyleyebilirim. Bu raflarda kaderine terk edilmiş bir oyun. Oyun hakkında bir kaç tane tez var. Prof. Hülya Adak Martin Esslin'in dünya oyunlarını araştırırken, bu oyunu ele almamış olmasını, bir kadın yazar oluşu ve oyunun politik içeriği ile ilişkilendiriyor. Frances Kazan, Elia Kazan'ın eşi, bir Halide Edib hayranı ve bu oyunun Amerika'da oynanması için 6 ay kadar çalışıyor. Women's Project önemli kadınların projelerini sahneye taşımaya çalışan bir platform. 1997 yılında, hatta yine stage reading formatında çalışılıyor. Fakat tuhaf bir şekilde hayata geçemiyor.

Halide Edibin tiyatroyu politik bilincin ürünü olarak ele aldığını, çağına tanıklık ettiğini ve toplumu değiştirici bir gücü olduğunu belirtiyorsunuz. Bunu Onun yazarlığı açısından biraz açarsanız neler söylersiniz? Ve siz tiyatronun böyle bir gücü, etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

O dönem Vatan Yahut Silistreyi izledikten sonra halkın sokaklara dökülmesi, tiyatronun ne kadar güçlü olabildiğini gösteriyor. İstanbul'da ciddi olaylar oluyor. Namık Kemal sürülüyor. Tiyatro, edebiyattan daha güçlü çünkü canlı olarak tanık oluyorsunuz. Tiyatronun değiştirici gücü var. Ben de genç meslektaşlarımı bu yönde cesaretlendiriyorum.

Gettolarda kaybolmayın, güvenli alanlara sığınmayın. Mesela Gültepe'de tiyatro açıyorsan, oradaki seyircinin de aktif katılımcı olmasını bekleyin. Tiyatronun iyileştirici değil ama değiştirici gücü olduğunu düşünüyorum. Halide Edib bunun çok çok farkındaydı.

Tiyatronun özünde olan düalite, Halide Edib'in eserlerinde de, kişiliğinde de var. Oyunda da görülüyor bu. Oyun düalite üstüne kurulu. Batı doğu, Shakespeare, Nasreddin Hoca... Shakespeare yazılı bir gelenekten gelirken, Nasreddin Hoca ise sözlü gelenekten geliyor. Halide Edib kadın ama erkek kadar güçlü, zaafı olan ama toplumda erkek kadar sıfatı olan, değiştirici, insanları Kurtuluş Savaşına davet eden, ama sonra dünyada savaşların ne kadar korkunç olduğunu gören, pasifist olan, savaştığı şey uğruna cephede mücadele verirken, bir yandan da Yunanlılarla empati kurabilen biri. Kurtuluş Savaşına çağıran kadının değişimini düşünebiliyor musunuz? Bütün bunları, bu düaliteyi tiyatrodaki barındırabildiği için çok değerli.

Halide Edib'in yaşantısındaki farklılıkların, zıtlıkların birlikteliği biricik ve çok boyutlu bir dünya görüőüne neden olmuş ya da bütün bunlar birbirini beslemiő... Onun hayat deneyimi, yazarlığı ve Türkiye coğrafyası ilişkisini siz nasıl kuruyorsunuz?

Kesinlikle. Örneğin Maske ve Ruh oyundaki bir sahnede, Akşehir'de insanlar birdenbire vals yapıyorlar. Sanki birden bire bir maske takılmıő, üzerlerine yakıőmayan bir kıyafet giymiőler. Cumhuriyet kültüründe öne çıkarılmaya çalıőılan bazı değerlerin tepeden inme olabileceği tezini ortaya atıyor. Radyolarda Chopin, Mozart çalmaya başlaması çok güzel ama sen birdenbire dilini okuyamıyorsun, yabancı şarkılar duyuyorsun. Belki devrimin gerekliliği ama tuhaf bir Batı özentisine de dönüőebilir, o zaman da birey olamamak, aidiyet duyamamak sorunuyla karőılaőıyorsun. Öteki tarafta burjuvazi ve bürokrasi ile -ki bunlar birbirlerine çok yakın, sana nasıl yaőaman gerektiğini anlatan tipler ortaya çıkıyor. Tuhaf vurgular yaparak, diliyle, konuőarak... Hakikaten çok ilginç... Çok hayvansever bir kadın mesela cephede ise hayvanların ölümü onu çok üzüyor. Bir anne ancak uzun süre çocuklarına yaklaőtırılmıyor. Evli ama kocası tarafından aldatılıyor. Aydın ama persona non grata. Ermeni meselesiyle ilgili çok sıkı tezleri var, ama engelletemiyor, engelletebilecek kudreti var mı yok mu bunu da bilmiyoruz. Daha da ilginç, cenazesine kimse gitmiyor ama şu anda büstü dikili. Oyunun baőlangıç noktası, anlatmalıyız dediğimiz nokta, Halide Edibin İstanbul'a döndükten sonra her öğlen Sultanahmet'e gidip bebe bisküvisi yiyip, bülbül sesi dinlemesi... Onun duygusallığını özlemine, insani dertlerini gösteriyor. Tanıyanlar için antipatik bir figür. Selim İleri de aynı şeyi söyler. Çok hayran olunan biri ama çok itici, nobran zor olduğunu söylüyor. Katı kuralları da var. Sevmediği birkaç Shakespeare oyununu çevirmeyi reddediyor mesela ve burada da akademisyenlik ile duygusallık karıőıyor.

Maske ve Ruh oyununda ilgimi çeken kavramlardan biri çok kültürlülük... Ardından bu kavramın getirdiği aidiyet ve daha geniş bir perspektifte var oluő sorunu, mücadelesi oldu.

Kimlik çatıőmasını aydın olarak sürekli yaşayan bir kadın olmuş Halid Edib. Kurtuluş Savaşı mücadelesi verirken aynı zamanda pasifizm de var. Hindistan'da Gandhi ile buluşmuş mesela, öte yandan Amerika'da konferans veren ilk Türk kadın. Dolayısıyla çok kültürlülüğü ve kimlikliliği yansıyor. Robert Kolej eğitimi çok önemli. Bir yüzü Batıya, diğer yüzü Doğuya dönük... Hayatındaki anne ve baba figürleri birbirlerinden farklı, orada baőtıyor düalite. Çok yönü ile ele alınabilecek bir karakter Halide Edib Ben daha çok benliği, benlik karmaşası ve aydın olarak yaşadığı çatıőmalar üstünde duruyorum.

Maske ve Ruh Türk Tiyatro tarihinde ilk gerçeküstücü oyun olarak tanımlanıyor. Çağının tiyatro anlayışının ötesinde, yenilikçi bir oyun olarak niteliyorsunuz. Gerçekten de öyle... Zaman ve mekan birliğinin olmadığı oyunda, 14. yüzyıldan 21. yüzyıla uzanan, gerçek olaylar, düşler, iç sesler, ruhlara, insanlar, hayvanlar hepsinin eş zamanlı ve eklektik şekilde rahatlıkla birlikte kurgulandığını görüyoruz. Oyuna biçim açısından baktığınızda size en çarpıcı gelen öğeler nelerdir?

Dediğiniz şey çok önemli. Zamanda istediği gibi yürüyebiliyor ve zamansız bir şekilde karşılaştırabiliyor kahramanları. Oscar Wilde ile Bernard Shaw'ı Türkiye'de 2018 yılına getirmek daha bilinen bir şey olabilir. En azından zaman ve yer tanımlı. Maske ve Ruh oyununda ise Araf'ta karşılaştırıyor, bir karakter ölmüş, diğeri ruh yan yana durabiliyorlar. Bir form yazmış ve siz içinden zamanı, mekanı ve karakterleri çekseniz dahi, oyun işliyor. Bu beni çok heyecanlandırdı. Oyunu Kanada'da bir okuma tiyatrosu olarak yapmayı düşündüğümüzde orada, hem yazar bir kadın, hem de azınlıklarla ilgili olarak siyahi figürlerin kötülüğe yönelik olduğu düşünülerek political correctness'a (siyasal doğruluk) takıldı. Aslında öyle değil. Muhteşem sesiyle ezan okuyan kahramandan söz ediyor mesela. Neresinden tutacağınıza karar vermeniz lazım. Biz kafasında oyununun oynanmasını isteyen ve onu izleyen bir kadın olarak taşıdık. Seyirciyi çok etkiledi. Gönül üniversitelerin ya da ödenekli tiyatroların projeyi sahiplenip, daha da geliştirmesini isterdi.

Halide Edib'in Shakespeare ile bağına önceki sorularda biraz ele almış olduk. Oyundaki Şekispir karakteri için ne dersiniz?

Oyunun en büyük zaafı bence, bu kadar Shakespeare bilen bir kadının, onu klişe bir şekilde, sadece Batılılık kalıplarında bir prototip olarak değerlendirmesi. Bununla birlikte idealize edilmiş bir Shakespeare yazmamış. Aslında orada da Batıdan Türkiye'ye bakan bir aydın eleştirisi var. Bu şekilde edebiyatın ve felsefenin yeni bir toplumun acılarını dindirmekten ne kadar uzak olduğunu da anlatıyor.

Oyunu bireycilik, doğu/batı, maske/ruh, kadın/erkek, insan/hayvan, savaş/barış, din/modernite, ölüm/yaşam, ütopya/distopya, mizah/özeleştirici gibi pek çok izlekten söz ederek inceliyorsunuz.

Çok zengin bir oyun. Bu yüzden şunu reddettim. Tek bir izleğe dönüştürdüğünüz zaman zenginliği kayboluyor. Sadece doğu ve batı değil, din ve teknoloji değil.

En önemlisi maske ve ruh çatışmasında bile, maske anladığımız anlamda yer almıyor. Burada maske, saklanmamız için değil, adeta bir kıyafet gibi bize giydirilmek için yapılmış bir şey. Mesela birden size acayip bir bayramlık giydirmişler. Ben tezimde de bu yüzden gördüğüm bütün izlekleri ele almaya çalıştım. Bunun da işe yaradığını gördük. Normalde dramaturji çalışması çok uzun sürebilirdi. Biz oyuncularla buluştuk, oyunu ve izlekleri verdik. Ertesi gün sahne hareketleri çalışıldı. Hemen ertesindeyse metni net bir şekilde anlamış olduklarını farkettiler.

“Dünyanın yegane ihtiyacı sürat ve iyi vakit geçirme gibi görünüyordu.” Bu satırları 1935 yılında Maske ve Ruh oyununu yazma ihtiyacından söz ederken yazıyor. Günümüzde yaşadığımız insan ilişkileri, dünyada olup bitenleri düşününce, sanki bugün söylenmiş bir saptama diyebiliriz. Benzer bir şekilde dünyada ruhun tamamen yok olmadığı ancak maskelerin ardında kalarak insana dair ifadeleri yok ettiğinden, bunu yaparken de son derece gösterişli ve eğlenceli bir yöntem uygulandığını vurguluyorsunuz. Bugün yaşadığımız toplumsal çelişkileri, bireysel mutsuzlukları hemen hatırlatan bir durum... Ne dersiniz?

Çok doğru bir nokta. Oyunda bir değişim var. Bu değişimin sancısı var. Eğer en önemli tema ne dersiniz, bence bu sancıdır. Ve değişimin çok hızlı gelmesi. O kadar hızlı ki ona ayak uyduramayan bir kesim var. Değişimin sancısı da aydın olarak bir kafa karışıklığı getiriyor. Nerede duruyorsunuz? Cephede mi? Toplumda mı? Beni yine çok etkileyen bir olay var. Halide Edib Anadolu'ya savaşa giderken trene biner. İzmit'te yoksul halkı görür. Trendekilerin de o halka nasıl davrandıklarını. Biz bu halk için devrim yapmaya gidiyoruz ama onlara böyle davranıyoruz diye geçirir kafasından. Orada bile başlıyor savaşın sancısı. Prof. Hülya Adak savaşın sanata olan etkisi ve savaş sonrasında gelişen tiyatrodaki önemli bir yer tutacağına inanıyor. Es geçilirse, Brecht, Beckett yapıtları gibi dünya tiyatrosunun yapı taşları arasında yer alacağını düşünüyor. Bugünün insanının her şeyi bu oyunda mevcut.

Olayların işlenişi hem çok eğlenceli ve hem tuhaf, bu tuhaflık eğlenceli kılıyor belki. Bir bakıyorsunuz siyahı bir melek hurma ağacı altında saz çalıyor, bir bakıyorsunuz Çingene kadın bakla falı açmış... Akşehirden, Kalopatya futurist şehrine uçuyoruz. Dünya gerçekleriyle ilgili cümleler ile sizi sarsarken, bir eşeğe kavuşmanın heyecanı sizi sevindiriyor.

Perde yapısı çok enteresan, o dönemdeki yapılara da uymuyor. Bu kadar çok tiyatro izleyen biri bunu bilir ama reddetmiş adeta. İnanılmaz derecede kural tanımazlığı var. Bu önemli bir nokta. Ancak oyunun biçimindeki bu özgürlük düşüncede ve dilde yok... Dramatik ustalık da yaratıcılık kadar yok. Varsın olmasın. Çünkü bir metni iyi bir metin yapan, dramatik ustalığı değil, yaratıcılığı ve samimiyeti... Bu yeterli bence. Şunu belirtmeliyim ki, bu oyunun Halide Edibi tanımadan anlaşılması da pek mümkün değil. Ben iki buçuk yılın, bir buçuk yılını onu anlamaya verdim. Daha önce de söylediğim gibi, bu yüzden bisküvi yiyip bülbül sesi dinleyen o duyarlı kadını anlayabilmek önemliydi.

Tezinizin önermesinde yer alan maskelerin düşürülmesi fikrinde Halide Edib'e yönelen ve farklı kesimlerde farklı şekillerde kabul gören tanımlamaların da birer maskeye dönüşmesi, ve ancak bunlardan sıyrıldığımız zaman bir öz, bir ruh görebileceğimizi söylüyor oluşunuzu güçlü buldum. "Maskelerin düşürülmesi" sizce ne demek?

Böyle bakabilmek çok önemli. Bugün Halide Edib'e en yakın örnek kimi görüyorsunuz dersiniz, tamamen farklı bir alandan bir kişi, Fazıl Say derim mesela...Onun bir aydın ve bir sanatçı olarak refleksi, duyarlılığı, tepkileri, kural tanımazlığı ve en önemlisi ezber bozması dönemin Halide Edib'ine benziyor bence. Devrim oluyor ve artık her şeyin bir adı oluyor. Her şey tanımlanmış durumda.

Oysa devrimci ruh sorgular, tanımlamaz, hatta tanımını reddeder. Bir arayıştır devrimcilik. Bir ulusun kaderini değiştirebilecek kadar devrimcisiniz ve her şey tanımlandığında bunların içinde sizin yeriniz yok. Bu bayağı itilmişlik, dışlanmışlık demek. Dolayısıyla bu tanımsızlık çok önemli, o maskeyi düşürmek ve böyle bakabilmek çok önemli. Halide Edib hakkında çok çirkin yazılar çıkıyor zamanında, oysa onun verdiği mücadeleye saygı duymak gerek. Anadolu Ajansı'nın kurucusu, bir milletin cephede verdiği savaşı dünyaya duyuran biri ve bunu o devirde bir kadının yapması bile başlı başına bir devrim. Aklın çözemediği devrimci bir ruhu var. Yaşar Kemal'i çok severdim diyor, neden diye sorunca, çünkü Kürt'tü diye yanıtıyor. Azınlıklar konusunda çok duyarlı ama mesela Ermeni Besteci Gomidas'ın Anadolu'ya tehcirinde hiçbir şey yapmıyor. Sonrasında Gomidas'ı Paris'te de ziyaret etmiyor mesela. Tanıdığınız zaman ise konformist bir kadınla karşılaşıyorsunuz. Bence ruhun devrimci olması ise başka bir şey. Maske ve Ruh bugüne bakan, bugünü veren bir metin. O gün bunları düşünmüşler, bugün de bunları konuşuyoruz.

Sancı dediğiniz durum devam ediyor diyebiliriz değil mi? Maskeler farklılaşıp değişiyor belki ancak sancı devam ediyor.

Oyunda değişen karakterlere baktığınızda onların hep negatif yöne doğru evrildikleri görülüyor. Zenginleşiyorlar, çirkinleşiyorlar, kötüleşiyorlar. Bu anlamda karamsar bir oyun.

Peki direnmek kolay mı? Mümkün mü? Nasır ve Şeyk dışında ön plandaki karakterleri saymazsak, oyunda direnen ya da direnmeye çalışan karakterler de var. 21. yüzyılda Akşehir'de karşımıza çıkan Valinin kızı Selime -ki bir çocuk doktoru, Kalopatya'da karşımıza çıkan sanatçı Karel gibi... Ancak direnmek çok kolay görünmüyor.

Ama oyunun bir kazananı var. Ve bence kazananı devrimciler. Bu anlamda iyimser.

Oyunun sonunda hayal kırıklığının Nasreddin Hoca ve Şekispir karakterleri için geçerli olduğunu söyleyebilir miyiz? Aydın olarak ikisi de yılgın, artık öteki tarafa geçmek istiyorlar. Umutları yok olmuş. Yine de oyunun sonunda İbn-i Haldun'un her devirde Nasreddin Hoca'nın faniler arasında bir yeri olacağını söylediği son sözleriyle umudu hissediyoruz.

Tam da o noktaya gelecektim şimdi. İnsan acı çeker, aidiyet duygusunu kaybeder, kimlik sorunu yaşar, toplumla yabancılaşır, mutsuz olur ama devrimci ruh dünya yüzünde kalır. Aslında mutsuzluk, umutsuzluk da bir maskedir. Düşünceler ve devrimler hep yaşar.

Büşra Canbaz Tarif-i Hayat

Anlatı

Geç kalmış hissediyorum. Yazmaya, okumaya, sevgiye, nefes almaya, yaşamaya...

Hatta bu yazıya bile geç kalmış hissediyorum kendimi. Aslında dünyanın bambaşka bir anlamı var da ben ulaşamamışım gibi. Herkes üstüne düşeni yapmışta ben o sahnede yok sayılmışı sanki...

Sevgili Günlük;

Yaz dedi biri bana. Sorgulamadım. Düşünmedim. Yazdım. Önce gündelik hayatımı yazdım ardından bir pencere açıldı bana. Pencere, koyu koyu perdelerle saklamış kendini gündüzden, gün yüzünden. "Aramıza hoş geldin..." dedi pencerenin ardındakiler. Yüzleri asık, gözaltları çökmüş saçları ağarmış bir şekilde. Saçlarımın sarısına özendiler, yüzümdeki gülümsemeye, kalbimin atışına özendiler. Sonra acır gözlerle baktılar bana "İnsan yaralarını sarmak için yazar... Kervanımıza hoş geldin, keşke hiç kalem tutmasaydı elin, havalanmasaydı yüreğin dizelerle..." dediler. Mutluluk cahillikten gelir sevgili günlük o zamanlar mutluydum...

Sevgili Günlük;

Zaman geçti. Geçmesin dediğim, dursun istediğim zamanlar bir atlı koşturuyormuşçasına geçti. "Bugünler de bitecek..." deyip geçsin diye dualar ettiğim geceler, aheste aheste bir gelin gibi süzülerek bıraktı beni. Ben de onu. Zaman geçti ve ben hayatta kalmayı öğrendim. Gelen baktı yüzüme, giden baktı. Bazen tuttular elimden birlikte güçlü kaldık. Bazen onlar da yoruldu beraber ağladık.

Sevgili Günlük;

Ağla. Ağlamak rahatlatır. Dokunsalar ağlayacak durumda olduğunda dokunmasalar bile ağla. Ağlamak, söylenmeyen sözleri kalbe açıklama biçimidir. Kimse bilmez doğrusunu. Bir tek kalbe yalan söylenmez. Ağlamadan güçlü olamaz kimse. Gece gözlerinden iki pınar oluşsun, sabahına gülüşünden... Lunaparkın parlak ve renkli ışıklarını hatırla. Denizin mavisini. Güneşin sarısını. Tabuta serilen örtünün yeşilini hatırla. Aciz geldin aciz gideceksin bu dünyadan. Eller üstünde tutuldun ilk zamanlarında yine eller üstünde gideceksin son zamanında... Tertemiz doğdun annenin karnından, kararmış bir yürekle mi döneceksin seni yaratana?

Sevgili Günlük; ölümü hatırla. Dört harf; sonsuz acı, akan gözyaşlarını, çaresizliğini hatırla.

Sev dedi biri bana. Sevdim. Sorgulamadım. Can-ı sevdim. Canan-ı sevdim. Açan bir orkide yaprağını sevdim. Kitapları sevdim. Bana yazdıran hisleri sevdim. Çok sevdim. Herkes koşarak uzaklaşırken kendinden, tuttum kendi güçsüz yanlarımı sevdim. Yetmedi,” Bu dünyayı sevgi kurtaracak!” diye haykırdım herkese. “Sevgi her şeyi çözer...” dedim. “Güç, ne silahtır ne üstünlüktür. Güç, sevgide...” dedim.

Sevmeye ilk sokak köpeklerinden başladım. Ben sevdim onlar baktı gözlerimin içine. Uzattılar kafalarını, ben dokundum onlar hissetti. Sonra arkadaşlar edindim, öğretmenlerimi sevdim en az arkadaşlarım kadar. Büyüdüm daha da çok sevdim her şeyi, herkesi. Sevmek adına ne kadar yazılmış şiir varsa hepsini okumuş, sevgi adına ne kadar çok şiir yazılırsa o kadar yazmış gibiydim. Sevmek, yanmakmış. Bir Kerem misali tutuşmak. Bunu sonradan öğrendim. İnsan bile bile kaç kere tutar o ateşi? Kaç kere tutarsa o kadar tuttum ben o ateşi. İlk zamanlarda tüm çocuksu yanımla severken daha sonralarında gayet akli başında sevdim. Sevmekten vazgeçmedim. İnsanız, sevmekle yoğrulmuş hamurumuz. Sevdaya küsmek olmaz, sevdaya küsmek hayata küsmek demektir. Küsmek yakışmaz insana. Ölümü hatırla...

Sevgili Günlük;

Gül dendi bana. Önce ben güldüm sonra gözlerim güldü, geçmişim güldü, geleceğim güldü... Gülümseyince her şey geçer dediler. Sevgili Günlük; gülümseyince güzelleşmeyen tek bir yüz bile görmedim. Gülün ki güzelleşsin yüzünüz, güzelleşsin yüreğiniz... Gülün ki öpülsün gülüşlerinizden...

Sevgili Günlük;

Yaşa dendi bana. Yaşa ki yanasın... Ezanlar okundu kulağıma, ismim bahşedildi bana. Önceden biçilmiş ömrüm adına kader denmiş, vakti zamanı gelince yaşanacakmış, yaşanacak olan. Adına da kaza denmiş. Yaşamak teslimiyettir biraz da... Direnmek, sabır taşı çatlayana kadar sabredebilmek. Yaşamak ikilemlerin işi. Bazen oturduğun yerde ölümü düşlemek bazen büyük mutluluklara ev sahipliği yapabilmek. Bazen üzüntünü kalbinde hissedencesine ağlamak bazen sevdiğinin gözlerine bakarken huzurun tanımını yapabilmek. Bir gece aramak anneni “Seni seviyorum” demek için ve diğer sabah tüm dünyaya nefret söylemleri içinde uyanmak. Bir gün bir çocuğun elinden tutarken onun kadar masum olabileceğine inanmak. Aynı günün gecesine kendini bir hiç gibi hissetmek. Bir mezar başında önce gözyaşlarıyla toprağı sulayıp ardından “Beni neden bıraktın?” nidaları karşısında çaresizce susup kalmak.

Yaralanmak ve iyileşmek evrelerinin tümü. Yaşamak; yaşamak değildir çoğu zaman...

Yaşlanmaktır bazen hiç yere, yaşlanmasıdır gözlerin damla damla.

Yaşamak acıyı da mutluluğu da hayata aynı oranda paylaştırmaktır...

Halide Edib Adivar'ın Yolpalas Cinayeti Romanı: Bir Hakikat Sarkacı

Yolpalas Cinayeti, 1936 yılında, Cumhuriyet düzeninin oturmaya başladığı, yazarınnsa Paris'te (Çalışlar, 2010: 384) olduğu bir dönemde yazılmış bir roman. Dolayısıyla romanın, kuruluşundan yazıldığı tarihe gelindiğinde Cumhuriyet'in siyasal söylemiyle uygulamadaki sonuçları bakımından dışarıdan, kısmen alternatif bir siyasal ve ideolojik mesafeden nabzını tuttuğunu, Türkiye'nin yeni siyasal ve zihinsel coğrafyasının çelişkilerini, özellikle eril egemen toplumsal cinsiyet düzenini gidermekte, daha eşitlikçi, adaletli, paylaşımcı, yaşam hakkına saygılı, özgür ve sevgi dolu bir toplum düzeni kurmakta yetersiz kalmasını hümanist, liberal, milliyetçi değerlerle ve kısmen de sınıfsal bir bakış açısıyla irdelediğini, en azından Cumhuriyet'in kurucu aklına bazı olguları hatırlatmak istediğini söylemek mümkün. Başka bir deyişle, roman Cumhuriyet'in Geç Osmanlı'dan ve İttihat ve Terakki'den neleri miras aldığı, neleri değiştirdiğini, neler vaat ettiğini, vaat ettiklerinin ne kadarını hayata geçirebildiğini bize düşündürürken, Osmanlı İmparatorluğu'ndan arta kalan topraklarda Türk ulusunu inşa eden kadınların ve erkeklerin nasıl bir yaşamı ürettiklerini de sorgulamamızı sağlıyor.

Bu kısacık roman bunların yanı sıra, Tanıl Bora'nın da altını çizdiği Cumhuriyet'in Batı'yla kurduğu sevgi nefret ilişkisi (Bora, 2017 [1998]: 41) çerçevesinde, Batılaşma'yla Batılılaşma arasına sıkışan zihniyeti de sorgulamakta, aslında bir bakıma "Türk millî kimliği(nin), Batılılık kimliğini de içererek kur(uşunu)" (Bora, ay.) somutlaştırmaktadır. Romanın anlatıcısına göre, Batılaşan egemen sınıflar / seçkinler, başka bir deyişle Cumhuriyet toplumunun emeğinin kaymağını tüketenler ya da özellikle Ayşe Durakbaşa'nın Halide Edib'ten alıntılıyarak "asalak" (Durakbaşa, 2017 [2000]: 199) olarak nitelediği, Murat Sallabaş ve ailesinin etrafında, özel okullardan mezun (Adivar, 2017 [2008, 1936]: 23-24), belirli bir işte çalışmayan, son modaları takip etmekten ve lüks tüketimden başka bir derdi olmayan bir kitle ahlaken ve vicdanen, yüzeysel bir Batı taklitçiliğiyle yozlaşırken, Sacide, Sacide'nin babası, Sallabaşlar'ın şoförü olan Mükerrerem gibi alt sınıfları da kendilerine benzetmektedirler. Bu insanlar yalnızca sahip oldukları parayla elde ettikleri refah, onları ülke insanına ve onun sorunlarına karşı körleştiren

Emre Erbatur

Yolpalas Cinayeti

İnceleme

(Adivar, age.: 23-27), sorgulamaksızın içselleştirdikleri yabancı kaynaklı eğitim nedeniyle vazgeçemedikleri bir taklitçilik içinde, kendilerine yaltaklananların yarattığı sınıfsal büyüyle ve onların emeklerini sömürerek adeta bir maskeli baloyu sürdürmektedirler.

Dolayısıyla, Halide Edib'in Yolpalas Cinayeti adlı romanında resmettiği manzaraya göre yeni rejim yeni, insancıl, toplumsal farkındalığı olan, verimli ve yaratıcı insanı yaygınlaştıramamış, bu türden kişiliğe sahip insanları azınlıkta ve ikinci planda bırakmıştır. Başka bir deyişle, romanın zihinsel coğrafyası bize Ayşe Durakbaşa'nın Halide Edib'e atfederek altını çizdiği toplum idealini (Durakbaşa, age.: 194-199) tam anlamıyla gerçekleştiremediği izlenimi verir. Haliyle, Cumhuriyet, toplumun çoğunluğunu oluşturan alt ve üst tabakalardaki bireylerin kapıldığı, eğitim düzeylerini de aşan yüzeyselliği gideremediği gibi bu yüzeyselliğin içinden sıyrılan benzersiz, kendi yerli kültürünün vicdanlı ve ahlaki değerleriyle Batı'dan ödünç alınıyormuş gibi görünen ama Doğu toplumlarında, "halk ahlakında" (Durakbaşa, age.: 153) içkin olan akli becerilerinin pragmatik bir bileşimini yaratabilen, sonradan Nadire'nin avukatlığını üstlenecek olan Rıfki, Nadire'yi besleme olarak yanlarına alıp eşitlikçi, adil ve sevgi dolu bir ortamda eğitim almasını sağlayan Refika'yla Nuri, Nadire, Nadire'nin ekonomik olarak bağımsız olmaktan ve kızını yetiştirmekten başka bir şey düşünmeyen annesi Ümmühan ve Sacide'nin annesi Şükriye Hanım gibi ilkeli bireylerin dışlanmasına, aşağılanmasına ve / veya ötekileştirilmesine, hatta Ümmühan'ın ve kısmen Nadire'nin durumunda delirtilmesine neden olmuştur. Kanımca Halide Edib kendi hümanist, liberal bakış açısından, toplumu asıl geliştirecek olanın seçkin çoğunluğun değil azınlıkta kalan ilkeli bireyler olması gerektiğini düşünür gibidir.

Ümmühan'ın ve kısmen Nadire'nin durumundaki deliliğince Durakbaşa'nın belirttiği Halide Edib'in insanın irrasyonel (Durakbaşa, age.: 233) yanına duyduğu ilgiyle ilintilidir. Ancak bu delilik Halide Edib'in kullanımı açısından salt entelektüel bir ilgi ya da bir psikolojik durumu çözümlenme gereği olarak değil kadının eril tahakkümle mücadele stratejisi, eril tahakkümün yarattığı kâbusu somutlaştırma ve o tahakkümden özgürleşme eylemi olarak da okunabilir. Bu noktaya tekrar değineceğim.

Bütün bunlara ek olarak, Yolpalas Cinayeti adaletin niteliğini de sorgulayan bir roman. Adaletin girdiği kabın şeklini almasını, onu üreten ideolojik coğrafyanın haritalarının ölçeklendirilişini, gerçek adaletin hakikatin peşinde olan ilkeli Cumhuriyet bireylerine gereksinim duyduğunu dile getiren, kanımca, Halide Edib'in bütün daha oylumlu yapıtları gibi, oldukça uzak görüşlü, bilgece yazılmış bir roman.

Halide
Edib
Adivar

Yolpalas
Cinayeti

Selim İleri'nin sonsözleriyle

Yeni Kadın Batı'daki birinci feminist dalganın ürettiği, ikinci feminist dalganın beslediği, sanayileşmenin, erkek işsizliğinin, savaşın ve erkek kırılmasının / incinebilirliğinin / yaralanabilirliğinin harladığı yeni bir kadınlık anlayışının kişileştirilmiş haliyse, Yeni Erkek yeni kadınların sevmek, etraflarında görmek, barış ve dayanışmayla hayatı paylaşmak ve üretmek istedikleri erkeğin, erkeklik anlayışının kişileştirilmiş hali olabilir. Dolayısıyla Adivar'ın Yolpalas Cinayeti bütün bunların yanı sıra Mükerrerem, Murat Sallabaş, Alacapınar erkeklerinin ve toprak ağası Abidin'in şahsında somutlaşan egemen erkekliğin beslediği eril tahakküm karşısında kadın sorununu dile getirmesinin yanı sıra aynı egemen erkeklik karşısında Rıfki'nin, felsefe öğretmeni Nuri'nin şahsındaysa Yeni Erkekliği de kısmen tanımlayan, neredeyse kahramanlaştıran ama belki de müjdeleyen bir anlatı.

Yolpalas Cinayeti'nde Rifki'nin kişiliğinde hayat bulan Yeni Erkek kendini sosyalist olarak tanımlasa da aslında Halide Edib'in hümanist liberal tutumunu, yüzeysellikten uzak, toplumsal gerçekliğin görünürdeki yapısının ardındaki başka bireysel unsurları arayışıyla biçimlenen adalet anlayışını yansıtır gibidir çünkü buradaki sosyalizm eğiliminin yoksullardan, ezilenlerden yana olan tavrı o kadar militanlıktan uzaktır ki Rifki neredeyse iyi, güler yüzlü hümanist bir kapitalisttir (Bora, age.: 42). Halide Edib, Cumhuriyet'in anti-emperyalizminin sönümlendiği (Bora, age.: 44) noktadan, aynı Cumhuriyet'in Batı'yla kurduğu sevgi nefret ilişkisini (Bora, age.: 40-41) de tartışmak için yazıyor gibidir.

Halide Edib'in Batı'nın yabancılaştırıcı etkilerine karşı gelenekselle (Durakbaşa, age.: 39) modern harmanlayan ahlak anlayışını (Durakbaşa, age.: 153), kendi ayakları üzerinde duran, eğitilmiş, ileride kocasının yoldaşı, çocuklarının annesi olacak kadınla o kadını mutlu edecek, çağdaş Türk ulusunun adil önderi olacak erkeğin dayanışmasını (Durakbaşa, age.: 191-194) simgeleyen Rifki'yle Nadire'nin karşısında duran, toplumun seçkinlerini oluşturan ve artı değer kaymağını tüketen kadınlar ve erkekler çarpık ve kof bir taklitçiliği, Kemal Tahir'in nitelemesini ödünç alacak olursak Batılaşmayı simgelerken, Rifki'nin Batı'da eğitim görmesine karşın ezilenden yana tavır alması onun Batı'nın uygarlık düzeyini yakalamış olmasını ve hakikiliğini vurgulamakta, seçkin taklitçi egemen sınıfın ve o sınıfın yüzeysel taklitçisi olan, sonradan görme Sacide'nin asalaklığını (Durakbaşa, age.: 199) ve toplumsal ahlaktan uzak oluşunu bir kez daha perçinlemektedir.

Hatta Rifki'yle Nadire'nin temsil ettikleri duruş o kadar ayırt edicidir ki anlatıcı bu duruşu netleştirmek, yozlaşmayanla yozlaşan arasındaki sınıfsal ve kültürel karşıtlıkları daha da kristalize etmek için Kemalist milliyetçi ideoloji içinde anneliğe yüklenen geleneksel annelik imgesi (Durakbaşa, age, 182, 199-201) çerçevesinde Nadire'nin annesiyle, Sacide'nin annesini, Nadire'nin kaz yavrusu Sırma'ya ve Sacide'nin oğlu Bülent'e yönelik annelik duygularını ve Sacide'nin annelik gösterisini yan yana sergiler gibidir. Bu karşıtlıklar kristalleşirken bu kadınları sarmalayan toplumsal ilişkilerin nasıl cinsiyetlendirildiğini de çözümleriz.

Nadire'nin annesi Ümmühan'la başlayalım. Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı nüfus hareketlerinin bir sonucu olarak Balkanlar'daki yurdunu terk edip ülkeye gelmek ve yaşama zor şartlarda, üstelik kocasını da yitirerek tutunmaya çalışan göçmen Ümmühan'ın tek derdi çiftçilik yapıp kendi emeğiyle rızkını çıkarıp bir çift öküz alıp kızını büyütme (Adivar, age.: 41). Oysa dul ve göçmen kadının eril tahakkümün tanımladığı kamusal alanda ötekileştirilmeden barınabilmesi mümkün değildir. Erkeksiz kaldığı ve göçmen olduğundan aç kalmamak için, kimi zaman toplumsal ahlak dışına çıkarak ya da çıktığı sanılarak çalışmak zorunda kalan Müslüman kadın bu eril kamuda hem bir tehdit hem de bir cazibe unsurudur (Doğan, 2019: 112-120) ve onun bu ikili doğası bu erilliğin sorunsallığını somutlaştırır.

O kadar ki bir kadın fahişelik yapmasa, geçimini namusu ve alın teriyle kazanmaya çalışsa da sırf erkeklerle aynı kamusal paylaşma zorunluluğundan ötürü otomatikman fahişe olarak damgalanabilmekte (Doğan, age: 110), bir erkeğe ya da erkeklere cinsel arzu duyması, onu ya da onları sevmesi de aynı eril tahakkümün çifte standardı içinde ötekileştirilmektedir. Egemen toplumsal cinsiyet rejiminin de etkisiyle bu indirgemeci bakışı içselleştiren eril kamu, Nadire'nin yanlarında çalıştığı Abidin'in evlilik teklifini geri çeviren ama belki de bir bakıma sevdiği ve etkisinde kaldığı, bir bakıma da kendi cinselliğini kendince yaşamak istediği için Mükerrerem'in sevgilisi olan Ümmühan'ı da iftira atarak kahpelikle suçlamakta gecikmeyecektir. Oysa aynı eril kamu Mükerrerem gibi bir erkek bireyin hem kaz yavrusu Sırma'yı hem de dolaylı olarak Ümmühan'ın emeğini ve kalbini çalarak delirerek ölmesini sağlamasını görmezden gelebilmektedir. İşte Ümmühan'ın deliliği onun bu iki yüzlülüğünü görünür kılmakta, önceki sayfalarda seçkinlerin yarattığı asalaklar dünyasının da sahteliğini, Halide Edib'in de kendi toplum ideali çerçevesinde inandığı düşünülen, daha önce sözü edilen "halk ahlakının" (Durakbaşa, age.: 153) yazılı olmayan kuralları bakımından, kocalarının paralarıyla hiçbir emek harcamadan lüks içinde yaşayan, eğitilmiş kadınların hakiki kahpeliğini perçinlemektedir.

Halide Edib'in "halk ahlakını" simgeleyen bir anne figürü de Sacide'nin annesi Şükriye Hanım'dır. O, Sacide'yi, Sallabaşlar'a kapılanan kocası "dalkavuk" Agâh Efendi'yi (Adivar, age.: 17) onun emekli maaşını (Adivar, age.: 18), Sacide'nin kuyruğuna takılan kızları Melâhat'la Sebahat'i (Adivar, age.: 18) reddetmiş, kendi ayakları üzerinde durmayı tercih etmiş, "çamaşırıcı, dikişçi Şükriye" (Adivar, ay.) olmaktan gocunmamıştır. Anlatıcı, kızının dünyasıyla onun arasındaki karşıtlığı şu sözlerle verirken Şükriye'nin kızının Murat Sallabaş'ın ekonomik gücünden aldığı tahakküme karşı direnişini de dillendirir: "Ve Sacide'nin bütün hayatında kudret ve servetiyle ezemediği yalnız annesi oldu." (Adivar, ay.)

Romanda, hiçbir canlının biyolojik annesi olmayan ama Halide Edib'in de düşlediği modern ulus kimliğinin bir parçası olan perçinleyici anne figürü tabii, anlatı boyunca Akkız olarak da adlandırılan, bu maskeli balo dünyasında adı gibi az bulunan, Nadire'dir. Nadire kaz yavrusu Sırma'ya ve sonrasında Sallabaşlar'ın oğlu Bülent'e yoğun ve derin bir annelik duygusuyla bağlıdır. Anlatıda Sırma'nın sarı tüyleri ve topallığıyla Bülent'in sarışınlığı ve aksaklığı vurgulanarak bu duygu netleştirilir. Nadire'nin anneliği sevgiye, bakıma muhtaç bütün canlılara yöneliktir ve Halide Edib'in de saf kötülüğü savunmasız bir hayvan yapılan işkenceyle örtüştürmesini sağlayan, dolayısıyla hümanist liberal düşün dünyasının bir parçası olan hayvan sevgisiyle (Durakbaşa, age.: 233) örtüşmektedir.

Nadire'nin anneliğinin Bülent'in öz annesi olan Sacide'nin anneliğiyle karşıt olarak ele alındığını görüyoruz. Sacide'nin anneliği gösteriş amaçlı, adet yerini bulsun diye yapılan bir anneliktir. Oğlu Bülent Sacide'nin gözünde bir süs eşyasıdır adeta. İyi zamanlarında güzelliği ve sevimliliğiyle misafirlerinin önünde onun zenginliğini ve doğurganlığını sergileyebileceği bir tür maskottur. Hastalandığıdaysa dadısına emanet edilen ve unutulmuş, umursanmayan bir oyuncaktır. Sacide, kendi büyüklenmesi içinde adındaki secde eden çağrışımını yalanlayarak yaşamakta, yoksulluğunun, çaresizliğinin, kocasının servetinden başka hiçbir şeye sahip olamayışının, kimliksizliğinin acısını çevresine yaşattığı maddi ve manevi tahakkümle yamamaya çalışmaktadır. Oysa Nadire için çocuğun hastalığı, rahatı, uykusu her şeyden önce gelmektedir. Bülent'e hakiki bir annelik yapması için onun öz annesi olması gerekmez. Hatta Refika'nın da ifadesinde belirttiği gibi çocuğun sağlıksız olması dadılığı kabul etmesine sebep olmuştur (Adivar, age.: 53). Bir de çocuğun ilk göz ağrısı Sırma'ya benzerliği (Adivar, age.: 44, 47) ve Mükerrerem'in Sırma'yı ayağıyla ezerek öldürmesi ve aynısını Bülent'e de yapacağını söylemesi (Adivar, age.: 48-49) onu çocuğa iyice bağlar ve Mükerrerem'i öldürmesine neden olur.

Nadire anneliğiyle bir yandan Sacide'nin anneliğinin iğretliliğini ve yüzeyselliğini, sahteliğini somutlaştırırken, bir yandan da kendi ayakları üzerinde duran, onu çevreleyen, onu "kahpenin kızı" diye nitelendiren eril kamuyu da karşısına alabilmektedir. O, bu mücadelesini Halide Edib'in idealleştirdiği bir tür bilgelikle, küçücük bir çocukken, Mükerrerem'in "çok hain bir herif" (46) ve "sinsi bir herif" (48) olduğunu anlamasıyla ve Mükerrerem'in ilişki teklifini reddedip onu Sallabaşlar'a şikayet etmekle tehdit etmesiyle gerçekleştirir. Ancak Murat Sallabaş'ın da Sacide'nin de dünyasında yoksul, kimsesiz bir dadının hükmü yoktur. Nadire de kendi sözüne karşılık Mükerrerem'in sözünün dikkate alınacağını farkındadır. Adaletin varsıldan yana olduğu bir dünyadır burası. Nadire'nin annesinin ve Sırma'nın öcünü Mükerrerem'i öldürerek alması onun eril tahakküme karşı son savaşımı olur. Bundan sonra suskunluğa gömülüp idam edilmeyi beklediğini hissederiz. Deliliği kabul etmez. Bir an önce ölüp annesiyle Sırma'ya kavuşmak istemektedir. Nasılsa Bülent'i de kurtarmıştır Mükerrerem'in elinden. Bu adaletsiz dünyada daha fazla yaşamasının gereksiz olduğunu düşünmesi Cumhuriyet'in elini varsıldan yana oynayan eril iktidarına bir başka darbedir aslında.

Belirtmeden geçmeyelim, kazara da olsa Sacide'yi yaralaması Nadire'nin varlığını, eril tahakküm karşısında öfkeyle, azimle direnen kadının, eril tahakkümü içselleştiren kadının şiddetinden kolayca kaçamayacağını, içselleştirdiği erkeklikle birlikte hasar görebileceği izlenimini vermesi açısından ilginçtir.

Nadire'nin anneliğiyle ilgili bir bilgelik örneği de tıpkı Mükerrerem'in yozlaşmışlığını fark etmesi gibi Sacide'nin anneliğinin sahteliğinin de farkında olmasıdır. Aynı bilgeliğin iki asalaklığı (Sacide'ninki ve Mükerrerem'inki) değerlendirmede işlemesi onun eril tahakküm stratejisinin kapsamını genişletir ve etkisini artırır. Gerçekten de Sacide'yle Mükerrerem iki ayrı cinsiyet kutbunda birbirlerinin alternatif benlikleri gibidirler ve Nadire'yle karşılaşmalarında aynı eril eşitsizlik ve tahakküm arzusu görünür hale gelmektedir.

Nadire'nin savaşımının bir önemi de, Mükerrerem'in Nadire'yi rakip olarak görmesinde daha da kristalleşir. Seçkininden alt sınıfına, temas ettiği tüm kadınları ele geçiren Mükerrerem bir tek Nadire'yi, bir hizmetçi parçasını ele geçirememekte, ona tahakküm edemedikçe kendini tehdit altında hissetmektedir. Hatta, Şoför Sadık'ın ifadesinde de belirttiği gibi Mükerrerem'in içki içtiği zamanlarda Nadire'yi kastederek "ben ona gösteririm" diye söylenmesi Nadire'nin adamın bilinçaltında nasıl bir korku yarattığının kanıtı olarak okunabilir (Adivar, age.: 57).

Sacide'ye ve diğer seçkin kadınlara karşılık romandaki bir diğer olumlu anne (kadın olarak da okunabilir, çünkü iyi kadınlıkla anneliğin ayrılmazlığının Halide Edib'in kadınlık anlayışına ve Tanzimat aydınlarının ürettiği haneici feminizmini (Doğan, age.: 99) andıran feminizmine içkinliği hep akılda tutulmalıdır. (Durakbaşa, age.: 182, 199-201)) figürü Bursa Lisesi Felsefe Hocası Bay Nuri Kabartay'ın karısı Refika'dır. Refika Nadire'yi besleme olarak yanına almakla birlikte onu kendi çocuğu gibi yetiştirmiş, özellikle belirttiği gibi eşi Nuri'yle birlikte eğitimini üstlenmiştir (Adivar, age.: 53). Refika'nın Nadire'nin "eli yüzü temiz, akli başında bir çocuğa benze[mesini]" fark etmesi onu Halide Edib'in ideal Türk kadınının farkındalığına, "halk ahlakına" yaklaştırır ve sosyokültürel anlamda seçkinlerin karşısında konumlandırır.

Çocukların ve diğer yardıma muhtaç canlıların bakımı Halide Edib'in geleneksel-modern bakışı doğrultusunda çoğunlukla annelerin sorumluluk alanında kalmış görünse de erkeğin de bu ideolojik formasyon içinde bir takım sorumlulukları vardır. Roman çeşitli babalık ve erkeklik örnekleri üzerinden bu sorumlulukların yerine getirilip getirilmeyişine göre eril kamuyu sorgular.

Romanın en olumsuz erkek grubu Alacapınar köyünün, Ümmühan'ı yaşatmayan, göçmenliğini ve erkeksizliğini kahpeliğe indirgeyen, ona esenlik vermeyen erkekleridir. Bu erkeklerin zirvesini ona evlilik teklifi edip, teklifi reddedilince hakaretin dozunu arttıran Abidin'dir.

birlikte eğitmiş, ona eşit bir birey ve kardeş gibi davranmıştır. Şoför Sadık'sa Nadire'nin namusuna ve Mükerrerem'in kötülüğüne tanıklık eden adını doğrularcasına anlatının kurulmak istenen geleneksel-modern, "halk ahlakı" destekli ideolojik çerçevesine sadık bir unsurdur. Adından ışık saçan Nuri'yle Şoför Sadık'ın açtığı olumlu Yeni Erkek kanalının asıl perçinleyicisi Rıfki'dir.

Rıfki Mükerrerem'in ve onun simgelediği eril tahakkümün ve şiddetin panzehiridir, görünüşünde ve tavırlarında Sallabaşlar'ın salonundaki diğer zengin ve şişman erkeklerden ya da jigoloları andıran gençlerden farklıdır. Murat Sallabaş'ın Paris'te Hukuk doktorası yapan yeğenidir. Bu meclise Sacide tarafından komünistliği rehabilite edilmek üzere kabul edilmiştir. (Adivar, age.: 22). Ne var ki, Murat Sallabaş onun pahalı hukuk eğitimi için harcadığı paraların karşılığını alamaz. Nadire'yi de Mükerrerem'i de askerlik hizmetinden anımsayan Rıfki cinayet sonrasında Nadire'nin avukatlığını üstlenir. Cumhuriyet'in idealize ettiği ve Halide Edib'in dilediği ulusal kimliğin Batı'yla Doğu'nun olumlu değerlerini kişiliğinde harmanlayan, yabancılaşmamış taşıyıcısı, Türk ulusunun anasına can yoldaşı, baba ve ağabey olarak Nadire'nin hakkını savunur, arzulanan hakiki adaletin tesis edilmesini sağlamaya çalışır. Onun söyleminin başarıya ulaşip ulaşmadığını bilmeyiz. Nitekim savunmasını bitirdiğinde yargının önünde Nadire akli dengesi bozuk diye aslında bir kez daha ötekileştirilir. Oysa delilik bir bakıma kahpe kızlığı kadar ağır bir ithamdır Nadire için. Rıfki'nin olanak olarak gördüğü iyileşme Nadire için yine aynı erkek toplumuna dönmektir. O, köprüleri yakmak, her şeyi geride bırakıp idam edilmeyi arzularak anneye ve anneliğe, Ümmühan'a ve Sırma'ya kavuşmak isteyerek Rıfki'nin sağaltmaya çalıştığı adaletin erilliğini ve beyhudeliğini bir kez daha gözler önüne serer.

Tam bu noktada altını çizmekte fayda var, Halide Edib aslında bize bir Cumhuriyet alternatifi sunmaz. O, Cumhuriyet'in, kurucu kadrolarının İttihat ve Terakki'den miras alarak yeşerttiği millî sermaye elinde aldığı biçimden rahatsızlık duyar gibidir. Bir tür hayal kırıklığı sezilir anlatısının derinliklerinde. Dolayısıyla Rıfki Cumhuriyet'in kurucu ideolojisinin esenliğini getirmelidir topluma. Başka bir deyişle, o, Mükerrerem'in aynı ideolojik yapı içindeki alternatifidir. Halide Edib Cumhuriyet'in nasıl, kimin emeğiyle, neden, kimler için kurulduğunu anımsatmak ister gibidir. Kurtuluş Savaşı sırasında savaşılan emperyalist, kapitalist Batı gibi seçkinler ürettikten sonra kurtulmuş olmanın anlamını da ayrıca sorgulamaktadır.

Yukarıda Mükerrerem'in tehdit unsuru olduğunu söylemiştik. Gerçekten de yukarıda işaret ettiğimiz gibi Şoför Sadık'ın, Şişli serkomiseri'nin, fahişeler Despina'yla İrene'nin ve kötü yola düştüğü için evden atılan iyi aile kızı Şakire'nin tanıklığından öğrendiğimiz kadarıyla Mükerrerem'in evli zengin kadınları kendisine aşık edip onlarla birlikte olduğu, sonra da şantaj yaparak onlardan para sızdırdığı, kazandığı bu paralarla Beyoğlu'nda işret alemlerinde gününü gün ettiğini, ayrıca fahişeleri de haraca bağladığını, iyi aile kızlarını da kirletip seks kölesi yaptığını (Adivar, age.: 56-60) öğreniriz. Dikkat edilecek olursa, Mükerrerem hem evli kadınlarla birlikte olarak, hem onlara şantaj yaparak, hem de Beyoğlu'nun tüketim kültürünün bir parçası olarak hem de bu Beyoğlu kültürünü evin hanesine sokarak kötü ahlâkın ve yozlaşmanın simgesine dönüşmekte, Cem Doğan'ın fuhuşun farklı düzeyleriyle ilintili olan erkekleri nitelerek için çalışmasında kullandığı zamparalıktan, belalıya, pezevenklikten, godoşluktan deyyusluğa kadar olumsuz yaftaların (Doğan, age.: 18-24) hemen hepsini bünyesinde barındırmaktadır. Mükerrerem'in görünüşüyle Cumhuriyet'in gürbüzlüğünü simgelerken, kişiliğiyle yukarıda işaret edildiği gibi çok parçalı eril bir yozlaşmayı simgelemesi bu anlamda bizi Sallabaş ailesinin ve onlarla ortak meclisleri dolduran diğer kadın ve erkek seçkinlerin görünüşte Cumhuriyet'in sermayesini, uygarlığını ve parıltısını simgelemesi ama içlerinde bir çürümüşlüğü ve yozlaşmışlığı ve taklitçi bir Batılılaşmayı simgelemesi rastlantı olmayacaktır.

birlikte eğitmiş, ona eşit bir birey ve kardeş gibi davranmıştır. Şoför Sadık'sa Nadire'nin namusuna ve Mükerrerem'in kötülüğüne tanıklık eden adını doğrularcasına anlatının kurulmak istenen geleneksel-modern, "halk ahlakı" destekli ideolojik çerçevesine sadık bir unsurdur. Adından ışık saçan Nuri'yle Şoför Sadık'ın açtığı olumlu Yeni Erkek kanalının asıl perçinleyicisi Rıfki'dir.

Rıfki Mükerrerem'in ve onun simgelediği eril tahakkümün ve şiddetin panzehiridir, görünüşünde ve tavırlarında Sallabaşlar'ın salonundaki diğer zengin ve şişman erkeklerden ya da jigoloları andıran gençlerden farklıdır. Murat Sallabaş'ın Paris'te Hukuk doktorası yapan yeğenidir. Bu meclise Sacide tarafından komünistliği rehabilite edilmek üzere kabul edilmiştir. (Adivar, age.: 22). Ne var ki, Murat Sallabaş onun pahalı hukuk eğitimi için harcadığı paraların karşılığını alamaz. Nadire'yi de Mükerrerem'i de askerlik hizmetinden anımsayan Rıfki cinayet sonrasında Nadire'nin avukatlığını üstlenir. Cumhuriyet'in idealize ettiği ve Halide Edib'in dilediği ulusal kimliğin Batı'yla Doğu'nun olumlu değerlerini kişiliğinde harmanlayan, yabancılaştırmamış taşıyıcısı, Türk ulusunun anasına can yoldaşı, baba ve ağabey olarak Nadire'nin hakkını savunur, arzulanan hakiki adaletin tesis edilmesini sağlamaya çalışır. Onun söyleminin başarıya ulaşip ulaşmadığını bilmeyiz. Nitekim savunmasını bitirdiğinde yargının önünde Nadire akli dengesi bozuk diye aslında bir kez daha ötekileştirilir. Oysa delilik bir bakıma kahpe kızlığı kadar ağır bir ithamdır Nadire için. Rıfki'nin olanak olarak gördüğü iyileşme Nadire için yine aynı erkek toplumuna dönmektir. O, köprüleri yakmak, her şeyi geride bırakıp idam edilmeyi arzulayarak anneye ve anneliğe, Ümmühan'a ve Sırma'ya kavuşmak isteyerek Rıfki'nin sağaltmaya çalıştığı adaletin erilliğini ve beyhudeliğini bir kez daha gözler önüne serer.

Tam bu noktada altını çizmekte fayda var, Halide Edib aslında bize bir Cumhuriyet alternatifi sunmaz. O, Cumhuriyet'in, kurucu kadrolarının İttihat ve Terakki'den miras alarak yeşerttiği millî sermaye elinde aldığı biçimden rahatsızlık duyar gibidir. Bir tür hayal kırıklığı sezilir anlatısının derinliklerinde. Dolayısıyla Rıfki Cumhuriyet'in kurucu ideolojisinin esenliğini getirmelidir topluma. Başka bir deyişle, o, Mükerrerem'in aynı ideolojik yapı içindeki alternatifidir. Halide Edib Cumhuriyet'in nasıl, kimin emeğiyle, neden, kimler için kurulduğunu anımsatmak ister gibidir. Kurtuluş Savaşı sırasında savaşılan emperyalist, kapitalist Batı gibi seçkinler ürettikten sonra kurtulmuş olmanın anlamını da ayrıca sorgulamaktadır.

Yukarıda Mükerrerem'in tehdit unsuru olduğunu söylemiştik. Gerçekten de yukarıda işaret ettiğimiz gibi Şoför Sadık'ın, Şişli serkomiseri'nin, fahişeler Despina'yla İrene'nin ve kötü yola düştüğü için evden atılan iyi aile kızı Şakire'nin tanıklığından öğrendiğimiz kadarıyla Mükerrerem'in evli zengin kadınları kendisine aşık edip onlarla birlikte olduğu, sonra da şantaj yaparak onlardan para sızdırdığı, kazandığı bu paralarla Beyoğlu'nda işret alemlerinde gününü gün ettiğini, ayrıca fahişeleri de haraca bağladığını, iyi aile kızlarını da kirletip seks kölesi yaptığını (Adivar, age.: 56-60) öğreniriz. Dikkat edilecek olursa, Mükerrerem hem evli kadınlarla birlikte olarak, hem onlara şantaj yaparak, hem de Beyoğlu'nun tüketim kültürünün bir parçası olarak hem de bu Beyoğlu kültürünü evin hanesine sokarak kötü ahlâkın ve yozlaşmanın simgesine dönüşmekte, Cem Doğan'ın fuhuşun farklı düzeyleriyle ilintili olan erkekleri nitelenmek için çalışmasında kullandığı zamparalıktan, belalıya, pezevenklikten, godoşluktan deyyusluğa kadar olumsuz yaftaların (Doğan, age.: 18-24) hemen hepsini bünyesinde barındırmaktadır. Mükerrerem'in görünüşüyle Cumhuriyet'in gürbüzlüğünü simgelerken, kişiliğiyle yukarıda işaret edildiği gibi çok parçalı eril bir yozlaşmayı simgelemesi bu anlamda bizi Sallabaş ailesinin ve onlarla ortak meclisleri dolduran diğer kadın ve erkek seçkinlerin görünüşte Cumhuriyet'in sermayesini, uygarlığını ve parıltısını simgelemesi ama içlerinde bir çürümüşlüğü ve yozlaşmışlığı ve taklitçi bir Batılılaşmayı simgelemesi rastlantı olmayacaktır.

Bununla birlikte iki kadının da fahişelikleri, Rum oluşları ve aksanlarının gülünçlüğü mahkeme salonunun eril ortamını kızıştırır ve gözle görünür kılar. İki fahişenin durumu birbirinden farklı olsa da bu eril kızıymışlık içinde aynılaştır ve bunun ardındaki toplumsal olgular silikleşir, gürültüye gelir. Başka bir deyişle, bu sahne fazlasıyla, belki de Halide Edib'in hedeflemediği denli ironiktir. Fahişelerin yabancı bir milletten oluşu ulusal ahlaka terstir ve Mükerrerem'in tehdidini somutlaştırır. Ama öte yandan bu kadınların mahkemede yabancı düşmanlığı çerçevesinde de alay konusu edilmeleri, belli bir cinsel arzuyu kanatlandırmaları da eril adaletin iki yüzlülüğünü bir kez daha hatırlatır, fahişeliğin sosyoekonomik ve kültürel nedenlerini, sokağa çıkan, erkekle ve çalışan, bağımsız kadınla aynı kamusal paylaşan fahişeye duyulan hem arzuda hem de korkuda somutlaşan erkeklik krizini bir kez daha hatırlatır. Mükerrerem'in kullandığı bu kadınları, bir kez daha ötekileştiren, kullanan, güldürü malzemesine dönüştüren bu mahkeme mi adaleti tesis edecektir? Sanırım, Nadire'nin mahkemenin verdiği tıbbi gözetim kararının altında yatan delilik yaftasını reddederken karşı durduğu bu adalettir de aynı zamanda.

Son bir hatırlatmayı da modern ulus kimliğinin oluşumu sırasında kadınların ve erkeklerin sınıf atlayarak modernleşme farklılığına değinerek yapmalıyım. Ayşe Durakbaşa'nın da belirttiği gibi ataerkil gelenekten özgürleşen kadınların büyük bir kısmı modernleşmelerini Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet toplumunda egemen, seçkin sınıflar içinde doğmalarını borçluyken yoksul kadınların büyük bir kısmı iyi ve kaliteli eğitimden ve bu eğitimin sağlayacağı ekonomik bağımsızlıktan yoksun kalmışlardır. Oysa yoksul ya da toplumun alt sınıflarından gelen erkeklerin iyi eğitim alma şansları olduğundan sınıf atlamaları, ekonomik bağımsızlıklarını ve kimliklerini kazanmaları, zengin türdeşleriyle iktidar mücadelesine girmeleri daha kolay olmuştur. Başka bir deyişle, alt sınıf kadınların sınıf atlamaları alt sınıf erkeklerinkine göre daha zorlu olmuştur (Durakbaşa, age.: 130). Bu noktayı romanın çerçevesi açısından daraltacak olursak şu sorular gündeme gelebilir: ulusal eğitim bu eşitsizliği ne dereceye kadar gidermiştir? Gerçekten gidermiş midir? İyi eğitim alan tüm kadınlar bu eğitimin kıymetini bilmişler midir? Eğitim alamayan kadınlar kendilerini nasıl var etmişlerdir? Eğitim alan yoksul kadınlar nasıl kimlikler edinmişlerdir? Tüm bu kadınlar toplumca nasıl algılanmaktadır? Sanırım Yolpalas Cinayeti satır aralarında bu soruları da sormakta, Sacide'nin, Nadire'nin ve diğer kadınların kimliklerinde ya da kimliksizliğinde bu eşitsizliğin izini sürmektedir. Bu arada, romanda alt sınıftan gelip de sınıf atlayan olumlu / olumsuz bir erkek karakter olmadığının da altını çizelim. En olumlu figür olan Rıfkı bile zengin Murat Sallabaş'ın yeğenidir. Fakat üst sınıftan gelip de toplumun en karanlık noktasına düşen sonunda da mezara giren karakter olarak Mükerrerem bu anlamda da ayrı bir okumayı hak etmektedir.

Sonuç olarak, bu kısacık roman (benim elimdeki baskıya göre 66 sayfa) hakiki olanla sahte olan arasında sarkaç gibi salınmaktadır ve roman sona erdiği zaman bile o sarkaç salınmaya devam etmektedir: hakiki erkek, hakiki baba, hakiki kadın, hakiki anne, hakiki adalet, hakiki toplumsal dönüşüm, hakiki sevgi. Bir cinayet ne zaman adalet çılgılığıdır? Gerçek suç nedir? Gerçek suçlu kimdir? Romancı bu soruların yanıtını arar gibidir. Ama yanıtının belirsizliğini de korumak ister gibidir. Romanını Nadire'nin deliliği reddeden, idamını isteyerek ölen annesiyle Sırma'nın yanına gitmeyi dileyen delice haykırışıyla bitirirken, Cumhuriyet'in henüz hakiki bir sevgi, anlayış ve barış toplumu oluşturamadığını hissederiz. Ekonomik ve sosyal eşitsizlikler ve bunların beslediği toplumsal cinsiyet örüntüleri Osmanlı'dan İttihat ve Terakki'ye, oradan da Cumhuriyet'e belirli siyasal ve ideolojik ihtiyaçları giderecek kadar yeniden düzenlenerek ve güncellenerek taşınmış, Cumhuriyet'in erkekleri ve kadınları onları erkek ve kadın olarak tanımlayan ekonomik ve toplumsal sınırlandırmaları kıramamışlar, kırmaya çabalayanlarınsa çabaları ya kerameti kendinden menkul İstiklal Mahkemeler'inde alınan idam kararlarıyla, ya delilikle ya da sürgünlerle sonuçlanmıştır.

Elif Kaymazlı

Ruhun Beş Mevsimi

Anlatı

Kitaplarda okuduğum her şeyin, uzun süredir unuttum dediğim her şeyin, gözlerimin önünde vücut bulunduğunu ve etrafımı sarmaya çalıştığını hissediyordum. Bir yandan da mezarlıklarda yatan ölülerin feryatlarını duyuyor, yattığım yatağın başucuna kadar gelip bana dokunduklarını duyumsuyordum. Sanki bir kitabın, kapatmayı unuttuğum sayfasındaki resmin içindeydim. Çıkmak için çırpınıyordum.

Sonunda bir çığlık atarak uyandım. Vücudum soğuk terler içindeydi. Sen yoktun. Etrafıma bakan gözler sanki bana ait değilmiş gibiydi. Bir ara birinin kısık sesle konuştuğunu, benim hakkımda öyküler anlattığını duydum. Yoksa o sen miydin? Öykünün sonunda "Ne iyi bir insandı" dedi. Benden sanki ölmüş gibi bahsetti ama ben onu duyduğuma göre ölmüş olamazdım değil mi?

Belki de hala sıcacık yatağında uyuyor, rüya görüyordum, ama gözlerim açıldı. Gözler açıkken rüya görünür mü? Tavana ağ ören örümceği izliyordum. Örümcek, ağını yavaş yavaş aşağıya doğru sarkıtıyordu. Yüzümün ortasına geldiğini anlayınca ağını serbest bıraktı ve gezinmeye başladı. Minicik ayaklarını, tenimde hissedebiliyordum. Senin parmak uçların gibi yumuşacıktı. Bir de küçük küçük sesler çıkartıyordu ama ne dediğini anlamıyordum. Bana bir şeyler mi demek istiyordu. Yoksa Kafka gibi böcek mi olacaktım?

Tek bir uzvumu bile hareket ettiremiyordum. Sonra ayaklarıma yavaş yavaş bir sıcaklığın geldiğini hissettim. Yataktan doğrulup ayaklarımı yere sarkıttım. "Aman Allah'ım" diye bir çığlık attım. Ayaklarımı yere sarkıttığım yer koca bir karanlık boşluktan ibaretti. Kalbim sıkışarak, zorlukla nefes almaya başladım. Kendimle savaşıyor olduğumun bilincindeydim. Bilincinde olmuş olmamın hiçbir anlamı yoktu, yenilmez savaşçı Achilleus gibi cesur olmak istiyordum. Ama bilincimin alacakaranlığı, huzursuz ruhumu çıplak sanrılar içerisinde bırakıyordu. Ben sadece kadere karşı teslimiyetçi bir sevgi istiyordum. Kendimi, ruhen çok yoksul, düşkün, biçare biri gibi görüyordum çünkü gidişinin ertesiydi. Sanki ait olduğum yeryüzü matem rengindeydi. Bedenimin suskun kırılmanlığı kendine, derinliğine dokunabildiği insanlarla dolu bir dünya arıyordu. Yüzeysel insanların vurdumduymazlığı canımı acıtıyordu. Belki de canım acıdığı için böylesine düşsel rüyalar görüyordum. Neden acıttın ki? Gördüğüm boşluğa ne kadar yaklaşırsam, kendimi yok etmeyi ne kadar çok istersem, o kadar geri kazanacakmışım gibi geliyordu.

İstedğim sadece kendime zarar vermekten kurtulmak, içimdeki insanın kabuğunu kırmak ve kendimi kurtarmaya çalışmaktı. Kendimi sanki benim için yazılmış dramatik bir romanın içindeymişim gibi hissediyordum.

Çoğu zaman gerçekliği ne kadar gerer, büker, parçalarsam kendi içimden doğmam o kadar kolay olacakmış gibi geliyordu. Zira bir varlık, inanılmaz, tasvir edilemez acılarla doğarmış. İşte o zaman ölümlerle yaşam birbirleriyle kesişirmiş. Her varlık karışık, bulanık, akıldışı, saf tanrısal varlığın tohumuyla döllenirmiş. Döllenen o tohum olmak, bedenime dokunduğun her yerden ellerini söküp almak ve kendimi yeniden doğurmak istiyordum.

Bu düşsel rüyadan bir türlü uyanamıyordum. Gördüğüm hiçbir şey, ayağımın altındaki kara boşluk bile gerçek değildi, biliyordum ama nedense korkuyordum. Aslında korkmaktan çok Aias gibi öfkeliydim her şeye en çok da sana, bırakıp gitmelerine... Tenime üfledin bütün yalanlar ruhumu kandırmak için miydi? Kandım. Yıkarak dağıtmak ve un ufak edene kadar parçalamak istiyordum tüm olumsuzlukları... Kalp kıranları, can acıtanları, vicdansızları, kanatanları, sövenleri, ağlatanları...

Dünyevi olayların dışındaymışım gibi, soluğumun kesileceği ruhsal uçurumların dalgalarına karşı koymak yerine kendimi uzaktaki bir kıyıda seyrediyordum sanki... Bir yandan da kendi gerçekliğime tırmandığım bir yoldaymışım gibi, tutkuyla yanıp tutuşuyordum. Ama tutku karşı koyamadığım bir biçimde beni kendi dünyasının acılarına, iç çekişlerine, fırtınalarına savuruyordu. Varlığımın ikilemi arasında ezeli kavgaya tutuşuyordum. Engellerle karşılaşan kırılmış ruhuma kendini görebileceği bir ayna vermek, 'gör kendini' ve toparlan hiçbir şey gerçek değil diye bağırarak istiyordum ama sesim beni aşamıyordu.

Bu düşsel sanrılarla ruhumun yeni kıtasını keşfetmişim ama Odysseus gibi kurnaz olduğu için beni karaya çıkartmak istemiyordu. Ruhuma, karışık ve kutlu bir kaos içinden bakarken; kimsenin göremeyeceği bir gülümsemeye bana "Ayaklarını güvenle yere basabilirsin" dedi. Ayağımı yere bastığımda o karanlık boşluk birden yok oldu.

Sesler sustu. İçimdeki sesin kader tanrıçası olan Tyche'nin sesi olduğunu anladım.

Apollo'nun içimin duvarlarını onarmaya çalışan sesini duyuyordum.

"Sen seversin müziği sol göğsünün üstünde benim dövmem var" diyerek bana göz kırptı. "Son defa içindeki müziğin sesini sonuna kadar aç, bağıra, çağıra, yanaklarında süzülen yaşları dök, dök içinden onu söke söke söyle" dedi.

"Anladım gidiyorsun daha öncekiler gibi

Hiç olmazsa son bir defa öp

Bu kadar zor mu seni sevdim bir zamanlar demek

Öyle zor ki yeniden sevmek"

Fırat Işıkgil

Ateşten Gömlek- Halide Edib Adıvar

Kitap İnceleme

Edebiyat kimilerine göre iki kürek kemiğimizin arasında hissettiğimiz ürperme, kimilerine göre insan ruhunun ve ediminin en saf ifadesi, kimilerine göre medeniyet ve kültür tarlasını süren bir makine, kimilerine göre hayatın yetmediğinin itirafıdır. Onun bir yolculuk olduğunu inkar edebilir miyiz? Okuduğumuz her anlatı, yazarının izleklerine, ruhuna, sergüzeştine, yazdığı döneme ya da tasvir ettiği mekana doğru heyecan verici bir yolculuğa çıkarır bizi... Sanat içinde aynısı tereddüt etmeksizin söylenebilir. Empresyonist bir Renoir tablosu bizlere 19.yy Paris'inin zarif izlenimlerini yaşatırken; bir Margaret Keane tablosu sayesinde masum bir çocuğun iri gözlerine odaklanarak ruhunun hüznü pencerelerinden içeri bakma şansı elde ederiz. Sözkonusu resimler de tıpkı edebi metinler gibi mesajlar taşır ve herbirinin ayrı hikayesi vardır. Hangimiz Halil Dikmen'in "İstiklal Savaşı'nda Mermi Taşıyan Kadınlar" isimli resmine bakarken hissettiğimiz lirizm ile Mehmet Akif Ersoy'un "Çanakkale Şehitlerine" isimli şiirinin bize hissettirdiklerinin farklı olduğunu söyleyebilir.

Kuşkusuz İstiklal Marşı'mızın şairi Mehmet Akif Ersoy ve ressam Halil Dikmen'in eserleri bizlere estetik hazzın yanında, gücünü asla esaret içinde yaşamamış bir milletin tarihle yaşıt genlerinden alan, haklı bir gurur da yaşatıyor. Çünkü bu eserler Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun söylediği "Edebiyat dünya vatandaşıdır ve kendini milli gösterdiği ölçüde ilginçtir." sözünü doğrular niteliktedir. Kurtuluş Savaşı yıllarının yazarlarından biri olan Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun bu sözü söylemesinde belki de "Ateşten Gömlek" isimli bir roman yazmaya karar vermesinin de etkisi vardır. Ne var ki aldığı kararı bir sohbet esnasında Halide Edib Adıvar ile paylaşmıştır. Adıvar'ın inceleme konumuz olan Ateşten Gömlek romanını yazma fikri bu sohbet sayesinde oluşmuştur.

Döneminin en önemli ve etkili isimlerinden olan Halide Edib Adıvar, yirmi bir roman, dört öykü, iki tiyatro eseri, iki anı kitabı kaleme almış çok yönlü bir yazar olmanın yanında gazeteci, siyasetçi, akademisyen, öğretmen ve Halide Onbaşı olarak da bilinen rütbeli bir askerdir. Onun hakkında "Biyografisine Sığmayan Kadın" isimli bir kitap da yazan gazeteci yazar İpek Çalışlar'a göre 1884 ile 1964 yılları arasındayışamış Halide Edib'in hayatı romanlarını gölgede bırakmaktadır.

O, Osmanlı Devleti'nde 19.yy.da Tanzimat Fermanı ile başlayan kadın hareketinin Kurtuluş Savaşı dönemindeki en önemli temsilcilerinden biridir. Hiç kuşkusuz kendi davasında kullandığı en önemli araçlardan biri eserlerinde yarattığı kadın karakterlerdir. Öyle ki Halide Edib'in kadınları, ileride kazanacakları hakları elde etmek için mücadele veren çağının ötesinde karakterlerdir.

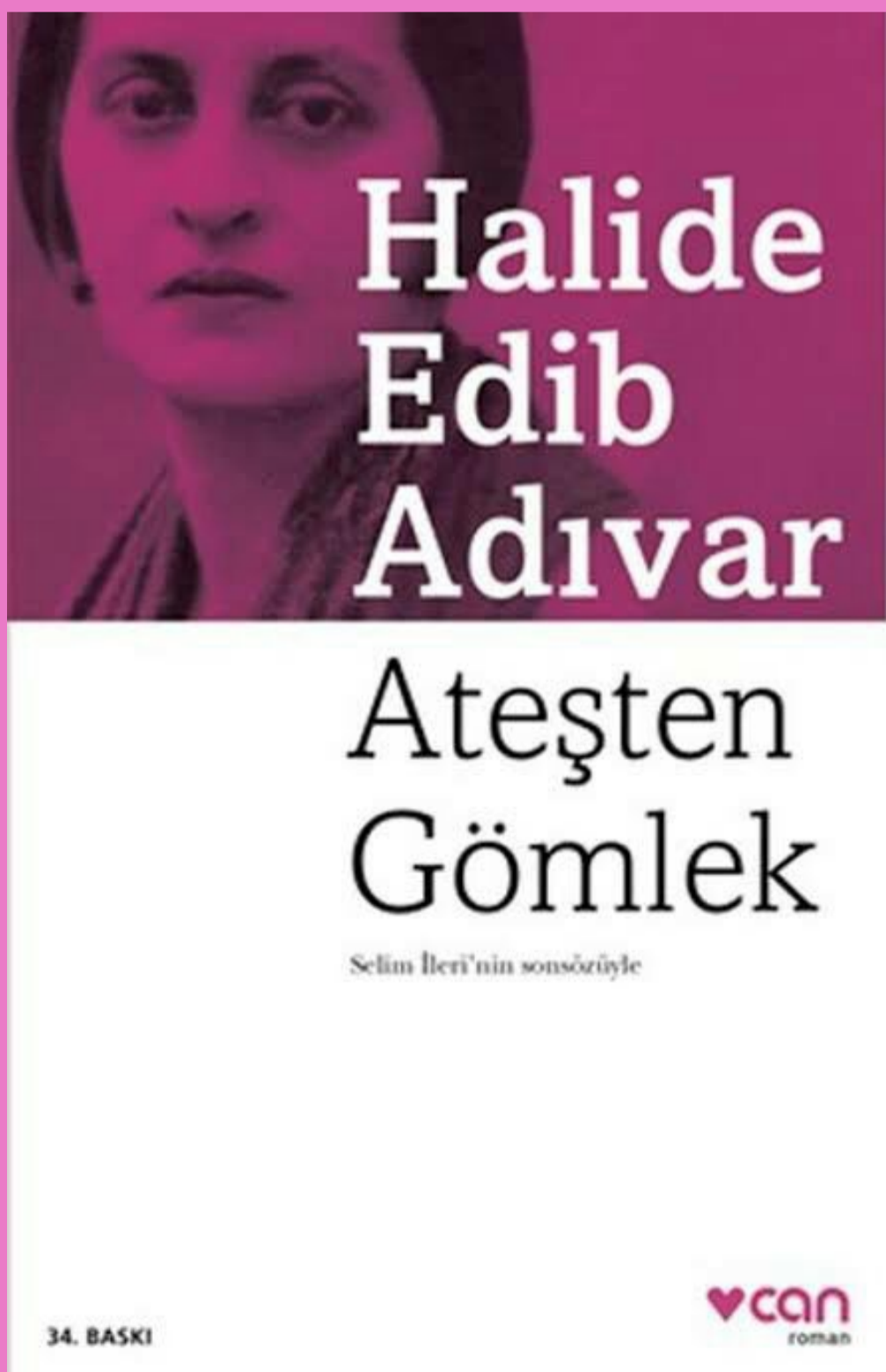
Ateşten Gömlek romanının başında Halide Edib Adivar'ın Yakup Kadri Karaosmanoğlu'na yazdığı açık mektupla karşılaşırız. Bu mektup bir yazardan diğerine yazılmış olması yönüyle edebiyatımızda nadiren rastladığımız türden. Yazar kitabın yazılış öyküsünü de anlattığı mektubunda "Ateşten Gömlek" adını kendisinden aldığı için Yakup Kadri'den özür diliyor ve ekliyor:

"Karadağ Muharebesi'nde dağın ortasında ismini hiçbir zaman bilemeyeceğim yağız atlı bir subayın dumanlar içinde kaybolup meydana çıkışı bana kocaman bir kalp hikayesi hayal ettirdi. Eser Sakarya'nındır"

Yazarın Sakarya Ordusu'na ithaf ettiği Ateşten Gömlek, Halide Edib'in Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşanan bir aşk üçgeni üzerinden dönemin insanların fedakarlıklarını, Kurtuluş Savaşı'nın dehşetini ve ruhunu anlattığı roman türündeki eseridir. Edebiyatımızda Kurtuluş Savaşı ile ilgili yazılmış ilk roman olmakla kalmayıp bu konuda kaleme alınmış en "içten" eserlerden biridir. Eserin bu kadar gerçekçi ve içten olmasında kuşkusuz Halide Edib'in Kurtuluş Savaşı'nda yer almış olmasının etkisi büyüktür. Üstelik kendisinin cepheye sevk emrini veren bizzat Gazi Mareşal Mustafa Kemal Atatürk'tür.

Söz konusu aşk üçgenini oluşturan isimler, Peyami, Ayşe ve İhsan'dır. Ayşe, 15 Mayıs 1919 da Yunanlıların İzmir'i işgali esnasında eşi ve çocuğunu kaybetmiş bir hemşire, Peyami bir Hariciye (Dışişleri) mensubu, İhsan ise bir subaydır. Peyami ve İhsan yeşil gözlü hemşire Ayşe'ye, en az savaş meydanlarında gövdeleri kan revan içinde lime lime olan, bağırsakları ellerinde koşan, kopan parmaklarını yerde arayan askerlerin parçalanmış bedenleri kadar, yüreklerini parçalayan bir aşkla bağlıdırlar. Kitap boyunca yazar, bu iki erkeğin Ayşe'ye olan aşkını çok farklı şekillerde ama hep dimağımızda aynı lezzeti duyumsatarak anlatıyor.

"Peyami de İhsan da bir kara çarşafın çevrelediği yüzdeki yeşil gözleri, kıpkırmızı dudakları gördükleri anda büyülenmişlerdi."

İzmir'in işgali sırasında eşini ve çocuğunu kaybetmiş Ayşe'ninki ise çıkış noktası vatan sevgisi olan bir aşktır. Onun amacı kendisine acı hatıralar yaşatan Yunanlıların İzmir'den çıktığı günü görmektir. Kendisine nihayet evlenme teklif eden İhsan'a verdiği yanıt Ayşe'nin ereğini ve aşka olan yaklaşımını özetler:

"...İzmir'e girdikten ve Akdeniz'in kıyılarında yeşil İzmir için akan kanları kutladıktan sonra istediğin zaman seninle evlenirim. O ana kadar yemin et, kalbinin bütün ateşi yalnız İzmir'e gitmek için yanacak..."

Ayşe'ye aşık olan Peyami ise onun İhsan'a olan ilgisinin farkındadır. Buna rağmen kıskanmaz, hatta onaylar:

"...Bu zavallının (Peyami, İhsan'dan bahsediyor.) teninden içine bu ateşin nasıl geçtiğini kendi gömleğim gibi biliyordum. Bu kızıl gömleği Ayşe'nin gözleri tutuşturdu. Bu garip gömleği İhsan'dan başka acaba kaç kişi taşıyacak."

Halide Edib kitap boyunca aşk üçgenini oluşturan karakterler arasındaki çatışmadan oldukça fazla besleniyor. Karakterlerin kendi arasında olduğu kadar özellikle kitap boyunca Ayşe'nin mi yoksa vatan aşkının mı peşinden koştuğunu bir türlü anlayamadığımız İhsan'ın kendisi ile olan çatışması da kurguya gövde kazandıran bir unsur. "Vurun Kahbeye" romanındaki Aliye örneğinde olduğu gibi Halide Edib "Ateşten Gömlek" romanında da kadın karakteri Ayşe'yibir simge olarak kullanıyor. Ayşe simgesi vatani temsil ediyor. Dolayısıyla Peyami ve İhsan'ın bir kadına olan ve vatana olan aşkları, bu ikisini de temsil eden Ayşe Hemşire üzerinde birleşiyor:

"Ah sevgili İzmir, seni Ayşe'de mi görüp ateşe gidiyoruz; yoksa Ayşe senin kızın olduğu için mi bizi İzmir'e kızıl kanlarımızı akıtarak götürüyor."

Yazarın Ayşe'yi nasıl simgeleştirdiğini ise kimi tasvirlerinde onun bedeni ile vatan coğrafyasını örtüştürmesinden anlıyoruz:

"Koyulaşmış yeşil, esmer gözleri etrafındaki siyah kirpikleri yaşlı İzmir'in zeytinliklerini örten yas örtüsü gibiydi."

Roman boyunca hastahane yatan anlatım kişisi Peyami, kahraman-anlatıcı olarak karşımıza çıkıyor. Hikayeyi, onun hastahane odasında yazdığı anı türündeki anlatılardan okuyoruz. Anlatıların kimisi anıların yazılma zamanı olan hastahane odasındaki izlenimler ile başlıyor ve geri dönüşlerle savaşın devam ettiği zamana geçiş yapıyor. Dolayısıyla yazar istediği zaman yaşananların tümüne şahit olmuş ve olayların öncesini sonrasını bilen birinin yaşanmışlıklarından damıttığı düşüncelerini bizlere aktarma fırsatı buluyor. Örneğin birinci anlatıda Peyami hastahane odasındaki izlenimlerinden bahsediyor:

"...Şimdi Ankara Cebeci Hastahanesi'nin küçük bir odasından dışarıya bakıyorum. Uzun, sarı toprak yığınları yükselerek, alçalarak sonsuza uzanıyor. Fakat arkasında öyle bir kızıl gök var ki...Herşey acayip bir surette kızıl, galiba onun kanı! ..Doktor ne dedi? Başımdaki kurşun bende hayaller yaratıyormuş. "Çıkarırız" diyorum. Beyaz gömleğinin kollarına ciddi ciddi bakıyor Bacaklarımı keseli daha kaç ay oldu?.."

Savaşta bacaklarını kaybeden Peyami "Başlamak istiyorum, başlamak için yanıyorum." dediği anılarını İzmir'in işgalden kurtuluşu olan 9 Eylül 1921'den yaklaşık iki ay sonra 3 Kasım 1921'de yazmaya başlıyor ve kafasındaki kurşunun çıkarılması için gireceği ameliyattan bir gün önce yazdığı 17 Aralık 1921 tarihli anlatı ile tamamlıyor. Hastahane odasında doktorların yaşamasına şüpheli gözle baktığı Peyami'nin bu kederli hali hikayenin arka fonunda kara bir hüznün duvarı gibi baştan sona duruyor. Savaşta insanların yaptığı fedakarlıklar ve en az bedenleri kadar paramparça olmuş ruhlarını anlamamız ve yazarın vermek istediği duyguyu içselleştirmemizde önemli bir rol oynuyor.

Halide Edib'in tüm etkisini gerçekliğinden ve yazarının ustalığından alan romanının başlarında en çok kullandığı anlatım tekniği ise sade bir üslupla yazılmış "öyküleme". Bunun yanında "dialog", yer yer "betimleme" ve "iç konuşma" var. Eserin son bölümlerine gelene kadar kitapta olay örgüsü ve kurgu ön planda. Ancak eserin sonlarına doğru metafor kullanımı ve lirizm artıyor. Yaşanan olaylar gerçek mücadelelerden esinlenerek yazıldığı için bu bölümde artan estetik hazzın yanında çok derin ve samimi bir minnet ve gurur duygusu ile tüylerimiz diken diken oluyor. Yine de kimi zaman Fatma Aliye romanlarında kadın hareketinin gölgesinde kalan edebi yaklaşımın bir benzerini Ateşten Gömlek romanında da görmek mümkün. Bununla birlikte İhsan ile Ayşe'nin öpüşme sahnesindeki başarıyı göz önüne alırsak, kitap bazı konularda Halide Edib'in yapabilecekleri ile ilgili ipuçları da vermiyor değil. Kitabın kadın karakteri olan Ayşe'nin, yazarın "Yeni Turan" isimli eserindeki karakter Kaya, "Handan" isimli eserindeki karakter Handan ve "Vurun Kahbeye" isimli eserindeki Aliye gibi ölmesi ise Halide Edib'in bu karakterleri bilinçli olarak mı öldürüyor sorusunu sorduruyor bizlere. İpek Çalışlar'a göre bunun sebebi o dönemde yaşayan kadınların ölüsünün dirisinden daha fazla kabul görüyor olması!

Anlatım tekniği ile ilgili dikkat çeken bir diğer detay ise yazarın “Handan” romanında kullandığı “mektup” tekniğini Ateşten Gömlek romanında da kullanmış olması. Ayşe'nin Peyami'ye yazdığı mektuplar sayesinde eser boyunca yazarın tarafsız kalmaya çaba göstererek Peyami'nin bakış açısı ile anlattığı olaylara savaşa katılan kahraman bir kadının gözü ile bakıyoruz. Can Yayınları'nın mektup kısımlarını farklı bir yazı biçimi ile vermiş olması ise algımıza görsel katkı yapan hoş bir detay.

Mektup tekniği ile kitabına anlatım yönü ile renk katan Halide Edib Adıvar Sultanahmet Meydanı'nda 23 Mayıs 1919 tarihinde yaptığı konuşması ile Kurtuluş Savaşı tarihine adını altın harflerle yazdırmıştır. Kurguladığı karakter Ayşe Hemşire de mitingin olduğu gün Sultan Ahmet Meydanı'ndadır. Selim İleri kitaptaki miting anlatısı için şu ifadeleri kullanır:

“Miting, Halide Edib'in hem büyük ve coşkulu bir romancıya yaraşır hem usta bir gazetecinin nesnel anlatımına denk tasvirleriyle Ateşten Gömlek'i Anadolu'ya açar. İmparatorluğa son bir kez seslenen İstanbullu için tek umut kapısı bundan böyle Anadolu'da aralanacaktır.”

Roman, gerçek olayların anlatılması, karakterlerin psikolojik durumlarının katışıksız şekilde okura aktarılması, gözleme dayalı olması, anlatımının gösterişten uzak olması ve kişilerin özelliklerinin yazar yorumu olmadan okuyucuya verilmesi yönleriyle edebiyatımızda Rezaizade Mahmut Ekrem ile başlayıp Halid Ziya Uşaklıgil ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile devam eden realizm geleneğinin temsilcisi niteliğinde. Ancak bu romanı sadece edebi değeri ile ele almak yazarına haksızlık olur.

Kimi fotoğraflarında Adıvar'ın hüznü yüz ifadesi dikkatimizi çeker. Bu hüznün taşıyıcısı olan kocaman kara gözleri kimi zaman da çatık kaşlarının altında vatan ve dava aşkı ile yanan birer meşale gibi sözkonusu fotoğrafların ağırlık merkezini oluşturur. Ancak bir fotoğraf var ki onun ve döneminin önde gelenlerinin Kurtuluş Savaşı'nı kazanmayı ne kadar çok istediklerini, adanmışlıklarını, kaybedeceklerine dair yaşadıkları derin kaygıyı, bir kadın görüntüsü aracılığı ile, en usta ressamın yapabileceğinden çok daha iyi anlatıyor. Bu bağlamda Halide Edib'in Sultan Ahmet Mitingi fotoğrafı dönemin ruhunun tek bir bedende hayat bulmuş halini betimleyen bir portre gibidir adeta. Ateşten Gömlek romanını da, bir yönüyle bu portrenin hikayesi olarak düşünebiliriz.

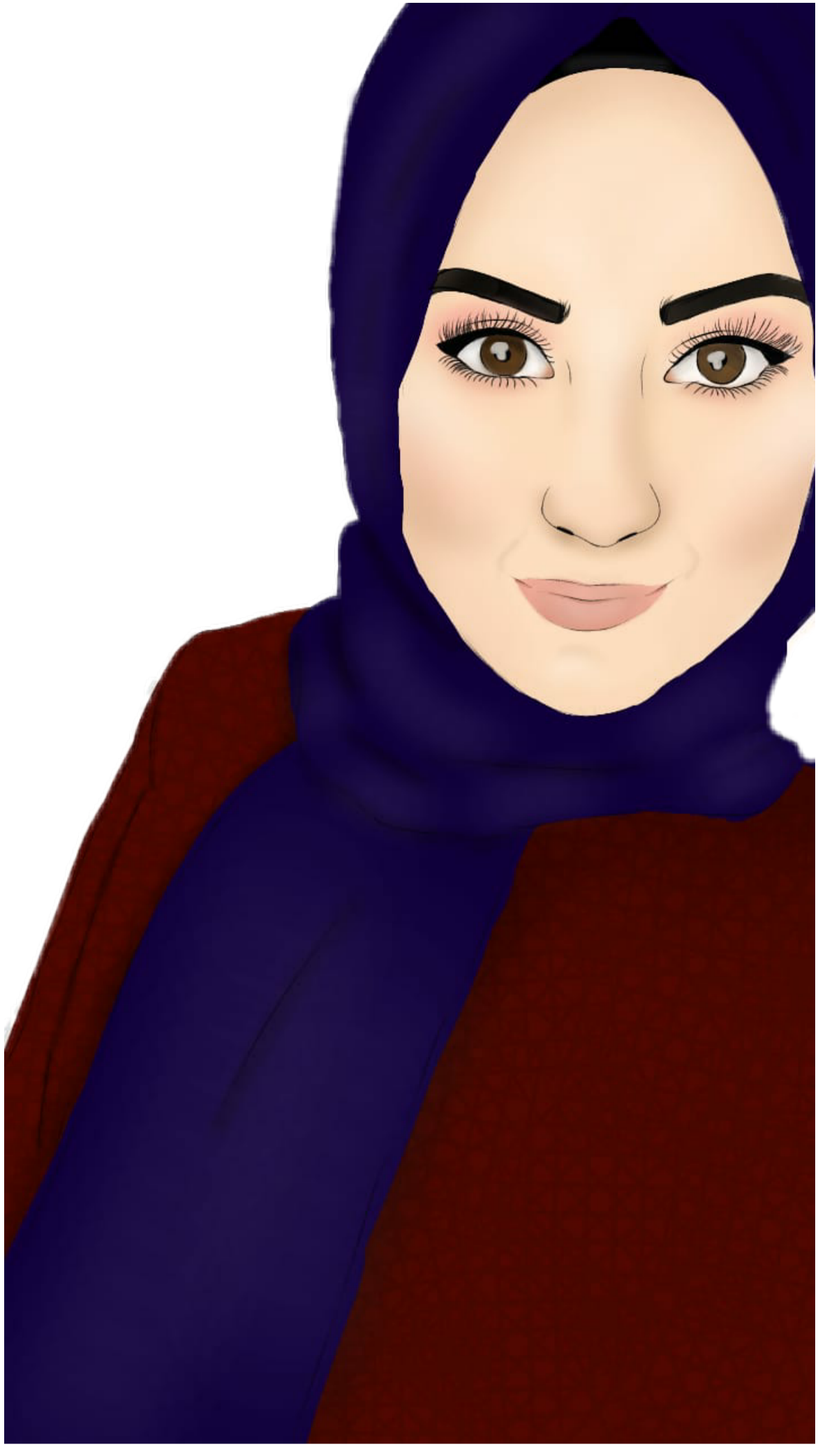
.....

Not: Yazarın, Yakup Kadri'ye yazdığı mektupta Ateşten Gömlek kitabı için “Kötü olabilir; fakat benim sanatımın yapabileceği en iyi şeydir.” diyerek akıllamaz bir alçakgönüllük örneği göstermesi bana Sabahattin Ali'nin bir öykü kitabının önsözüne yazdığı ve kitapta kötü öykülerin de olduğunu belirterek okuyucusundan özür dilediği “İyiye kötüden ayırmak külfetini okuyucuya bıraktığım için özür dilerim.” sözünü anımsattı. Edebiyatımızın iki önemli isminin samimiyetlerine ve gösterdikleri tevazuya duyduğum hayranlık beni bu örneği siz değerli okurlarımıza aktarmaya mecbur hissettirdi.

Kaynaklar:

1. Prof. Dr. Alim GÜR, Yrd.Doç.Dr Ertan ENGİN, “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı” (Ankara: Akçağ Yayınları, 2015)
2. Doç. Dr. Betül MUTLU, “Tek Ateşten Gömlek İki Ayrı Coğrafya: Ateşten Gömlek ve Zeynep Romanlarında Vatanın Temsili Olarak Kadın” (İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt:7, Sayı:2, 2018)
3. İpek ÇALIŞLAR, “Halide Edib - Biyografisine Sığmayan Kadın”(İstanbul: Everest Yayınları, 2010)
4. TRT Belgeseli: “Halide Edib Adıvar'ın Hayatı-Türk Dünyasında Kadın”
5. Selim İLERİ, Ateşten Gömlek romanı için yazdığı sonsöz(İstanbul: Can Yayınları, 2019)

Beyza Büşra Erol

Koş'tum

Anlatı

Dünya aceleyle hareket ediyor. Uzun bir zamandır soluklanmaya fırsat bulamadığımdan dert yakınır olduğumu fark ettim. Uzun yollar kendimi fark edişime denk düşüyor çoğu kez. Fark ediyorum... İş, okul, arkadaşlar, seyahat derken iki aydır ağrılarımı umursamadan durmadan koşturmuşum. Kendime fırsat verecek oldum iki gün çıkamadım yataktan. Yarına yetişememekten öyle korkar olmuşum ki önümde ki iki hafta içinde yetiştirmem gereken işleri birkaç günde bitirebilmek için yorgun düştüm. Yarınım nerde? Geçmişin keşmekeşi bazen öyle sıkıyor ki ruhumu bir yarış atı gibi yaşadığımı fark ediyorum, nereye koştuğuma bakmadan sadece koşuyorum. Bileklerim daha önce koşamamış olmaktan öylece sancılı ki koştukça atacak sanıyor acısını. Koştukça açılacak sanki bileklerim, koştukça unutacağım koşamadığım günleri, koştukça yetişeceğim hayata. Koştukça.

Koşmalarımın anlamından korkuyorum. Anlam aramaktan... Koştukça anlamımı kaybetmekten korkuyorum. Sadece koşmak paslı ruhlara başlarda iyi gelir gelmesine pasını attığını sanır insan, ama pas bu, madenide süpürür uçur tozunu alıp giderken, madde eksilirse ruh eskir, ruh eskirse de anlam yetirilir. Koşmamın anlamımın önüne geçmesini istemiyorum. Ama bileklerimde pasımın izi, baktıkça acıtıyor içimi, baktıkça koşamadığım günlerin boğazımda bıraktığı düğüm, yuttukça içime içime batıyor kemiklerim, benim koşmam gerek. Sadece koşmam.

Yılgınım rüzgârımdan, yılgınım rüzgârın atların bileklerini bıçak gibi kesmediğini sanışlarından. Dünyanın hızına yetişemiyorum. Koştuğumda, sustuğumda, durduğumda, aslında en çokta durduğumda yetemiyorum zamana. Ne yaşadığını bilmeden yaşayanlar sadece dünyada kapladıkları alana kefil oluyorlar. Varlar ve aslında içlerinde hiç yoklar. Yoklar çünkü rüzgârı tanımıyorlar, dünyanın döndüğüne bir kez bile şahit olmadılar. Ben şahit oldum. Ben yer kürenin çekirdeğine çekilirken dünyanın eksenini etrafında dönüşüne defalarca kez şahit oldum. Bu yüzden canımı acıtıyor duraksamak. Çok duranlar yalnızca koştuklarında anırlar yaşadıklarını, durmak istemezler, dururlarsa arkadan biri gelir ve bileklerinden çekerlerini sanırlar durgunluğa, sanırlar ki hayat koşmak, sanırlar ki mahkûm olmak zaten duruyor olmak, sanırlar ki nefes alıp etrafına bir bakmak yenilgi. Bu yüzden koşarlar hiç durmadan. Hiç durmadan.

Durduklarında bileklerinden başlayan ve vücutlarına yayılan kangren bu kez fazla koşmuş olmaktan yine cereyan eder vücutlarında. Çok koşmanın da bir bedeli vardır. Dünyanın hızına yetişmeye çalışmanın da daima bir cezası. Koştukça tüketirsin vücudu, arada soluklanmazsan ciğerlerin sana yetecek oksijeni işlerken yetişemez, önce nefesin kesilir sonra bileklerinde bir uyuşukluk ardından da kalbinde bir sancı. Anlarsın ki değilmiş çaren, anlarsın ki durmaktan farkı yok hızla koşmanın. Anlarsın ki aceleyle dönen dünyayla baş etmeye gücün yetmeyecek. Sonra birden hızını kesip durursun öylece. İki gün yataktan çıkmazsın. İki koca gün zincirin olmadan bağlarsın bileklerini çarşafa. Dünya döner aldırılmazsın, özgür bileklerin var oysa senin ama sen yine de ayağa kalkamazsın. Çok koşmaktan da yorgun bedenin. Çok konuşmaktan da. Çoğunu yapmaktanda. Dünyayla koşmaya çalışanların ritmi bir gün bozulur, sen kendi ritmini yakala. Yakala ki adımların mutsuz etmesin seni, yakala ki kalbin ağrı acı görmesin.

Aklımın atlıları koşuyorlar durmadan
Atlılar en çok bilinmezliğe kavuşuyorlar
Kadınlar
Kadınlar durmadan kendi içlerinde boğuşuyorlar
Son düzlüğü olmayan bir iklim kadın olmak
Daima koşmak, daima susmak ve daima orada olmak
Onlar kadınların var olmak için koştuğunu sanıyorlar
Hep ama hep yanılıyorlar
Oysa kendi doğumuna doğru koşuyorlar aklımın atlıları
Doğumum ne kutsal bilmiyorlar
Onlar kendi yalnızlıklarına kalabalıklar ve
Kadın kalabalığına gebe bu yüzden önemsemiyorlar
Bu yüzden atlılar kendi içinde yarışıyor
Zincire vurdukları kadınların bilekleri özgür kimse bilmiyor
Kuyudan çıkarılan Yusuf'un karanlığındansa kimsenin haberi yok
Bu yüzden
Her kadının kalbi biraz Yusuf
Her kadının bilekleri biraz mor
Ve her kadın prangasından soruyor aslını
Nesilde bu asılda
Aklımın ahırında dönüp duruyorum
Kadınım diye daha çok koşuyorum
Kadınım ve bu yüzden yaşıyorum

İlknur Demir

Çaresaz - Halide Edib Adıvar

Kitap İnceleme

İçinde yetiştiğimiz kültür ve toplumsal etkiler, çocukluktan itibaren, toplumun bize biçtiği, ideal kadın ve ideal erkek rollerine bürünmemize neden olmakta ve cinsiyet temelli bu roller kadın-erkek arasında, ayrımcılığa sebep olduğu gibi kadının erkeğe göre daha kısıtlı bir dünyada yaşamak zorunda kalmasına yol açmaktadır. İşte Halide Edib, toplum içinde kadının daha geri planda kaldığını görmüş ve yazdığı eserlerde yarattığı kadınları, kendi fikir dünyasındaki ideal kadın prototipine oturtmaya çalışmıştır. Bunu yaparken de romanlarının konusunda kendi hayatından izleri okuyucunun önüne sermekten kaçınmamıştır.

Mor Salkımlı Ev ve Türk' ün Ateşle İmtihanı adlı eserleri, Halide Edib' in eylemci bir kadın ve aydın bir yazar olarak 1923 yılına kadar olan hayatından kesitler vermektedir. Çaresaz ise yazarın ölümünden üç yıl önce, 1961 yılında yazdığı ve 24 Eylül ile 18 Ekim tarihleri arasında Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilmiş son romanı. Yazarın ölümünden sonra, "Akile Hanım Sokağı" romanı ile birlikte, 1971 yılında kitap olarak basılmış daha sonra çeşitli yayınevleri aracılığı ile birçok kez okuyucu ile buluşmuş. Halide Edib' in, imam nikahı ve resmi nikahı sorguladığı, aşk ve mantık gibi kavramları incelemeye çalıştığı bu tefrika, Cumhuriyet' in ilk yıllarındaki İstanbul' u anlatıyor. Yazarın kadın-ı anlattığı eserlerinin çoğunda olduğu gibi, bu romanında da kendi hayatından izler var. Halide Edib' in son eseri olan "Çaresaz" da ki kadın tiplemesi, eğitilmiş sosyal hayatın içinde olan, yaşadığı çevrede saygı duyulan Çaresaz' ın, imam nikâhını kabul edip, sevdiği adamın resmi nikahlı eşinden ayrılıp kendisine dönmesini kabul eden bir kadın karakter olması düşündürücüdür.

Romanda, "Bu yakışıklı Hakim, benim öğretmenle imam nikahı yapmış. Bütün mahalle biliyor. Herkes şaşırmış buna. Bir genç hakimin bugün o kadar eski bir adete dönmesi garip değil mi?" diye soruyor Mediha' nın öğrencilerinden biri. Bu diyalogdan anlıyoruz ki, Cumhuriyetin ilk yıllarında imam nikahı artık geçerliliğini kaybetmiş, kadın haklarında belirli bir yol kat edilmiştir. Peki tüm bunlara rağmen, Halide Edip, eğitilmiş bir kadın olan Çaresaz' a imam nikahını neden kabul ettirmiştir?

Halide Edib' in, kendi hayatında, ilk eşi Salih Zeki' nin' ikinci eş alma talebine, verdiği tepki nettir. Aylarca bunalımda kalma pahasına boşanmış ve kocasının adını terk edip Halide Edib adını almıştır.

Tüm bunlar göz önüne alındığında, aydın bir yazar olan Halide Edib' in, ömrünün son günlerinde Çaresazromanı ile bir iç hesaplaşmaya girdiği düşünülebilir.

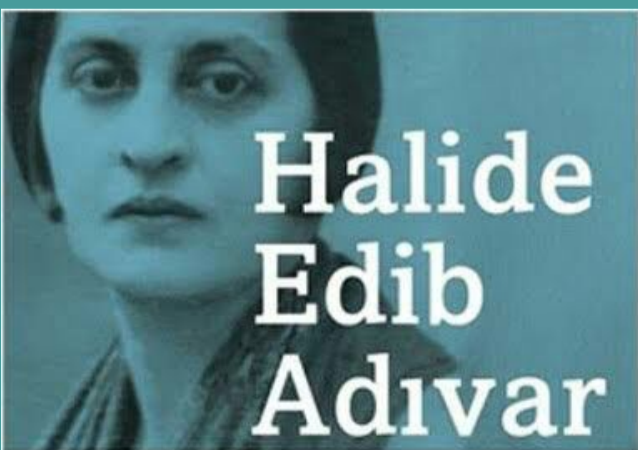
Üçüncü şahıs anlatıcının kullanıldığı roman, Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul' da, sevgililerin buluşmak, üç kuşak bir arada yaşayan genç evlilerin kalabalıktan kurtulup baş başa kalabilmek için, kiraladıkları paraşola ile gittikleri, Çamlıca' nın moda olduğu yıllarda Yıldız mahallesi, Abbasağa Korusu ve Erenköy' de geçmektedir.

Var olmasını başkalarının hayatını düzene koymakta, dertlerine çaresiz olmakta bulan, kendi hayatını -öğrenilmiş çaresizlikle- hiçe sayan bir kadın. İngiliz edebiyatı okumuş,kolej mezunu, "öğretmen" Mediha. Nam-ı diğer "Çaresaz". Çok küçük yaşta annesini kaybeden Mediha, on bir yaşına kadar, entelektüel, işsiz, sorumsuz ve hasta bir babaya, hemşirelik, çokça da annelik yaparak geçirdiği çocukluğunda öğrendi, iliklerine kadar işleyen çaresazlığı. Mahallelinin hastasına hemşire, yoksuluna ilaç parası, sokak hayvanlarına barınak olan, feda-karlığın fedası Mediha.

Münir; doyumsuzluk prangasını ellerine, ayaklarına hatta yüreğine geçirdiğinin farkında olmayan bir adam. Yanında huzur bulduğu kadını kaybetme korkusunu, iliklerine kadar hissedenden fakat yine de başka bir kadını sevebilme ihtimalinden vazgeçmeyen, adalet bekçiliğine soyunan bir hakim.

Mediha, henüz çocukken öğrendiği çaresazlığın esiri olmaktan kurtulamadığı için olsa gerek, 11 yaşında gecelerce başında beklediği ama ölüme yenik düşmekten kurtaramadığı babasıyla özdeşleştirdi, ağır hastalığında günlerce, gecelerce başında bekleyip, gönüllü hemşirelik yaptığı entelektüel, sorumsuz, henüz mesleğinin başında, maddi imkanları yetersiz olan Münir' i. Bu yüzden yakın hissetti kendini bu genç hakime. Çaresaz' da hemen hemen her kız çocuğu gibi eninde sonunda babasının bir benzerine âşık oldu.Bu nedenle, hukuk kurallarını hiçe sayan bir hakimin "Seninle bir imam nikâhı yapmamızı teklife geldim. Bir gün evlenirsem yani beni resmî nikâhla koca edinmek isteyen olursa ve ben de ona tutkun olursam, bu evlenmenin seninle münasebetimizi boz-ma-ma-sını isterim. Sen asıl meleğim, ruhumun ebedî karısı."diyerek, kendisine imam nikahı teklif eden bu adama hayır diyemedi, çocukluğunu yaşayamamış, henüz kendi sorumluluğunu alma yaşına ulaşmadan, ebeveynlerinin sorumluluklarını üstlenmek zorunda kalan, çocukluğu sömürülen Mediha.

Berna Moran, Halide Edip' in özellikle,Raik in annesi (1909), Seviye Talip (1910), Handan (1912) ve Son eser (1913) romanlarını, Halid Ziya Uşaklıgil' in "Aşk-ı Memnu" romanı ile kıyaslamaktave;"Aşk-ı Memnu' da gördüğümüz, sorunu bireysel, psikolojik aşk romanlarıdır. Yazar, kahramanlarını yakıp yıkan bir sevgiyi dile getirmek istediği için onların iç dünyasına yönelir. Ve bu sevginin zamanla şiddetli bir tutkuya dönüşümünü sergiler. Önemli olan, birkaç kişi arasında kurulan duygusal ilişkilerin gelişimidir ve bundan ötürü bu romanlarda Aşk-ı memnu' da olduğu gibi dar bir çevrede geçerler" demektedir.

Çaresaz

Berna Moran' ın, Halide Edib' in diğer kadın konulu romanları ile ilgili tahlilinden yola çıkarsak, aynı roman örgüsü ve karakter yapısının Çaresaz romanında da söz konusu olduğunu görüyoruz. Halide Edib' in hemen tüm romanlarında görülen,iki kadın, iki aşk Çaresaz romanında da karşımıza çıkmaktadır. Münir' in gerçek aşkı kimdir. İlk göz ağrısı, yardımsever, eğitilmiş, yanında huzur bulduğu, ruh arkadaşı, imam nikahlı eşi Mediha' mıdır, yoksa,Münir' in imam nikahlı bir karısı olduğunu bile bile, onunla evlenmeyi kabul eden, güzeller güzeli, görenin dönüp bir daha baktığı, kıskanç, hırslı Şehnaz' mıdır? Halide Edip' in ideal kadın tipini yaratmaya çalıştığı, kadını konu ettiği tüm romanlarında, birbiriyle rekabet halinde iki kadın görmekteyiz.

Yazarın Kurtuluş Savaşını anlattığı eserlerinin haricindeki tüm romanlarında protagonist ve antagonist hep kadınlardır. Bir yanda, sosyal duyarlıları olan, evlilik kurumuna saygılı hanım hanımcık, kocalarının ihanetini bilseler de sabırla bekleyen kadınlar, diğer yanda oldukça güzel, çekici ama kıskanç kadınlar.

Fethi Naci; Sinekli Bakkal romanı için; Halide Edib, romancılığını, düşüncelerinin yanında ikinci plana itmekten çekinmiyor. Sinekli Bakkal, sıradan bir roman; bilmem kaç baskı yapmasına, bunca şişirilmesine rağmen” diye ekliyor. “Gamuşâdî-yi felek böyle gelir böyle gider. (Feleğin kederi ve sevinci böyle gelip geçer.) cümlesini temel alarak oluşturulmuş bir roman kurgusuna dayalı Çaresiz romanında da, romancılığın ikinci plana itildiği bu durumu görüyoruz. Dili edebi olmayan bu romanın, psikolojik çözümlenmeleri de oldukça yüzeysel kalmıştır. Çaresiz karakterindeki kadınlar, feda-karlıklarının mükafatını alacak, feda ettikleri her şey sabırlarının sonucu olarak, kar-a dönüşecektir. Bu romanda, yazarın ne Yolpalas Cinayetindeki psikolojik tahlillerini nede Kurtuluş savaşını cephede geçiren Adıvar’ın şahitlik ettiği savaşın çilesini ve acımasızlığını yansıttığı romanı Ateşten Gömlek’ in güçlü anlatımını görebiliyoruz.

Asım Bezirci’ nin, çeşitli eleştirmenlerin görüşlerine yer vererek hazırladığı “Seçme Romanlar” kitabında Rauf Mutluay’ ın “Sinekli Bakkal” romanı için yaptığı “ Sinekli Bakkal, sanıldığı kadar toplumsal bir roman olamaz; tabii toplumcu hiç değildir. Tek tek insanlar vardır.” Sözleri Çaresiz içinde geçerlidir.

Halide Edib’ in son romanında, imam nikahını kabul eden eğitimli bir kadının romanını yazması ve her şeye rağmen sabırla erkeğini bekleyip sonunda mutlu sona erişmesi, yaşamı boyunca kadın haklarının ateşli bir savunucusu olan Halide Edib’ in yaratmak istediği kadın tipi ile örtüşmemektedir.

Kaynakça;

Fethi Naci -100 Soruda Türkiye’ de Roman ve Toplumsal Değişme - Gerçek Yayınları

Berna Moran - Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1 - İletişim Yayıncılık

Asım Bezirci - Seçme Romanlar -Evrensel Basım Yayın

Sevde Gül Kocalar

Acımak - Reşat Nuri Güntekin

Kitap İnceleme

Acımak, Reşat Nuri Güntekin'in kaleminden çıkan kısa soluklu ince bir cumhuriyet dönemi romanıdır. İlk defa 1928 yılında okurla buluşan bu roman; yazarın diğer romanları gibi detaylı ruh tahlillerine dayanmakta, derin yaşanan duyguları işlemekte, insanlar arasındaki ilişkilere değinmektedir. Dili, dönemi gereği kısmen ağır olmakla birlikte eser oldukça akıcı bir üsluba sahiptir ve eski kelimelerin anlamlarını metin içerinden çıkarmak mümkündür. Yine de yazarın eserlerinin büyük çoğunluğunu bizlerle buluşturan İnkılap Yayınları eserin sonunda Eski Türkçe kelimelerin anlamlarına yer vererek küçük yaşlardaki okur kitlesine de hitap etmeyi amaçlamış.

Roman, Maarif Müdürü Tefik Hayri'nin kasabaya teşrif etmiş Mebus Şerif Halil Bey ile olan kısa bir sohbeti ile başlar. Tefik Hayri Bey, kasabanın maarif durumundan bahsederken en kıymetli öğretmenleri olan Zehra Öğretmen'den bahsetmeden geçemez tabii ki. Öyle ki zamanında filmlerde dizilerde izlediğimiz ilk atama yeri harabe bir köy okulu olan acemi bir öğretmenin okulu zamanla cennet bahçesine çevirme öyküsünü dinleriz Tefik Bey'den. Zaten zamanında izlediğimiz ya da büyüklerden işittiğimiz o dizilerden biri de 1985'te TRT'de romanın aynı adıyla yayınlanan Zehra Öğretmenin hikayesidir. Zehra öğretmen o kadar gayretlidir ki kısa bir zaman sonra, genç yaşında, koca kız mektebine kendisini başmuallim atamışlar; ya beceremezse diye arkalarına bile bakmamışlardır. Zehra Öğretmen eline bir yıkıntı olarak geçen okulu dillere destan bir mekâna çevirirken gerek boya badanasını yapmış, gerek camlarını tamir etmiş, gerek damına kadar çıkıp hasarını düzeltmiştir. Sadece mekana değil çocukların eğitimine ve ahlakına da dokunmuştur. Doğruluk ve fedakârlık onun eğitiminin temelidir. Bunların olmadığı bir yerde Zehra Öğretmenin yaşaması mümkün değildir. Nitekim ya o gider ya da bu değerleri ezip geçenler. Ne başka bir seçenek vardır ne de Zehra Öğretmen'in affı. Maarif Müdürü Tefik Hayri Bey şöyle ifade eder:

"Doğruluk, temizlik, fedakarlık hastalığı onda insanlığın en kıymetli bir kabiliyetini öldürmüştü: Acımak kabiliyeti... "

Ne öğrenciler ezilip geçmişti Zehra Öğretmenin bu karakteri karşısında. Bahaneleri asla dinlenmezdi. Çünkü adı üzerinde onlar bahaneydi. İnsanoğlu idrak edebilen bir varlıktı. Bir şeyi yaparken sonunu düşünmeliydi, olacakları hesap etmeliydi, sonunda doğru olmayan bir şey varsa en başından o işe girişmemeliydi. Zehra Öğretmen hep öyle yapardı.

Bu yüzden daima tedbirli, düzenli, kurallı, rutin ve kalıplaşmış bir hayatı vardı. Bu durum; ders işleyişinden, öğrencilerin kılık kıyafetinden tutun okulun bahçesindeki ağaçların boylarının tertibine kadar böyleydi. En ufak bir çizginin dışına çıkmaya tahammülü ve acıması yoktu.

Peki neden bu kadar acımasızdı Zehra Öğretmen? Onu hayata ve insanlara karşı bu kadar sert tutan sebep neydi? Sorsaydınız söylemezdi. Çünkü o, hayatında buna sebep olan adamın aslında hiç var olmadığını varsayarak yaşamayı tercih etmişti. Baba kelimesini lügatından sonsuza dek çıkarmıştı. Biz de bunları Reşat Nuri Güntekin'in, Zehra Öğretmen'in iç dünyasına yaptığı yolculuklardan öğreniyorduk. Öyle ki Maarif Müdürü Tefik Hayri Bey, babasının ölmek üzere olduğu haberini verdiğinde bile Zehra Öğretmen hala babasını reddetmekteydi. Romanın bu bölümlerinde insanı derin bir merak duygusu kaplıyor haliyle. Bir insan ne yapmıştır da kendi öz evladı onu yok sayacak kadar ah etmiştir diye. Tefik Hayri Bey'in babasını ziyaret etmesi gerektiğini, yaptığının yanlış olduğunu söylemesi üzerine müthiş bir duygu patlaması yaşıyor Zehra Öğretmen. Ailesini parçalayan, çoluk çocuğunun rızkını içkiye harcayan, ablasını eve hapsettiği için ince hastalıktan ölmesine neden olan, kendisini çocuk yaşta annesinden ayırıp yatılı okula yollayan, baba demekten hayâ ettiği bir adamdan bahsediyor hıçkırığa hıçkırığa, titreye titreye. Romanın bu kısmından sonra okurda da bir öfke duygusu başlıyor haliyle. Küçük yaşta bir başına kalan bir çocuğun kendisini en başta babası gibi insanlardan koruması için acımasız olması gerek, aksi halde hayat ona acımaz; diye düşünürken biz, Zehra Öğretmen ani bir kararla gitmeye karar veriyor. Yol uzun. Yıllardır kasabadaki tüm öğretmenler yazları memleketlerine koşarken Zehra Öğretmen kimsesizler gibi kasabada okulu bekliyor. Yıllar sonra ilk kez atıyor adımını kasabadan dışarı. En kötü anılarını biriktirdiği İstanbul'a doğru hareket ediyor. Raylar üzerinde dönerken tekerlekler onun zihninde de bu kötü anılar dönüyor bir bir. Biz de işte bu uzun yol esnasında öğreniyoruz Zehra Öğretmen'in babası Mürşit Bey'in ailesine yaşattıklarını. Bir de biz ah ediyoruz.

Zehra Öğretmen İstanbul'a varıyor varmasına da Mürşit Bey'in vakti dolmuş. Söylenene göre kızının tokasını koklaya koklaya can vermiş. Bu bile yumuşatmıyor kalbini Zehra Öğretmen'in. Neden geldiğini bile bilmediği bir şehirde, nasıl hissetmesi gerektiğini bilmediği bu kayıp da yüzünde donuk bir ifade olarak kalıyor. Mürşit Bey'in cansız bedenini kızı gelene kadar bir gece misafir eden eski bir tanıdık, Mürşit Bey'in kızını da misafir ediyor o gece. Mürşit Bey'den sadece bir sandık kalıyor geriye, onu da tek varisi kızına teslim ediyorlar. Uzun süre ellemiyor sandığı Zehra Öğretmen. Sonra merakına yenik düşüyor. Yırtık çamaşırlar, bir tutam saç, birkaç evrak ve bir hatıra defteri buluyor. Dalga geçer gibi gülümsüyor hatıra defterine bakarak. Bu berbat hayatı bir de yazıya mı dökmüş diye düşünüyor kendince. Romanın asıl ve uzun kısmı ise buradan sonra başlıyor aslında: Hatıra Defterim.

Bu kısma kadar iç dünyasını izlediğimiz Zehra Öğretmen'den Mürşit Bey'e geçiyor söz. Güntekin biraz da Mürşit Bey'in iç aleminden haber yolluyor bize. Bir anda madalyonun öbür yüzü görünüyor. Yol boyunca Zehra Öğretmen'in duygularıyla geçtiğimiz yollardan bu sefer Mürşit Bey'in duygularıyla geçiyoruz. Olayların hiç bilmediğimiz yönleriyle tokatlıyor adeta Mürşit Bey, önce Zehra Öğretmeni sonra biz okurları. Hayatında sadece doğru bir insan olmayı düstur edinmiş yeni mezun bir gencin hayalleri ile başlayan hatıra defteri yıllar geçtikçe karanlığa bürünüyor. Doğru bildiği yoldan onu masum görünen nedenlerle çıkararak insanların azizliğine uğrayan bir adamın acıları sarıyor defterin tüm satırlarını. Bir odada hesapları çok geç kalmış bir baba ve kızı kalıyor geriye.

Bu romanı çok küçük yaşlarda okuduğumu hatırlıyorum. O zamanlar daha çok olaylar etrafında dönüp dururken yaş ilerledikçe daha çok hissedilen duygularda takılıp kalıyor insan. Acımak, insanı insan yapan, yani aslında tamamlayan en temel hislerden biri sanırım. Öyle ki hayatın her alanında karşılaşılan bir sorunun, yaşanan can sıkıcı bir durumun nedenini düşünmeden verilen her karar, atılan her adım; tahmin edilemez, hatta bazen geri dönülemez yollara sürükleyebiliyor insanları. Güntekin, bir örnekle -bir baba ve kızın ayrı geçen koca ömürleriyle- somutlaştırıyor bunu. "Bunlar hep bahane" yaftası bazen yaşanabilecek veya başkalarına yaşatılabilecek en güzel günleri silebiliyor kader çizgisinden. Bazen bir insanın hayatı sizin kalbinizde hafif bir sızıya neden olan "acımak" hissine düğümlü oluyor, siz bilmiyorsunuz. Kelebek etkisi oluyor, siz görmüyorsunuz.

Diyor ki romanın daha başlarında Güntekin ve aklımın en dip köşelerine kazınıyor sözleri:

"Acımak... Ben insan ruhlarındaki derinliğin ancak, onunla ölçülebileceğine kaniyim. Evet, dibi görünmeyen kuyulara atılan taş nasıl sesle onların derinliğini gösterirse başkalarının elemi de bizim yüreklerimize düştüğü zaman çıkardığı sesle bize kendimizi, insanlığımızın derecesini öğretir."

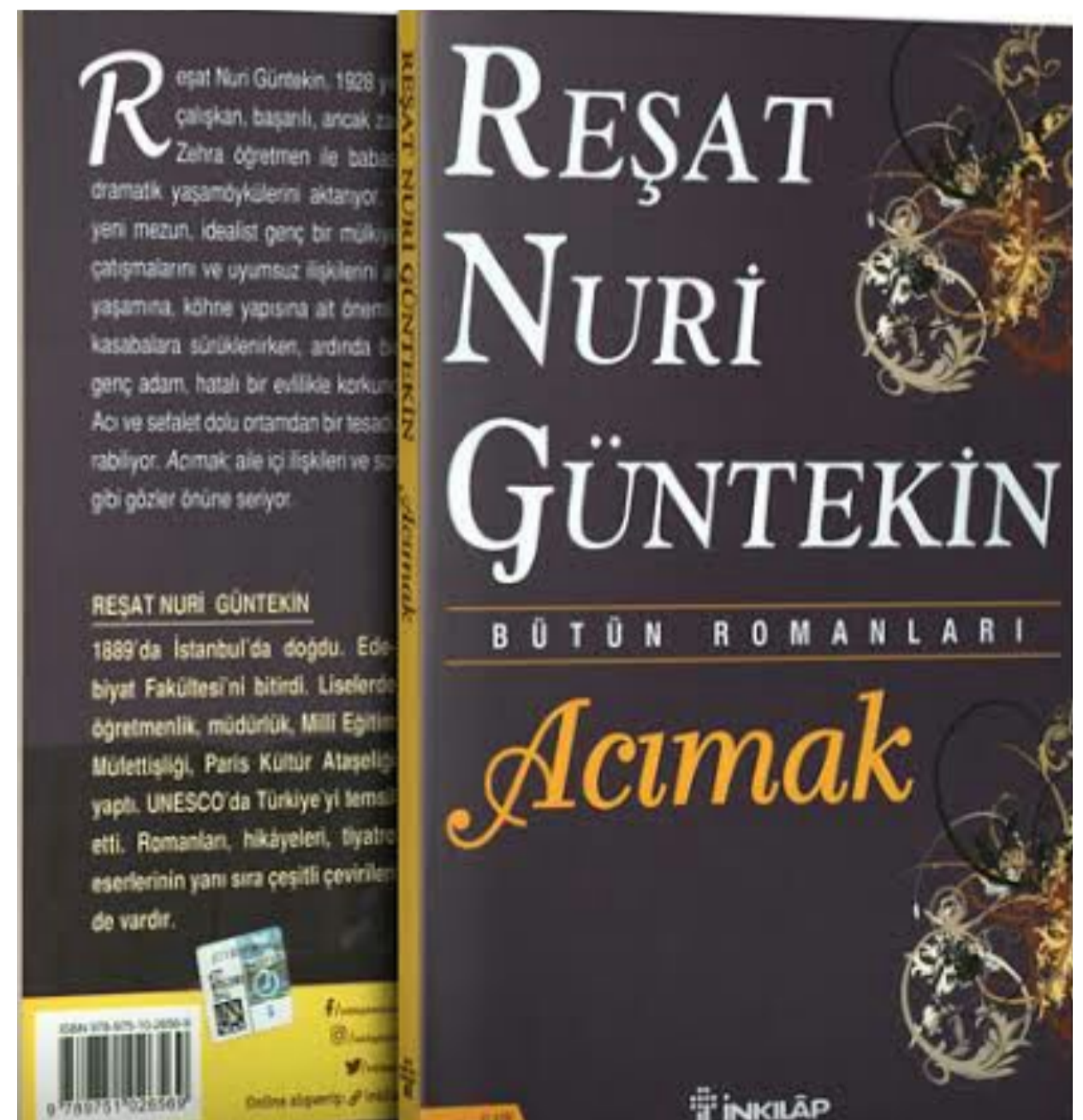
"Mürşit uslu ve tatlı bir çocuktur. Sesini çıkarmaz. Hem öyle gayyur bir memura dairenin ihtiyacı var demişler terfiime mani olmuşlar...Binaenaleyh bu efendilere güzel bir ders vermeyi göz göre göre hayatıyla, istikbaliyle oynanmasına müsaade edecek kadar hayvan olmadığımı ispat etmeyi vazife bildim."

Zehra artık kendini zaptedemedi:

-Baba... Benim zavallı babam, diye feryat etti.

Yüz üstü yere kapandı, gözlerinden sel gibi yaşlar akararak bir ibadeti istiğrakı içinde babasının ayaklarını öptü:

-Baba... Zavallı babam... Affet beni...

Fuat Eren

Sen Kimim

Şiir

duvarları yok odamızın
üstümüzde akmayı unutmuş okyanus
japon balıkları uçuşta
kimsenin ayak basmadığı dağa yaslıyız
zirvesi parmak uçlarında

an beşinci mevsime takılı
başkabaşka hayvanlar göçte
yuvalar yapıp üremekte
ilk defa gördüğümüz çiçekler
açmayı öğretiyor bize, kök salmayı

nefesimizin buharında beliriyor
beraber çekildiğimiz fotoğraflar
ellerinde kadeh, benimkinde çay fincanı
susarak ve gülümseyerek konuşuyoruz
kendimize ait bir dili geliştirip
odamızda büyük harfler yok
sadeleştikçe derinleşiyor kıpır kıpır evrenimiz

kokundan yaptığım paletime sonsuz renkler sığıyor
yeni isimler veriyoruz elimize doğan tonlara
kendi ördüğümüz ipeklere döküyorum seni
ama ben resim yapmayı bilmem
gözünde tuvaldeki şifreleri çözen gözlük
bulutlara asıyoruz sayısız giz'li portreni

labirentten çıkmak umurumuzda değil
nasıl olsa köklerimiz eğleşiyor çıkmazlarda
birbirimize akarken çayırılara sırları taşıyoruz
mektuptan taç yapraklar açıyor mesiremizde
teker teker toplayıp takıyorum kulağının arkasına

destanların maviliği, sadece benim bildiğim
ben; sanrılarının peşinde meczup ayırkotu
köklerimiz dolaşmış tarihsiz zamanlarda
karıncalar evcilleştirsin bizi, basmayalım hiçbirine
panlara sipariş verelim köprümüzü
insan eli değmesin
ama hiç geçmeyelim o tarafa
bir şey soracağım anemonum; sen kimim

Banu Çavuşoğlu

Sıcak Ekmek

Öykü

Derin bir nefes alıp yatağından doğruldu. Hastanenin penceresine doğru yavaş yavaş ilerledi. Dışarıda olmak istiyordu. Sıkılmıştı. Günlerdir güneşsiz kalmıştı. Kendine dört duvar arasında olmayı hiç yakıştırmıyordu. Bir an önce özgürlüğüne kavuşmak istiyor eski günlerdeki gibi gramofonda çalan müziğin ritmine kapılıp terasında kahvesinin doyulmaz lezzetine ulaşmak ihtiyacı duyuyordu. Her anın ayrı bir değeri vardı artık, zamanın hızla aktığı ömründe.

Gözleri cama vuran yansımasına takılıp yaşananları kendi içinde sindirmeye çalışırken, usul usul geceye süzülen sessizliği dinledi. Belli bir süre gözleri boşluğa hüznü bakışlar atarken kaskatı kesilmişti vücudu. Zaman, insanları güzelleştirmek yerine sanki sürekli dibe çekiyor, ahlaki değerlerini asimile ediyordu. Sahip olduğu değerleri inatla reddedip çirkinleşmeye can atan insanları düşününce, kendi yüreğinin saflığına sığınıp hala temiz kalan bir şeyler var diye geçirdi içinden. Yüzündeki çizgiler hüznü barındırırken gülümsedi. “Her şey güzel olacak”, diye mırıldandı.

Sonra hikâyesini aktarmaya başladı günlerdir ağız dolusu soruyla yanı başında oturan gazeteci kıza. Anlatmalı, aktarmalıydı. Belki onun hikâyesi gazetenin sayfalarında okuyan birine denk gelirdi ve biraz olsun yüreğine dokunurdu. Sözcükler dökülmeye başladığında dudaklarından, gözlerinde hüznü fakat huzura kaçan bir gülümsemenin parıltıları vardı.

Terasımda sabah kahvemi yudumlarırken, yolun kenarında elinde kim bilir ne zamandan kalma küçük bir ekmek parçası ile bana bakıyordu henüz yeryüzünün çetrefilli tuzaklarından nasibini almamış yüzü. Dönüp önümdeki masaya baktım. Önüm sıra dizilmiş devasa yiyecek yığına... Özenle hazırlanmış saatlerdir bir tanesine bile el sürülmemişti. Hayat ne tuhaf bir döngüydü böyle. Bazıları bakışlarıyla doyuruyordu nefisini, bazıları ise dokunmak, hissetmek tadının nasıl olduğunu keşfetmek için iştah kabartıyordu onun olmayana. Sahip olmak ile haz almak kavramı, elde etiklerin ve elde edemediklerin arasında bir mahkûmun hava alma saatlerinde avluda volta atması hissini uyandırıyor benliğinde.

O küçüğün gözlerindeki açlık beni derinden etkilemişti. İçeriye davet ettim. Öyle masum ve şaşkınlık doluydu ki, belli ki bu daveti hiç beklemiyordu. Masadaki yiyeceklere ilişkin bakışları, dudaklarının kenarında beliren ifade, anne sütüyle ilk tanışma anındaki bir bebeğin mutluluğu işle eş değer görünüyordu. Bu davetin boşuna olmadığını söylüyordu. Güneş bedenimi ısıtırken onun o masum gülüşü de ruhumu ısıtmıştı. O gün yaptığım en güzel kahvaltı idi masum bir çocuk gülümsemesinde.

Birden duraksadı ve odayı uzun soluksuz bir sessizlik kapladı. Hatırlamaya mı çalışıyordu yıllar öncesini yoksa anlatmak onu hüzünlendirdiği için mi susuyordu? Gazeteci kız onu sorgulayan yüz ifadesi ile izlerken, bedeni yorgun düşmüş, yavaş yavaş gömülmeye başlamıştı yastığının yumuşaklığına ve sanki az önceki o istekli halinden eser kalmamıştı. Sessizliği devam ettirmek istercesine iyiden iyiye beyaz elyaf yastığına gömüldü. Uykuya daldı.

Eskisi kadar iyi hatırlamıyordu bazı anları, ruhunda hala çocuk esintileri barındırır da bedeni tam tersini söylüyordu. Beyni ise bir gün güneş kadar parlak bir gün gece kadar karanlıktı. Zamana direnmeye çalışan bedeni yavaş yavaş tükeniyordu hafızası gibi. Unutmadığı tek şey o sabahki anılarıyla ilintili olanlardı.

Sabah uyandığında biraz daha silikti hafızası, geceden sabaha daha da küçülmüştü. Hemşirenin yemesi için başucuna bıraktığı kahvaltıya uzandı titreyen elleri ile birkaç lokma aldı. Bir şeyler yemek bile bu odada hiç doyurucu olmuyordu. Ona göre; mutlu olmak ve yediklerinden haz almak yaşadığın mekânla doğrudan ilişkiliydi. Neyse ki birkaç gün sonra evinine o özlediği bahçesine, sarmaşıklarına, begonyalarına kavuşacak, güneşle buluşturacaktı. Elinde kahvaltı tepsi düşüncelelere dalmışken gazeteci kız gülümseyerek içeriye girdi bugün nasılsın dinlenebildin mi gece diyerek. Eğer dinlenebildiysen biraz daha anlatabilir misin hikâyeni? Kendisine yöneltilen bu soruya küçük bir baş onayı ile cevap verdi ve sözcükleri bir su berraklığında saçılmaya başladı odanın sessizliğinde.

Yıllar sonra aynı yerde oturuyorum. Yine sabah kahvemini o eşsiz tadı büyülüyor beni yeni güne başlarken. İçeriden gelen kızarmış ekmek kokusuyla birlikte yankılanan ses, beni çağırıyor. Bu kez de benim dudaklarımda mutluluktan bir gülümseme beliriyor. Yalnız olmadığımı bilmek, küçük bir seslenişin beni ömür boyu hiç sahip olmadığım çocukla ödüllendirmiş olması, karşımdaki kimsesizin sevgime sevgisi ile karşılık vermesi; Umudun hiç tükenmeyecek olduğunu yaşlılıktan çizgi çizgi olmuş yüzme bir öpücük kondurması ile koca bir mükâfat oluyordu aciz bedenime.

Elindeki kâğıdı kalemi bıraktı burada noktalamaya iyi olurdu hikâyesini. Toparlanıp gitme vakti çoktan gelmişti. Havada hafiften bir esinti başlamış tenine ürpertici dokunuşlar bırakıyordu. Annesinden kalan hırkasını üzerine geçirdi. Elindeki küçük bir ekmek parçasını ağzına keyifle götürürken sıcak ekmek kokusunu o sabahki gibi içine çekti.

Söyleşi | Yıldırım Karasu

Yıldırım Karasu kimdir? Biraz kendinizden bahseder misiniz?

Aslına bakarsanız vaka 1987 yılında başlıyor. O vakiiten bu yana ailemle beraber İstanbul'da yaşamaya çalışıyorum. Özel bir şirkette muhasebe uzmanı olarak görev almaktayım. 14 yıldır aktif olarak şiirin ve kurumsal hayatın içindeyim ancak ne yazık ki etrafımda şiir konuşabileceğim pek kimse yok. Bu dünyada beni en çok mutlu eden somut kavram; şiir. Şiirin dışında roman da hiç yabancı olmadığım bir yazım türü. 2015 yılında Peyderpey'i yayınlattığımda üzerimde görülen etkisini anlatmak bir hayli güç olur. Tamamen realist bir roman olmuştu ve benim için yaşamaya hâlâ devam ediyor. Yazım konusunun dışında amatör olarak fotoğraf ve sporla ilgileniyorum. Özellikle fotoğraf şiir yazan biri için ekstra bir motivasyon kaynağı. Anı dondurup sonra üzerinde şiir işçiliği yapmak inanılmaz zevkli. Spor ise gereksiz evham ve depresyonları engelliyor diyebilirim. Zihin dinç olduğu zaman şiir üzerinde çalışmak daha kolay bir hale geliyor. Spor yapan şair gerçekten kulağa çok komik geliyor biliyorum. Fakat bence insan tıpkı şiir gibi sürekli kendini yenilemeli ve geliştirmelidir.

İlk şiirinizi ne zaman, hangi duygularla yazdınız?

Sanırım 18 yaşında en yakın dostumu kaybettiğim zaman yazdım. Lakin şu an ilk şiirimden hangisini olduğunu hatırlamıyorum. Şiir benim hayata sarılmamı sağlayan tertemiz bir olgu. Zira 17 yaşında da babamı kaybetmişim. Sıralı geldiği sanılan bu ölümler sonrası karşıma çıkan en büyük şans: şiir. Bu nedenle şiiri hayatımda hep bir çıkış noktası olarak görürüm. Yani beni baştan başa soyup bir laboratuvarında araştırma yapsanız, karşınıza şiirden başka hiçbir şey çıkmaz.

Şiirlerinizde yaşadıklarınızı mı yazıyorsunuz yoksa yaşamak istediklerinizi mi?

Bence şiirde böyle bir ayırım yapmak hata olur. Çünkü insan hem yaşadıklarıyla hem de hayal ettiklerinin verdiği güçle nefes alıyor. Şiirin canlı ve sınırsız olması sanırım bu kanıtı çürütüyor. Ozan bazen yaşadıklarından kurtulmak için şiir kurar, bazen de yaşamak istediklerinin sırası gelsin diye. Edip Canseverin de dediği gibi: "Şiir yapılan bir şeydir, diğerleri yazılır." Ben de en iyi şiiri yapmak için elimden geldiğince çabalıyorum. Bu yolda çok genç olduğumu da biliyorum. Ancak ne olursa olsun, son nefesimi verene kadar iyi şiir yapmak için uğraşacağım.

Edebiyatta toplumun yeri ve toplumda edebiyatın yeri sizce nasıl görülmeli ve okunmalıdır?

Günümüz edebiyatında maalesef toplum değil daha çok ticari kaygılar düşünülüyor. Özellikle yayıncılık sektöründe yer alan büyük firmalar kendilerine tekel oluşturarak inanılmaz paralar kazanıyorlar. Oysa edebiyatın temelinde toplumu aydınlatmak, uyandırmak ve harekete geçirmek var. Edebiyat toplumun sesidir. Bir megafon gibi düşünün, o olmadan asla sesinizi duyuramazsınız. Yazar ve şairlerin yazdıklarıyla bireylerin hayatlarına dokunmaları ve onların duygularını harekete geçirmeleri yalnızca ticari kaygı güdülmediği vakit başarılı olabiliyor. Şairlerin zaten para ile işi yoktur. Mülkiyete, devlete ve siyasi partilere inanmayanlardanım. Özellikle günümüz dergiciliğinde başvurulan "her ay ünlü birini kapak yapma" fikri sanırım sadece tiraj korkusundan kaynaklanıyor. Oysa o degilerde yazan kişilerin fotoğraflarının her ay kapaklarda yer alması edebiyat dergiciliğinin asli görevi olması gerek diye düşünüyorum. Toplumumuzda edebiyatın yerine gelirsek eğer, okuma oranımızdan başlayabiliriz. Türkiye'de okuma oranı en son yapılan araştırmaya göre binde 1. Bu gerçekten çok vahim bir tablo. İnsanlar günde sadece 1 dakikasını okumak için ayırıyor ülkemizde. Eğer her kitabın yeni bir kapı, her kapının da yeni bir dünya yaratacağını insanlarımıza aşılırsak, bu berbat oran bir nebze düzelir diye umut ediyorum.

İlk şiir kitabınız 2006'da edebiyat dünyasına merhaba dedi, Bilakis ile çok güzel tepkiler aldınız bunu neye bağlıyorsunuz, acaba şiir geliyor mu yoksa şair mi değişiyor?

Bilakis; tepkilerimin en büyüğü, en kuvvetli yumruğum desem yanlış olmaz sanırım. Bu denli güzel tepkiler alması beni olduğu kadar etrafımdaki insanları da sevindirdi. Bir şiir kitabının ikinci baskı yaptığı çok nadir görülmüştür, özellikle şairi yaşarken. Bu genç yaşımda bunu başardığım için çok mutluyum. Yakın zamanda aldığım iki yorumda aynen şu ifadeler kullanıldı: 1. Okuyucu: "Ödül alacağınıza inanıyorum, bu kitap okurken öyle hissettirdi. Ödüllü bir kitap okuyorum gibiydi." 2. Okuyucu: "Kitabını okudum. Şiir bu dünyaya fazla." En çok beğenilen şiirlerimden birisi:

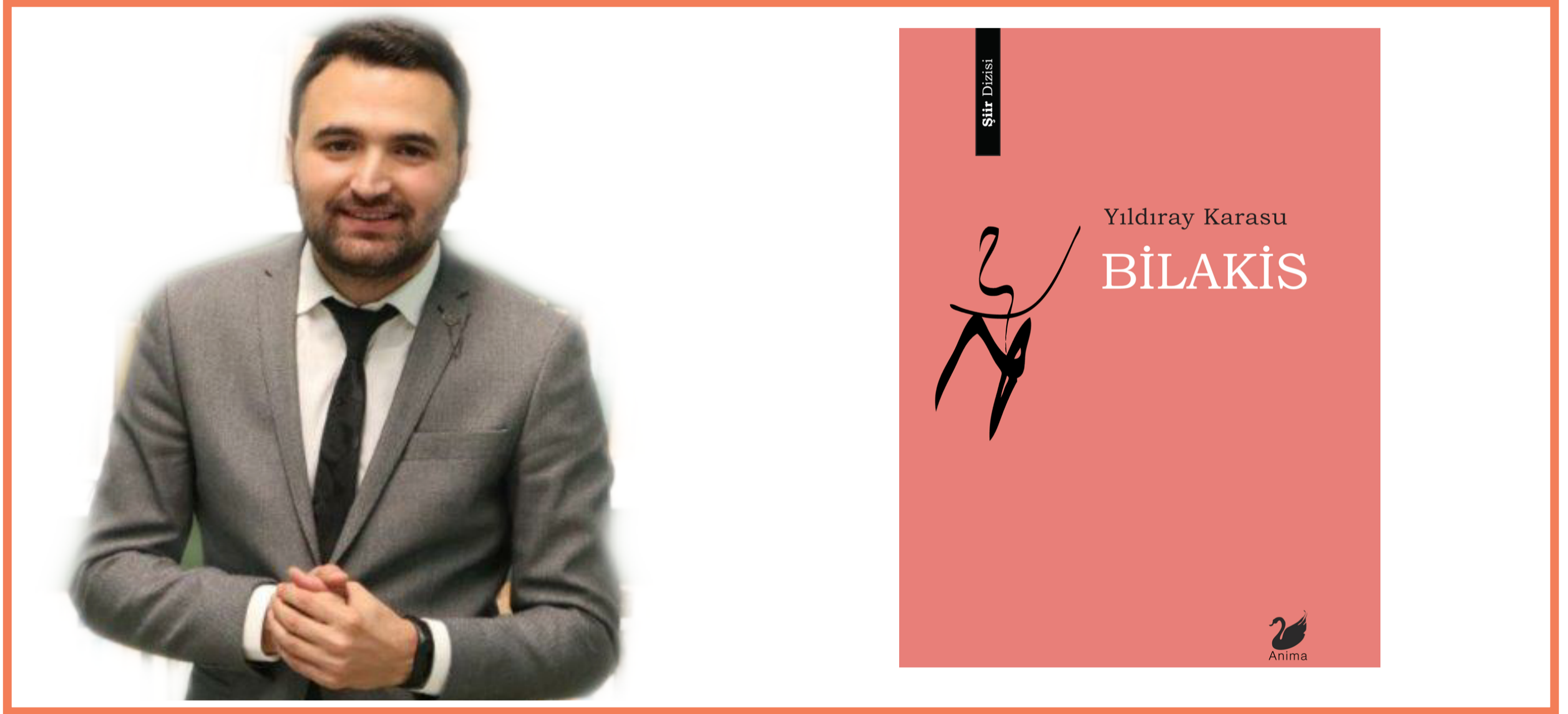

İzan. Ancak ben hep "Kum Saati" ve "Yavru Filler" isimli şiirlerin diğerlerine oranla daha baskın olduğunu düşünüyorum. Bilakis adeta bir renk cümbüşü gibi. İçinde her türden ve konudan şiir bulabileceğiniz bir kitap. Özetle şair bir kısımda imge ile kurduğu sevgisinden bahsederken, diğerine geçtiğinde devleti eleştirebiliyor. Ya da bir şiir pastoral ise diğer şiir hayvan hakları ile alakalı olabiliyor. Bir nevi ülkemi, doğayı ve diğer canlıları aynı anda düşünüp yazmaya çalıştım. Sadece kendi dertlerimden ve iç sıkıntılarımın dem vurup kimseyi sıkmak istemedim. Özellikle tanrı ile geçen diyaloglarımın tadı hâlâ damağımdadır. Elbette şiir mütemadiyen gelişiyor. Ancak şair de kendi üzerine düşeni yaparak çok okuyup çalışırsa, günden güne değişebilir ve şiir konusunda gelişebilir şahsi kanaatimce.

Şiirde imgenin yeri sizce ne olmalıdır?

İmge bence şairin gelişimiyle var olup büyüyor. Bu nedenle genç şairlerin imgeye ağırlık vermesi biraz anlam karmaşası yaratabiliyor. Hiçbir zaman okuduğumuz bir şiirin gerçek hikâyesine muvaffak olamayacağımız için, imgeyi şiir içinde bir bütün olarak aramamak lazım. Belki de şair imgeyi tek kelimedede gizlemiştir. Kim bilebilir? Tıpkı benim Süreyya adının içinde milyonlarca kelime gizlemem gibi.

Yazılarınızı yazmak için seçtiğiniz mahrem bir alanınız var mı yoksa her yerde yazarım diyenlerden misiniz?

Özel bir alanım yok açıkçası. Ancak yazma hissi duyduğumda etrafımdaki insanlardan ayrılarak bir köşeye oturup yazıyorum. Son şiirimi bir metro durağında yazmıştım. Buna da teknolojinin yazarlara tek güzel etkisi diyebiliriz.

Şiirin ana hatları sizce nelerdir, şiiri nasıl okumak ve geliştirmek gerekir?

İnsan beyninin sorgulayabileceği soyut ve somut olan her şey şiirin ana hatlarını oluşturabilir. Kimi şair anlatmak istediğini bir eşya aracılığıyla yaparken, kimisi öyle bir dize kurar ki gerçekten karşısındaki insana dokunduğunu düşünürsünüz.

Şiir okumak ise büyük sabır gerektiren bir mesele. Özellikle yeni başlayanların yazma isteği okuma isteğinden daha baskın çıkarsa ortaya vahim bir tablo çıkabilir. Öncelikle müthiş bir keyifle şiir okumanın hazzına ulaşmalı insan. İster okur olsun ister bir şair adayı fark etmez. Şiirin tokadına alışmalıyız ki, onun yolunda sağlam adımlarla ilerleyebilelim.

Geliştirme konusuna gelirsek eğer, biz duygusal olarak içine kapanık bir ülkeyiz. Bunu aşmak adına ilk ve orta öğretim müfredatına "şiir" dersi eklenebilir.

Bu vesile ile her insanımız duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilir. Sanırım daha önce dile getirilmişti ama şu an söyleyen kişinin ismi aklıma gelmedi. Yüksek öğretim tarzında bir şiir akademisi kurulsa inanılmaz faydalı olur.

Şairler şiirin gelişmesinde nasıl faydalı olur kısmına gelirsek eğer, bana en çok sorulan sorulardan birisi "ne kadar kazanıyorsun?" Bense onlara herhangi bir kazancımın olmadığını ve kitaplarımı yayınlamak için masraflarını kendi cebimden ödediğimi söylüyorum. Ve bunun karşısında çok şaşırıyorlar. Sonra devam ediyorum: Şiirin, edebiyatın parayla ilişkisi olmamalı. Eğer olursa yazar şeffaflığını ve yeteneğini kaybedebilir. Yani bir nevi şiirin yoluna kendini adıyanlar fedakârlık yapıp dürüst kalırsa günün birinde muhakkak karşılığını alacaktır. Şiir adeta bir bebek gibi aslında, biraz ilgisiz kalırsa size küsebiliyor. Bu nedenle onu geliştirmek adına yalnız bırakmamak gerektiğini altını çizerek belirtmek isterim.

Bilakis ismi ile okuyucuda hangi duyguları uyandırmayı amaçladınız?

Bilakis ismi ile daha çok tahammül ve cesaret duygularına dem vurma ı amaçladım. Özellikle ikili diyaloglarda yaşanan düşmeler ve geri çekilmelerin son bulması ve insanların fikirlerini güçlü bir şekilde dile getirerek karşı tarafa izah edebilmesi adına bir tepki olarak bilakis! dedim. "Aksine, böyle değil. Hayır, yanlış biliyorsun! Sana gerçeği anlatacağım. Beni dinlemelisin" vb. repliklerle kişinin kendine olan güvenini tazelemesini umut ettim. Umarım faydalı olabilmişimdir.

Etkilendiğiniz şairler var mı? Varsa hangi yönlerinden etkilendiniz?

Elbette var. Özellikle Edip Cansever'e olan hayranlığım günden güne büyüyor. Onun tiyatroyarı/oyunsal yazdığı şiirlerin üzerine geçebilen bir şairle karşılaşmadım henüz. Turgut Uyar'ın duruşu, çizgisini hiç bozmayışı ve cesaretine saygım sonsuz. Ahmet Erhan'ın yalnızlığını ve Arkadaş Zekai Özger'in açlığını iliklerime kadar hissediyorum. Sezai Karakoç ve İsmet Özel'in yaşıyor olmasını da Türkiye için büyük bir şans olarak görüyorum. Metin Eloğlu'nun lokman hekimi, İlhan Berk'in İstanbul'u gibi örnekleri bir hayli çoğaltabiliriz. Buradan "bizim ülkemizde şair yok, çıkmıyor" diyen arkadaşlara da şunu diyebilirim: Türkiye'de şair çok ve yetismeye devam ediyor. Tek sorun var, o da sen okumuyorsun be kardeşim!

Yeni kitap çalışmalarınız var mı?

Evet yeni bir roman üzerinde çalışıyorum. Ancak çeşitli nedenler yüzünden ara vermek zorunda kaldım. Word dosyası özelinde 20 sayfa yazdım, hatta kurgusu da tamam. Yazmak için sabırsızlandığım fevkalade bölümler var. Aksilik olmazsa 1-2 yıl içinde bitirmeyi planlıyorum. Bununla beraber yeni şiirler yazmaya da devam ediyorum. Belki romandan önce yeni bir şiir kitabı gelebilir.

Yıldıray Karasu

Üç Gün

Şiir

ses kesildi mızrak kırıldı
nihayete erdi vücudum
soysuzların elinde ıslandı şarkılar
annem tuttu kemana sarıldı
piyanoyu bi güzel kucakladı.

vurgun sayıldı her eşya
yoksulluk kader değildi büyüyünce anladım
ben büyüyünce kenti tatlı bir telaş sardı
tanrı bunun için üç gün hazırlandı
üç gün sonra mutlu olacağım
hazırlayın pankartları.

kardeşler
üç gün sonra acıyı tarihten sileceğiz
tez haber salın
yeni bir lügat yazacağız cebrail ile
içinde endişe olmayacak.

sonra siz kaybolmayacaksınız
zamanın her evresinde
daha ziyaret edeceğiz yargıyı
mahkeme kurulacak
ve bir mübaşir heyecanla seni çağıracak.

adın ne zor öyle sevgilim
duyulmuyor bu pis kokulu koridorlarda.

yüzün nasıl açık nasıl pembe
şimdi kim izah edebilir ki
kim tasvir etmeye çalışabilir.

kemiklerimden uzanan bu eğreti yolda
sana liflerle bağlanmıştım
şimdi hepsi kopmak üzere
ancak acı yok.

acıyı dünyadan sileceğiz kardeşler
mikâil yeni bir mevsim yaratacak

seni öyle bulacağız.

Kadın Duygularına Halide Edib Adıvar'ın Gözüyle Yolculuk

a) Türk Edebiyatı'nın İlk Kadın Yazarlarından: Halide Edib Adıvar

Halide Edib, 1882 yılında İstanbul'da dünyaya gelen, ceyb-i hümayun katiplerinden Mehmet Edib Bey'in ve Bedrifem Hanım'ın kızıdır. Meşrutiyet ve Cumhuriyet devrinin en önemli isimlerindedir. Annesini küçük yaşta kaybetmiş olan Halide Edib, babası ve anneannesinin evi arasında kalmıştır. Tipik bir Müslüman- Osmanlı evine sahip olan ananesinin evi, yazarın sanatçı kimliğinin gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır.

Halide Edip Adıvar Amerikan Kız Kolejini bitiren ilk Türk kızıdır. 1908 ihtilali ile birlikte yazın hayatına giriş yapan Edib, gazetelere yazmaya başladı. İlk yazısı Tefik Fikret'in çıkardığı Tanin gazetesinde yayımlandı. Kadın haklarının önemli isimlerinden biri olan Halide Edib Adıvar, yazdığı kitaplarla o dönemin gericilerinin düşmanlığını kazanmıştı. Onun hayatı, Osmanlı-Türk modernleşmesi, milliyetçilik ve yeni Türkiye'nin kuruluş aşamalarına tanıklık eder.

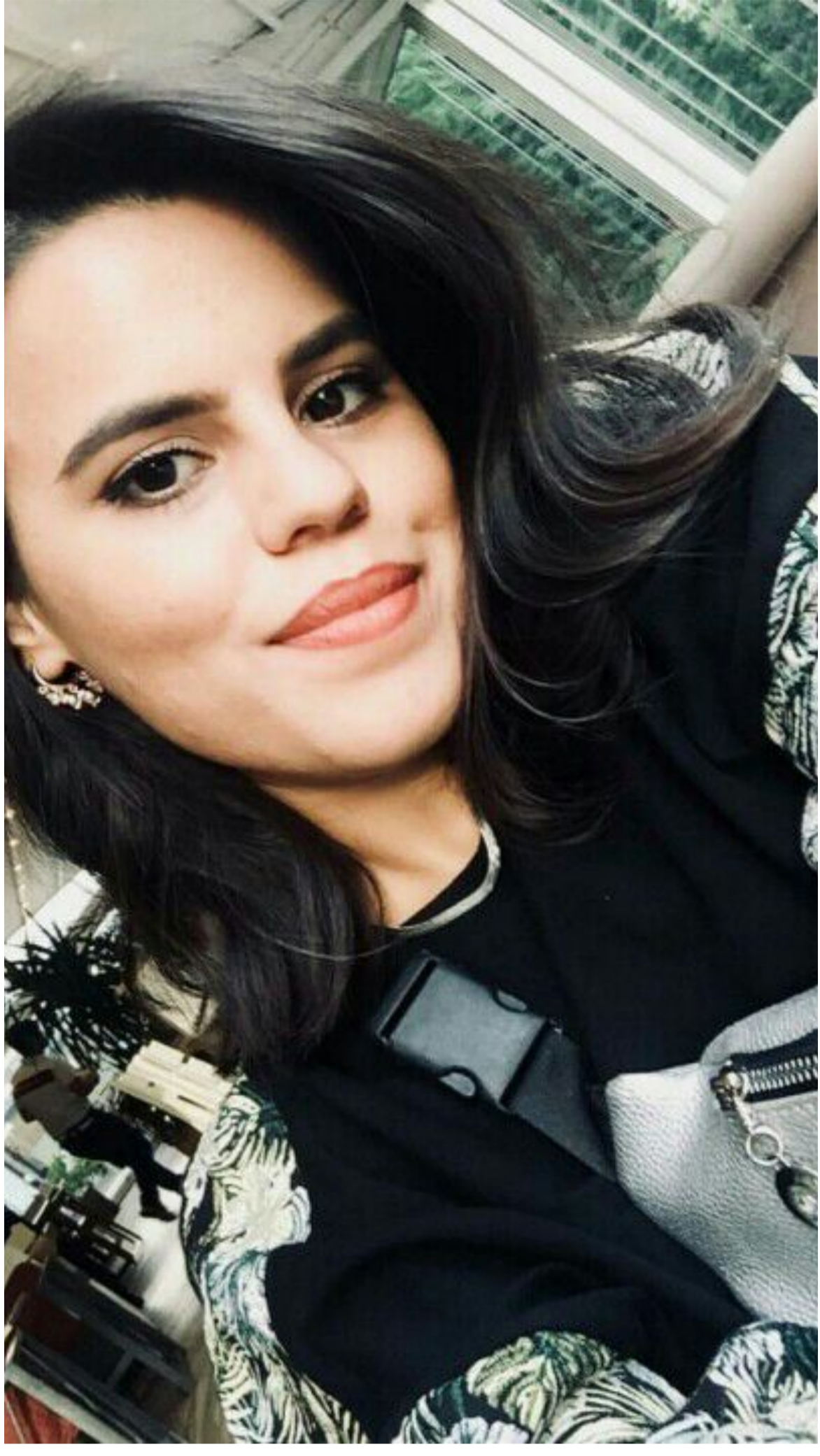
31 Mart Ayaklanması'nda Mısır'a kaçmak zorunda kaldı. Ülkeye döndüğünde siyaset içerikli yazılar yazmak yerine edebiyata yönelmeyi tercih etti. Balkan Savaşı sırasında hastanede çalıştı. Kurtuluş Savaşı'nda etkin rol aldı. Ve kendisine önce onbaşı sonra üstçavuş ünvanı verildi.

Birçok eseriyle günümüzde adından söz ettiren yazar, romanlarında kadın psikolojisini derinliğine bir şekilde işlemiş ve ideal kadın tipleri yaratmaya çalışmıştır. Ülkemizde feminizm hareketinin öncüsü olan Halide Edip, İngiltere'ye gittiğinde gazeteci Isabella Fry'ın evine konuk oldu. O dönemde İngiltere'ye yaptığı yolculuk kadın-erkek eşitliğinde ön plana çıkan birçok kişiyle tanışmasına vesile oldu.

1964'te ölen yazarın adı uzayda sadece kadınların adlarının verildiği dışı gezegen olan Venüs gezegeninde bulunan bir kraterle verilmiştir.

b) Kalbe Ağır Gelen Yük: Handan

"Ben artık zelil ve sefil bir günahkar oldum. Ben artık tarihin en mel'un çehresi Yahuda'ya bir nazire oldum. Yahuda nasıl dünyanın pek muazzez (sevgili) bir simasını, efendisini birkaç dinar için sattı ise ben de dünyanın beni en çok sevmiş bir ruhunu, o ruhun hududu olmayan emniyetini ,muhitini sattım, dünyada en çok sevdiği bir şeyin kalbini ondan çaldı."

Nur Yüksel Öztürk

Kalbe Ağır Gelen Yük: Handan

İnceleme

Handan

Halide Edib-Adıvar'ın dördüncü romanı olan Handan 1912'den önce Tanin'de yayımlanmıştır. 1912'de kitap olarak basılan Handan, Halide Edib'e asıl ününü kazandıran eserdir. Evlilik ve aşk ilişkilerini derinlemesine sorgulayan ve psikolojik yönün ağır bastığı bir yapıttır. Ve bu nedenle Handan romanı bir kadının duygularının tüm samimiyetle ortaya konulduğu ilk romanlardandır.

Romanda geçen olay örgüsü, Abdülhamit'in istibdad döneminde geçmektedir. Bize o dönem hakkında önemli ipuçları verdiği için eser bu yönüyle de bulunmaz bir tarihi yapıya sahiptir. Handan, Halide Edib'in çok sevilen romanlarından biri olduğu için günümüze kadar birçok baskısı yapıldı.

Kitabın konusu genel olarak 20. yüzyıl başında İstanbul'da yaşayan bir ailenin çok değerli, akıllı bir kızının çevresindeki insanların ondan etkilenip birbirine yazdıkları mektupları içerir. Halide Edib Adıvar'ın "Handan" romanı vicdan üzerine kurulu edebi bir eserdir. Handan bir karakter olarak yazarın yarattığı en etkileyici kadın tiplemesidir.

Roman 1902'de Refik Cemal'in yakın arkadaşı Server'e mektubuyla başlar. Refik Cemal, Cemal Bey'in baldızı Neriman ile evlenecektir. Ailenin ayrıca Handan adında kendini kolayca sevdiren bir kızı vardır. Handan, romanda farklı bir karakter olarak karşımıza çıkar. Çevresindeki diğer kadınlar da bunun bilincindedirler. Bu nedenle ona duydukları hayranlık öfkeye dönüşür.

Handan eşiyle birlikte Paris'te yaşar. Gençliğinde Nazım adında birini sevmiştir. Handan aldığı eğitim ve öğrenme gayreti ile gelecekte halk için bilinçli uğraşlar peşinde olmak isterken karşısına, eğitimine destek olan öğretmen, sosyalist Nazım çıkar. İdeallerini kendisinden üstün tutacağını düşünen Handan, Nazım'ın evlenme teklifini reddeder ve Hüsnü Paşa ile evlenir. Nazım bu olay üzerine kendini asar ve sorumlusu olarak Handan'ı gösteren bir mektup bırakır. Handan bu aşka gönülden bağlıyken, teklifin sadece siyasi davaya ortak edilmek istendiği için yapıldığını sanması ve Nazım'ı reddetmesi hayatı boyunca taşıyacağı bir yük olur kalbinde.

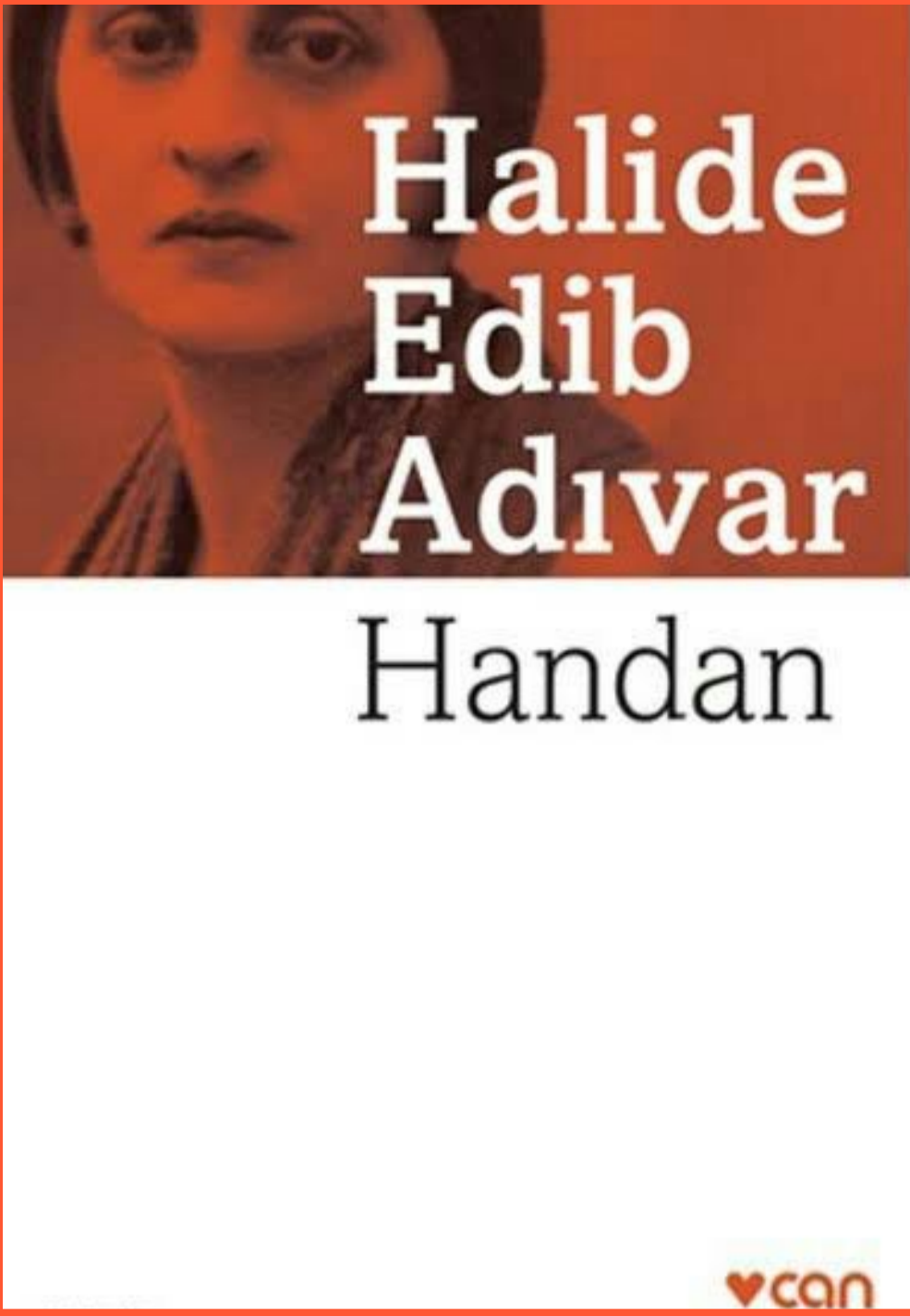
Romanın iki kadın baş karakteri olan Neriman ve Handan'ın evlenecekleri erkeği seçme kararını kendileri vermeleri ve bu kararlarla gelecek bütün sorunlara karşı koyma cesaretini göstermeleri o dönemin kadınlık fikri açısından önemlidir. 1850'lerde "kadın hürriyeti" fikrinin de bir parçası olarak hayatlarını kendileri şekillendirmeli ve evlenecekleri kişiyi seçebilmeleri, yazar için birçok sorunun çözümüdür.

Reddedilişi nedeniyle hapisteyken intihar eden Nazım'ın ölümünden Handan'ı sorumlu tutan Refik Cemal onun için şunları söyler;

" Halbuki ben ondan şimdi tiksiniyorum. O kadar itina ile, bütün güzel duygular ve temiz adımlarla geçen bir çocukluktan sonra temiz ve yüksek Nazım'ın hayatını sırf kendini beğenmişliği, küçük vücudu yeteri kadar sevilmiyor, evhamıyla yıkması affedilir mi hiç? Ben adeta Nazım'ın hapisanedeki hayatını yaşamış kadar Handan'a lanet ediyorum. Kadınlar sonsuz birer sinir sistemi, birer hiç, birer süs! Erkeklere ruh ve fikir arkadaşları olduklarını savunarak yıllarca feminizm davası çıkardıkları halde her temiz ve saf şeyi yıkan tahripçiler!"

Handan, Nazım'ın intihar etmesiyle ilgili kendini hiç affetmez ve Hüsnü Paşa ile olan evliliği hiçbir zaman yolunda gitmez. Eşinin farklı kadınlarla birlikteliğini bilir, Hüsnü Paşa'nın birgün ona döneceği günü sabırla bekler. Romanda Handan'ın çok güçlü kişiliğe sahip olmasına rağmen, dönemin 'ideal kadın' imgesine uymayan davranışlarını görürüz; gelenekleri reddeder ancak bir yandan da kocasının kendini aldattığını bilmesine rağmen ona acıklı mektuplar yazarak geri dönmesini ister.

Niçin kalbinin eşiğinde
senelerce inledim? Niçin
ben kalbinin kapısına
geldiğim ilk gün bana:
"O kalp değil, bir cümle-i
asabiyedir." demedin?

Halide Edib bütün romanlarında evlilik dışı ilişkileri hiçbir zaman tasvip etmez bunu Handan'da işlemiştir ve buna ancak hafıza kaybı durumunda izin vermiştir. Ve Handan da bu doğrultuda Hüsnü Paşa'yla yaşadığı sorunları gizlemeye çalışır ve evliliğini sürdürmek için her şeyi yapar ama bu çabası bütün yaşantısının bir parçası olur.

Handan, ideal kadın görünümüyle Refik Cemal'i kendisine hayran bırakmış ve Refik Cemal ona aşık olmuştur. Handan da Hüsnü Paşa'nın aldatılma sonucu hastalanır, bu hastalık sonucu hafıza kaybı yaşar ve tedavi için Refik Cemal refakatinde Sicilya'ya gider. Bilincinin yok olduğu noktada Sicilya'da Refik Cemal ile aşk yaşarlar. Osmanlı'nın o dönemki toplumsal düzlemine otumaz bu aşk. Fakat Handan kendine gelince felaketi algılar, sinir buhranları geçirir. Bu sinir buhranlarının sonucu olarak ölür.

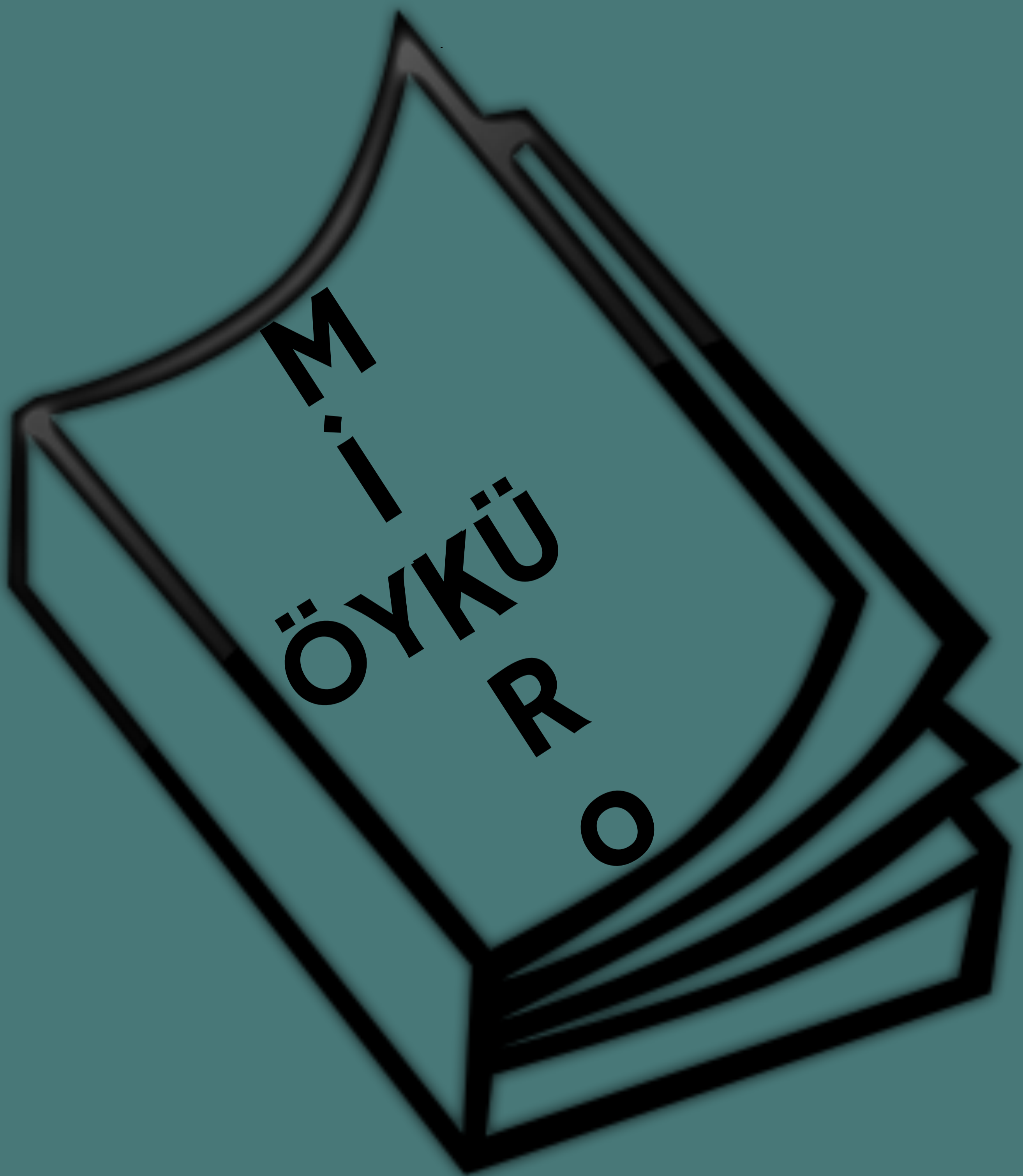
Handan toplumsal ahlak anlayışının kadın üzerindeki baskısını anlatan bir metindir. Aslında Handan, Nazım'ın evlilik teklifini reddedip tamamen ilgi görmemenin etkisiyle seçmiş olduğu hayatın kendi sonunu hazırlamasına tanık olmuştur.

Kaynakça

- 1) Halide Edib Adivar: Handan (Can Yayınları)
- 2) Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu Bildirileri (2012) " HALİDE EDİB'İN İLK DÖNEM ROMANLARINDA MEŞRUTİYET KADINI"

Ömer Kaya

Ses

Mikro Öykü

- Tam şuradaydı ev, hatırladın mı? dedi. Dört-beş vardın sanki.
- Yok, dedi küçük.
- Lastik ayakkabılar, is, ayaz, hep aynı yer sofrası... Hepsini geç, o adamın dayağı... İyi ki bir şey hatırlamıyorsun.
- Hiç özlemedin mi?
- Salak mısın, yokluk özlenir mi!
- Onu değil...
- Ya neyi?
- Annemin sesini.
- Haydi gidelim, dedi büyük. İstersen sonra yine getiririm seni.

Selma Sağlam Yaz Defterine

Defterin tam ortasından bir sayfa kopardı. Sayfayı göz yordamıyla ortalayarak baştan sona bir çizgi çizdi. Hayatın ona çiçek sepeti gibi sürprizlerini ve göçük altında kalan umutlarını yazdı. Yazdıkça ikiye bölünmüş sayfadaki hayatının doymuş acı oranını görünce içini çekti, bırakamadı. Bıraktığı hiç bir bumerang geri dönmemişlerdi.

Oysaki o senelerdir beklemedeydi. Neyi beklediğini bilmeden beklemeyi bekliyordu. Sayfayı sığmayan artıları ve eksilerini sayfayı çevirip ortalayarak bir uzun çizgi çizdi. Bebekliğinden başladı yazmaya. Bebekliğinin nereden hatırlıyor o da bilmiyordu. Belki galu-beladan anımsıyordu. Çocukluğu, gençliği ve yaşlılığı kendini...

Defterin ortasından bir kağıt koparıırken çıkardığı sesle irkildi. Ne çok yazacağım varmış diye kafasını iki yana doğru salladı. İkinci sayfanın ortasını da uzun bir çizgi çizdi. Artı ve eksilerini yazdı ona biçilen ömrün. Üçüncü sayfanın ortasında durdu. Böyle çıplak fotoğraf gibi görünüre koymalı mıydı? Her şeyi. Kendine bile dillendiremediklerini kaleme söylettirmek. Kalemi bıraktı, yazmadı. Bu kadarı yeterdi. O kadar tamdı ki sanki ölü gibi hayattı.

Hilal Dursun

Yetişkinler de parka gider, çocuk olmak gerekmez.”

Ortalık alabildiğine sessizdi, gecenin ikisinde parmak uçlarına basarak evden kaçmak artık eskisi kadar heyecan dolu olmuyordu. İnsan, özlemini duyduğu güneşi bulmaya gecenin bir yarısında mı çıkardı? Güneşin gündüzleri ortalarda olduğunu yalnızca körler bilemezdi. Küçükken körebe oyununda hep ebe olurdu. “ Sessizliğin ardındaki sesi duymayı böyle öğrendim” diye geçirdi içinden. Sonunda gönlüne göre bir park buldu ve salıncaklardan birine yerleşti. Parklar; gündüzleri çocukların, geceleri ise çocukluğuna özlem duyan yetişkinlerin uğrak yeri. En heyecanlı gençlik aşkı hikayelerinin parklarda geçmesi bir tesadüf olamazdı. Aşkın insanı çocuklaştıran bir yanı vardı. İlk öpücüğünü bir parkta almış olmak gülümsetti onu. Öyle ya, insan kalbinin attığını bir sokak arsızlarından kaçarken bir de ilk öpücüğünü aldığı anda anlardı.

Zeynep Albaraz Gençer Gurur

Gri, eski bir apartmanın 4. katında, koridorun ortasında karşılıklı duruyorlardı.

Adamın kadına söylemek istediği yığınla söz vardı.

Eğer cesaret edebilseydi, gurur meretinden kendini kurtarabilseydi, anlatacaktı.

Yapamadı.

Onun yerine sağ gözünü kısarak, yumuşacık baktı.

"Hırpalamalarım, çocukluklarım, öpemediklerim, fevriliklerim ve sana doya doya sarılamadığım tüm zamanlar için özür dilerim" der gibi baktı.

Kadın, bu bakışın manasını anladı. Kelimeleri bulup konuşabilseydi, karşılık verecekti.

Bulamadı.

Onun yerine "Sana veremediğim hayatlar ve hayaller için beni bağışla" der gibi sağ gözünden bir damlacık yaş akıttı.

Adam, bu yaşın manasını anladı.

Kadın adamın iki elini birden tuttu, avucunun içini öptü, kokladı.

Adam kadını öpmedi. Zira o son öpücük, işleri çok zorlaştırırdı.

Sessizce, kadının merdiven dönemecinde gözden kaybolmasını bekledi.

Arkasını döndü.

7 adımda binanın ön cephesine bakan pencereye ulaştı. Asfalt ile buluşması ise iki saniye sürdü.

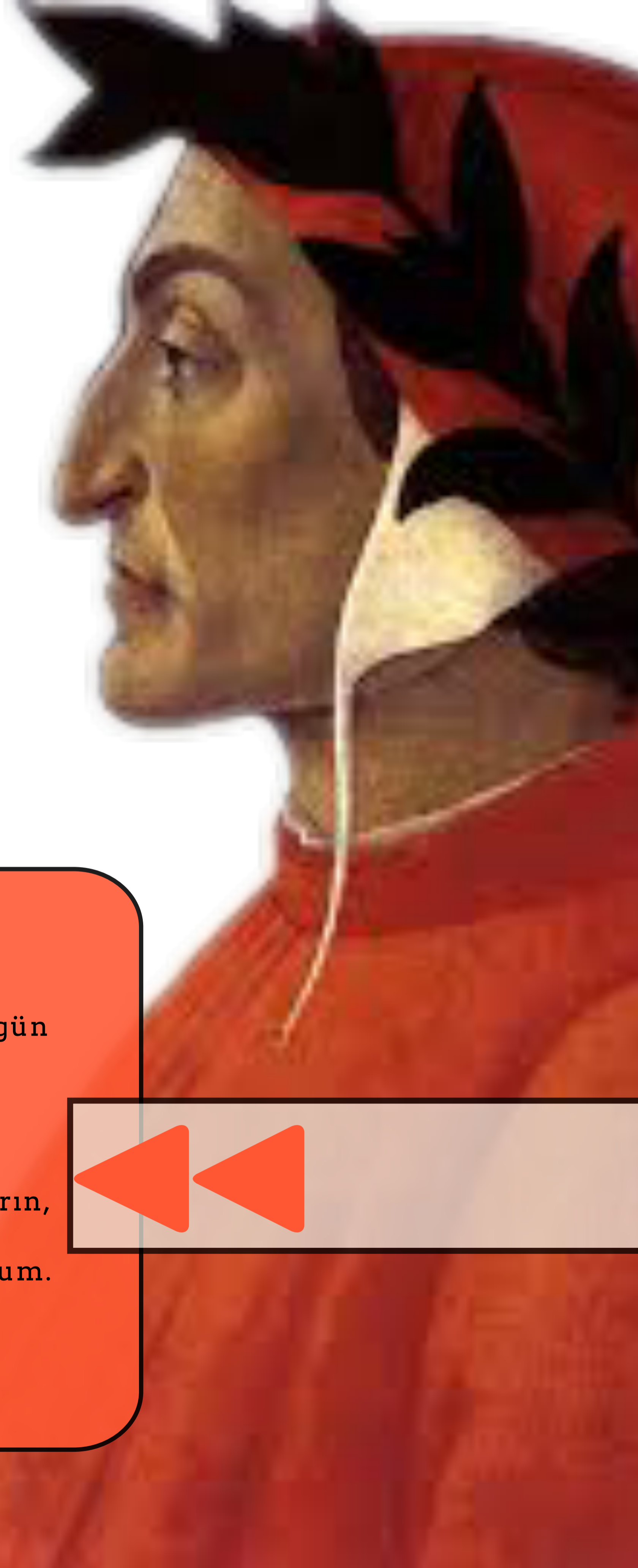
Sağ gözünden düşen tek damla yaş, başından akan kana karıştı, kayboldu.

Kadın kimselere görünmemek için arka çıkıştan çıkmıştı. Huzursuzca bekleyen çocuğuna sarıldı, yürümeye başladı.

Ömrü boyunca üzerine titrediği adamın öldüğünü hiçbir zaman öğrenmeyecekti.

Aynur Türk
Özür
Mikro Öykü

Ben Dante, 1302 yılında iyiki sürgün edilmişim de İlahi Komedyayı yazmışım. Yedi asır sonra ayak basabildim yurduma.

Olmayan ülkede, olmayan yazarların, olmayan kitapları kütüphaneleri dolduruyor ben de okuyup duruyorum.

Arada Zekeriya Akbaş

Bana umuttan bahsetme
yaşamı yazma
İyi deme
ama iyi diye yalan söyle
arada da olsa gökyüzünün serinliği
türküler söylemek
ve ağlamak
iyi geliyor arada
yağmurda ve kimsesiz sokakta
Çöken omuzlarıyla
yerlerden topladı yaşları
ve sürüdüğü elleriyle
ve gitmeyecek çizgileriyle
yaşantısıyla
gelmesi bir gitmesi bir yaşlılığıyla
iyi geliyor ağlamak arada
Bana hayallerden bahsetme
ölmeyi yazma
kötü deme
ama iyi diye yalan söyle
arada da olsa sabahın dinginliği
akşamın Serinliğini
Ve ağlamak
iyi geliyor arada
yağmur da bir kimsesiz sokakta
Kamburlaşan sırtıyla
yerlerden topladığı yaşları
ve sürüdüğü ayaklarıyla
ve gelmeyecek bakışlarında
yaşanmışlıklarıyla
Gelmesi bir gitmesi bir hiçle
İyi geliyor ağlamak arada

Yüksel Bulut Avlu

Meylim dolanalı saçaklarında
aklım huruç ediyor avlusuna bir güzelin
kıskanıyorum penceresinde uçuşan
kuşları
batan güneşi
dolanan ışığını ayın
Meylim, etme diyorum
çalma bu sazı daha
şimdi gidelim
sonrası makbul değil...

Cansu Polat

Turuncu Güvercin

Öykü

Saçları portakal çiçeği kokulu, teni ay gibi parlayan muazzam fakat yorgun bedenini uçurumun kenarındaki iri gövdeli çınar ağacına yaslayarak uzandı. Dünyası maviyken uçan güvercinlerin yerini, gecenin karanlığı almıştı ve parıldayan yıldızlara bakıp bir yanıt arıyordu.

Tam o sırada turuncu bir güvercin belirdi gözlerinin önünde, tüyleri saçlarını anımsattı ona. Kulağında belli belirsiz sesini işitmeye çalışırken turuncu tüyelerinden gelen portakal çiçeği kokusu mest etmişti ruhunu. Artık istediği gibiydi her şey..

Turuncu Güvercin kanatlarını süzerek genç kıza ;hayalindeki gibi güvercinsin artık, sen ben oldun, ben ise sen, uçmayı özgürlük sanıyordun, Bak işte uçuyorsun ve geldiğin nokta bir uçurum.. Ben ise bedeninde kusursuz tabiatı keyifle izliyorum, dedi.

Duyuyordu ama konuşamıyordu saçları portakal çiçeği kokulu kız. Düşündüğü gibi olmadığını hissedebiliyordu. Uçuyordu, özgürdü lakin minik beyinciğinden atamadığı düşüncelerine hapsolmuş bir esir gibiydi.

Gözlerini açtığı anda rüzgârın şiddeti ile saçları savruldu. Saçlarındaki bu turuncu koku ona güvercini hatırlattı, tüyelerindeki portakal çiçeği kokusuyla kucaklamıştı dünyasını. Alacakaranlığa doğru kanatlanarak gözden kaybolmak üzereydi..

İşittiği tek bir cümle ise ona her şeyi açıklamaya yetiyordu.

-Bedenler farklı şekillerde vücut bulabilirdi, önemli olan ruhu öznelleştirip, özgürlüğüne kavuşturmaktı.

Berna Kathre

Dönmeyen Dünya

Öykü

“Yetmişiki millet sırrı bizden dinler ney’e benzeriz
İkiyüz mezhep ehliyle biz aynı perdedeyiz.”

Mevlana Celaleddin Rumi

“Evini kapatıp bir süre sizin yanınızda kalsa iyi olur” diyor doktor anneme. Duyuyorum. Resim yaparken gözüne sıçrayan gri boya iyice koyulaşiyor ruhuma bakan bu kadınla konuşurken.

“Atölyemde boyalarla oynamak iyi gelir mi doktor hanım?”

“Barış’a şu an iyi gelecek olan öncelikle evdeki çatışmayla ilgili nesnelere ortadan kaldırmamız. Babasının silahı, dürbünü, apoletli ceketi, şapkası...hepsini uzak tutun. Bu aşamadan sonra en iyi terapi sanattır tabii.” dediğini duyuyorum. Baş ve işaret parmağımla fotoğraf makinemin lens camlarını gözüme tutarak oynuyorum. Oynarken duymuyorum sanıyorlar. Ben artık her şeyi daha çok duyuyorum.

Annemin yüzündeki çaresizliğe odaklanan doktor “Bu duruma gelmeden önce önemli bir şey oldu mu?” diye soruyor. “Gazeteciler Derneği’nin verdiği en iyi savaş fotoğrafı ödülünü reddetti.” diye cevap veriyor annem. “Endişelenmeyin. İlaçlar etkisini gösterince terapiye başlarız. Eski haline dönecektir.” diyerek annemi rahatlatıyor duymak istediğini söyleyerek. Beni uygarlığa tekrar dahil etmekle yükümlü olduğu için aileme umutlu şeyler söylüyor.

Geri dönmek

Eski hale geri dönmek

Dönmek, döndürebilmek.....

Soracaksın elbet doktor her şeyin nasıl başladığını. Ne anlatayım istersin? Babam orduyla ilgili yönetim planları yaparken, benim kızların peşinde koşmam gereken yaşta ansiklopedilere dadanmamla mı başlasam? O ansiklopedilerde dünyanın bilgisine ulaşmak isterken babamın mermilerinin parıltılarıyla annemin boya fırçalarının kokusu birbirine karışırdı. Babam oyuncak silahları önüme koyarken annem paletleri koyardı. Bilgiyi aradım. Adımın dünyadaki karşılığını aradım. Asker ol dünyayı kurtar dediler, ressam ol dünyayı boya dediler. Savaşın sadece işgal altında mübah olduğu öğretildi. En çok ona inandım.

Ben Barış oldum. Barış olurken bile iki kutbun savaşı oldum. İkisinden de döndüm gazeteci oldum. Köşe yazarlığını denedim. Yazmayı beceremediğim için olmaz dediler. Madem gazeteciyim fotoğrafı da seviyorum, bu işi öğren dedim kendime.

“Barış, çektiğin fotoğrafları gördüm. Köşede de yazmak istemiyorsun sanırım.”

“Evet sahada olmak en iyisi benim için.”

“Suriye karıştı. Görüntü lazım...Gitmen gerekiyor...”

En arzuladığınız şey imtihanınız olurmuş. Bunu o gün anlamadım.

Doktor, savaştan dönünce düşündüm de şu kanın vücuttaki deveranı, bakterilerin hareketi, genlerin baskınlığı -bak baskınlığı diyorum- yani hep bir savaş var be. Milyon tane sperm arasından bir tanesi hayatta kalıyor ya bak orada da bir harp durumu ne dersin? Hani senin masada dünya vatandaşı gibi görünmene yardımcı olan dünya küresi var ya, o boktan kürenin üzerindeki kıtalara bi bak. Yap boz parçaları gibi değil mi? Birbirlerinden ayrılırlarken ne savaş vermişlerdir.

Ödül getiren ve aklımı götüren fotoğrafı çektiğim makinenin lens camları doktor bak. Bunlarla baktım dünyaya üç senedir. Merceği döndürdüm. Odağı büyüttüm. O kız çocuğu şarapnel parçaları ile havada daire çizerken ben de döner oldum. Görev bilinciyle tarihe çentik atacaktık ya, kızı kendi tarafıma çekip kurtaracağıma kıcı kırık bir görev için lens camlarından akan kırmızı damlaları gördüm. Sonra yattığım yerde tavan döner oldu. Yüz yıkarken lavabonun giderinden suyla döner oldum. Akreple yelkovanın hareketlerine gözlerimi dikip bardaktaki suyu döndürür oldum. Döndükçe bir çukurun içinde buldum kendimi.

Eski halime döner miyim doktor?

En boktanı ne tahmin et. Babamın anlattığı savaşların tam da içine düşmüşüm. Daha da kötüsü hiçbir yardım duygusuna yer bırakmadan görüntüler almışım. Babam bari tam da savunduğu şeyin içindeydi. Ben ne yaptım? Öldürmeye karşıyım, yaşasın sanat, naif dünya diyip gittim ölenin öldürenin fotoğrafını çektim. Daha kötü. O savaşlar olmasa silahlar üretilir mi? Birileri bundan kazanır mı? Ben ve gazetem hatta fotoğraf makinemi tasarlayan firma para kazanır mı?

Bak ben düşündüm de bu kadar dönen birini devinen bir şeyler iyileştirir. Neydi o? Amerika'lı muhabir arkadaşım da görmüştüm. Mevlevilikle ilgili bir şeyler okuyordu. Ülkesinde modaymış. İncanın da modası varmış. Bizim Rumi evrensel olmuş. Semazenler de dönermiş ama onlar birlik için dönermiş.

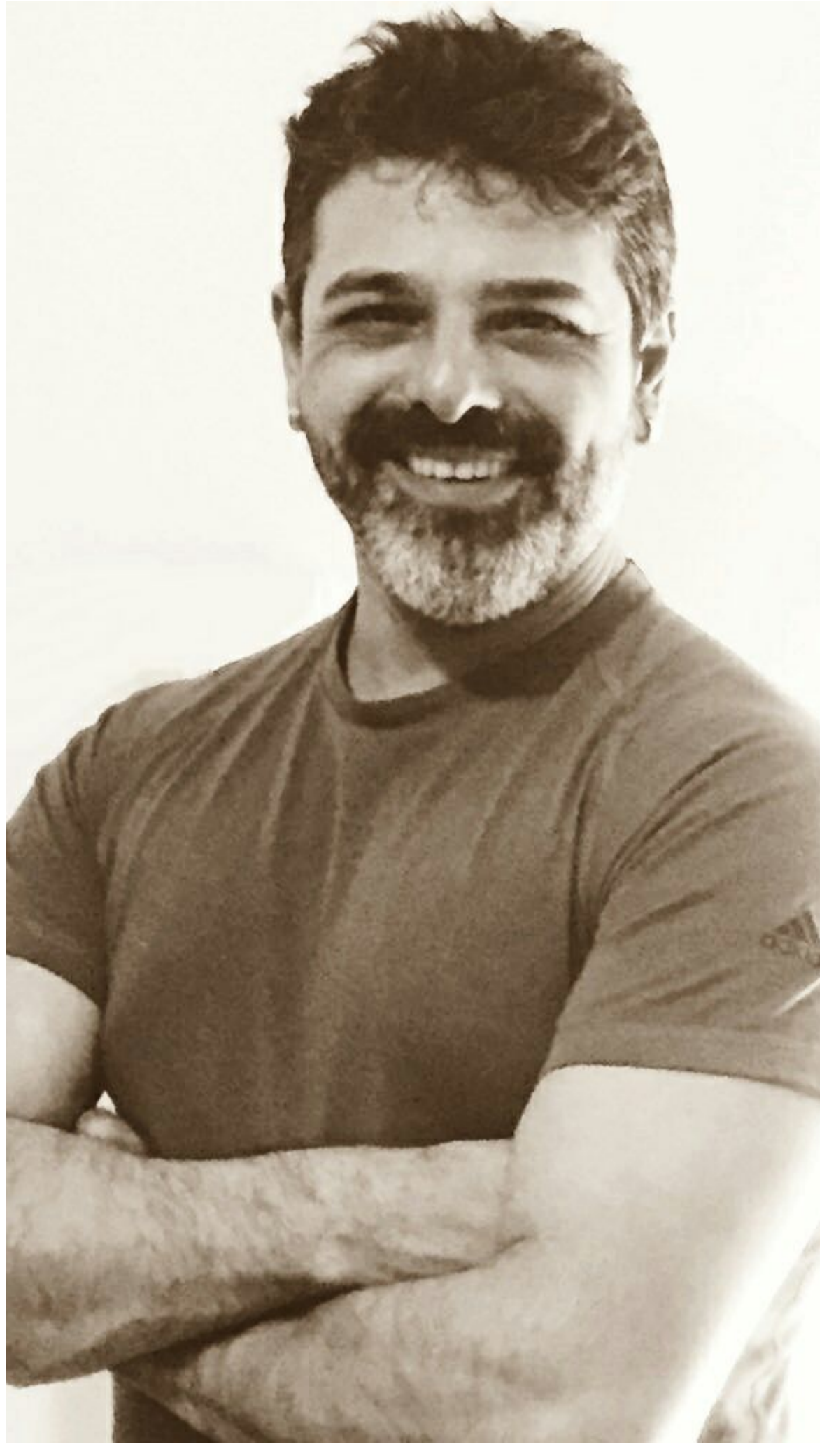
Şimdi o terapiymiş, sanatmış, ilaçmış hepsini al başına çal. İlk ve son sana gelişim. Buradan çıkıp Galata'ya gidiyorum dönen şeyler seyretmeye. Son bir sorum olacak sana : Eski halime döner miyim doktor ?

FANTASTİK
EDEBİYAT

Achilles Valentin

FANTASTİK HİKÂYECİLİKTE GELENEKSEL BİÇİMLER: MİT

İnceleme

"Yalnız Thebai'de doğurur ölümlü kadınlar,
Ölümsüz tanrıları."

Hayal güçlerini hayatın gerçeklerine henüz teslim etmemiş genç insanlar tarafından büyük bir ilgiyle okunsa ve seyredilse de 'Fantastik' film ve romanlar içerdiği gerçek dışı durumlar nedeniyle yetişkinlerden mesafeli bir ilgi görür. Oysa bir zamanlar hayatın gerçeklerini anlamak, geçmişten ve gelecekte haber almak için yetişkinler de gerçek dışı gibi görünen hikâyeleri gerçek bir ilgiyle dinlerdi. Bu yazımızda bu geleneksel biçimlerden biri olan mitleri ele almaya çalışacağız.

"Yeryüzünde ikamet edilmiş her yerde," diye yazar Joseph Campbell, "bütün çağlarda ve her koşulda, insana ait mitler türemiştir ve bu mitler insanın vücudunun ve aklının eylemleriyle ortaya çıkan ne varsa hepsinin esin kaynağıdır."

Türk dil kurumu; Mit kelimesini "Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik anlatım olan halk hikâyesi, mitos." olarak tanımlamıştır. Donald Haasse'ye göre ise Mit kelimesi; icat etme veya kurgu anlamlarını taşır. Halk bilimciler mitleri genellikle mevcut dünyanın köklerini tartışan eski çağlardaki ihtişamlı olaylar hakkındaki hikâyeler olarak görür. Bu yüzden mitler, ait oldukları kültürlerde gerçek gibi kabul edilirler.

Aynı zamanda bir köken arayışının sonucu olarak da ortaya çıkan mitler, en eski dönemlerde kutsal ve gerçek kabul edilirdi. Bu kutsallığın yerini bir süre sonra din, gerçekliğin yerini de bilim almıştır.

Mitler sembolik ve kutsal temel anlatılardır. Konularını geçmişten, gelecekte ve ölümlü, cinsiyetli ve kültürel bir varlık olan insandan alır. Anlatılan öykülerin amacı; davranışsal kanunları, inanç sistemlerini ve ortak bir ahlak anlayışını belirlemek ve eylemleri gerçekleştirme yollarını gerekçelendirmektir. Bunları yaparken de anlatmak istediklerini, semboller ve simgeler aracılığıyla aktarır. Anlatılanların üstü örtülüdür. Çağdaş psikanaliz bize mitlerle anlatılan simge ve sembollerden yararlanmayı öğretmiştir. Sözün tam da burasında Sigmund Freud'a kulak verelim;

"Dinsel öğretilerin içerdiği gerekçeler öylesine bozulmuş ve sistematik olarak tanınmaz hale getirilmiştir ki; insanlık onları gerçek olarak kabul edemez. Bir çocuğa yeni doğan bebeklerin leylek tarafından getirildiğini söylememizle aynı şeydir bu. Burada da bu büyük kuşun neyi belirttiğini bildiğimizden, gerçeği simgesel bir görünümle anlatırız."

1. Kozmogoni mitleri: Evrenin yaratılışına dair motifler taşır.
2. Etiyoloji mitleri: Bir unsurun, eşyanın, maddenin ya da herhangi bir şeyin kökenini ve ilk olarak nasıl ortaya çıktıklarına değinir.
3. Eskatoloji mitleri: Genel olarak insanoğlunun ve evrenin geleceğini konu edinen ve onlar hakkında bilgiler veren mitlerdir.
4. Teogoni mitleri: Tanrıları anlatır.
5. Antropogoni mitleri: İnsanın yaratılış serüvenini konu edinen ve insanoğlunun nasıl ortaya çıktığını, nasıl türediğini anlatan mitlerdir.

İnsanın ayak bastığı, nefes aldığı her yerde mitler dilden dile aktarılmıştır. Fakat günümüze yazılı dokümanlar şeklinde ulaşan Yunan mitlerine ayrı bir parantez açmak gerekir. Yunan mitlerini anlatan kitapların çoğu; kaynak olarak Augustus zamanında yaşamış olan Latin şair Ovidius'u alır. Mitlerle ilgilenmiş yazarların listesi uzun değildir. Tabi ki listenin başında Homeros ve ünlü yapıtları İlyada ve Odysseia vardır. İkinci yazar; İsa'dan yaklaşık olarak dokuz ya da sekiz yüz yıl önce yaşamış yoksul bir çiftçi olan Hesiodos'dur. Hesiodos, Theogonia isimli eserinde evrenin ve tanrıların nasıl yaratıldıklarını anlatır. Hesiodos'dan sonraki kaynak, çeşitli tanrılar için yazılmış olan Hymnoslardır. Kimi araştırmacılara göre İsa'dan önceki sekiz ila dördüncü yüzyıllar arasında yazılmışlardır. Bilinen 33 tane Hymnos vardır.

Joseph Campbell, 'Kahramanın Sonsuz Yolculuğu' şeklinde çevrilen 'Bin Yüzlü Kahraman' isimli kitabında; "İster Kongo'nun gözleri kan çanağına dönmüş bir büyücü hekiminin düşe benzer zirvalamalarını mesafeli bir keyifle dinleyelim, ister mistik Lao-Tse'nin sonelerinin düz çevirilerini hararetleli bir coşkuyla okuyalım, ister Aquinas'ın argümanlarından birinin sert kabuğunu birdenbire kıralım, ister gerip bir Eskimo masalının görkemli anlamını birdenbire yakalayalım; bulduğumuz şey hep şekil değiştiren fakat buna rağmen olağanüstü bir içimde aynı kalan o hikâye ve daima bilinen ya da anlatılandan daha fazlasının olduğuna dair ısrarlı bir histir." der.

Campbell dünya üzerindeki bütün mitlerin temelde aynı prensipte ilerlediğini ortaya koymaktadır. Belli belirsiz bir ses ya da olay kahramanı maceraya çağırır. Bu çağrının reddi macerayı olumsuz çevirir. Çağrıyı reddetmemiş olanlar için ise; doğaüstü yardımlar gelir. Biz mitlerde bu yardımları getiren kişiyi genellikle ufak tefek yaşlı kadın figürü olarak görürüz fakat erkek olmaları da seyrek görülmez.

Artık yola çıkmış olan kahramanın eşik muhafızlarını geçmesi gerekmektedir. Büyülü eşikten geçtikten sonra kahraman balinanın karnına girer. Bu bir nevi yeniden doğumdur. Kahraman eski hayatını geride bırakmıştır, sınavlar yolundan geçmeye hazırdır. Mucizevi sınavlar ve akıl almaz işkencelerle doludur bu yol. Kahraman aldığı doğaüstü yardımlar sayesinde bu sınavları aşar. Tılsımlar, öğütler ve gizli araçlar kahramanın sınavı için hazırlanmıştır.

Bütün engeller ve devler aşıldığında başarılı kahraman, Tanrıçasıyla karşılaşır ve Hieros Gamos denilen kutsal bir evlilik gerçekleştirir. Fakat bu evlilikte cinsellik baskın değildir. Daha çok tinsel bir amacı vardır. Öldürülen eşlerin hayaletleri bunun için en çok kullanılan malzemedir. Bir zamanlar eş romantik olsa da artık tinsel bir görüntüdür ve bu yüzden aoseksüeldir. Düşman tarafından öldürüldüğü için de kahramanın ruhunda var olan saf bir ruhtur. Genellikle stratejik açıdan baştan çıkarıcı kadın figürü ile karşılaşmadan hemen önce kahramanın en çok gereksinim duyduğu anlarda ortaya çıkar. Baştan çıkarıcı kadın figürü animanın işlevini görür, kahraman açısından cinsel ve romantik ilişki rolünü oynar. Kahraman ve baştan çıkarıcı kadın, zorba düşmanlarına karşı müttefiklerdir. Kahramana duygusal ve cinsel açıdan ilgi duyar. Bir anlamda kahramana yardım etmek için efendilerine ihanet eden döneklere dir. Bu evrede kahramanın sınavı baştan çıkarıcı kadına güvenmektir.

Yolculuğun zirvesinde kahraman babasıyla ya da baba figürüyle, onun izinden giderek ve bir zamanlar onun olduğu gibi olarak uzlaşır. Babasıyla aynı insanlardan saygı görür ve aynı düşmanlarca kendisine küfür edilir. Bu evrede kahraman kendi yol göstericisinin başarılı olduğu yerde başarılı olmuştur, ancak yolculuklarının en tehlikeli evrelerinde, yol göstericilerinin mahvoldukları biçimde düştükleri yerdir. Uzlaşma babadan bir af dileme anı, kahramanın babasıyla bir hale geldiği ve onun mirasını yaşattığı noktadır.

Bu aşamadan sonra ilahlaşma gelir. Burada kahraman büyük bir meydan okumayla karşılaşır. Bu kriz anı, kahramanın kendi gölgesiyle karşılaştığı en büyük sınavdır. Sınanırken ya gerçekten ya da mecazi olarak ölür, ama ilahi olanın ruhu ve gücüyle yeniden doğar. Bu simgesel ölüm ve tinsel yeniden doğuş, ilahlaşmadır. Kahraman sınav ve ilahlaşma aracılığıyla en büyük tehlike ve korkusuyla yani babasını öldüren tehditle karşılaşır. Bu aşamada ölümün eşiğine getirilen kahraman tanrıların dünyasıyla karşılaşır. İlahlaşma aracılığıyla kahraman tanrıların psikolojik gücünü kazanır ve simgesel olarak ilahi güçle yeniden doğar.

Artık kahraman yolculuğunu tamamlamıştır. Sınavdan sağ çıktığı için ödüllendirilir ve kendisi de neyi başarmış olduğunu anlar, evrendeki amacı ve önemine dair bir iç görü edinir. Kendisi ve eylemleri aracılığıyla ve ebedi mit içinde görmeye başlar.

Bu aşamadan sonra eve dönüş yolculuğu başlar. Kahraman eve dönmek için serüven dünyasından ayrılmaya isteksiz olur. Artık eskiden olduğu kişi değildir ve bir zamanlar olduğu yere geri dönüp dönemeyeceğinden emin olamaz. Eski dünyasına dönme tavsiyesi veren eşik muhafızlarına güvenemez. İhanete uğramıştır ve başkalarına inanmakta güçlük çekmektedir.

Zafere ulaşan kahraman eğer tanrı ya da tanrıçanın kutsamasını elde ederse ve yeniden yapılanması için bir iksirle birlikte dünyaya dönmekle görevlendirilirse, macerasının son aşamasında doğaüstü efendisinin tüm güçleriyle desteklenir. Kahraman çoğu kez başkalarının kollarında evine taşınır. Kahraman serüven dünyasından çıkmıştır ve dostları tarafından evine getirilir. İster geri dönüş, isterse düşmanın ele geçirilmesi şeklinde olsun, kahraman kaderine hükmedileceği son kavgada gölgesiyle yüzleşmesi için geri getirilir.

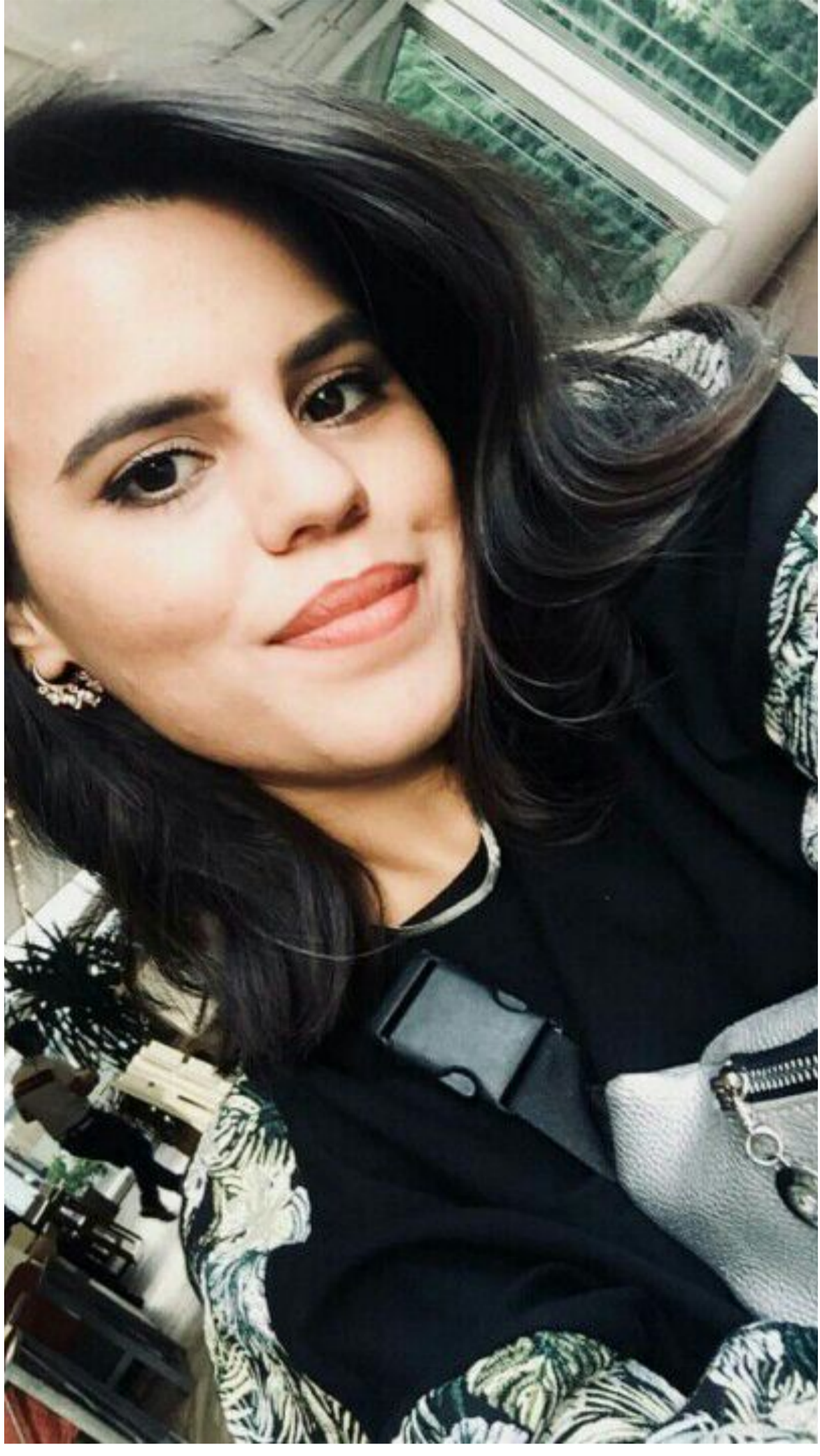

Geri dönüş eşiğinde doğaüstü güçler arkada kalmalıdır. Kahraman sıradan dünyasına geri döndüğünde, serüven dünyasındaki tanrısal konumunu arkada bırakır ve tam da bıraktığı haliyle sıradan dünyasına sıradan bir ölümlü olarak girer. Geri dönüş eşiğinin aşılmasındaki çok önemli sembolizm Kahramanın maddi dünyada sahip olduklarından vazgeçmesidir. O kendisini tamamen babasının, halkının ve kendisinin davasına adar. Yeniden sıradan dünyasına giren kahraman önemli eylemleri, ünü, akı, deneyimi ve kutsal olanla karşılaşması, onu korku ve ilham veren biri haline getirir. Artık içinden geldiği dünyanın efendisi ve aynı zamanda içinde yolculuk ettiği serüven dünyasının hakimidir. Sadece kahraman değil, aynı zamanda yol göstericidir. Burada önemli nokta, bir alt kahramana ilham veren bir yol gösterici haline dönüşme zorunluluğudur. Yaşama özgürlüğü aşamasında kahraman, yol göstericiden efsaneye doğru evrilir. Kahraman ölürken onun simgesel yeniden doğuşu öyküsünün anlatılışıyla başarılıdır. Kahraman genellikle son bir hediye ile ödüllendirilir. Bu genelde bir aşktır. Tanrıça ile mitsel bir buluşma şeklinde de olabilir. Ölen kahramanın tanrıçasıyla buluşması mutlu sonla eşdeğerdir.

Ana hatlarıyla değinmeye çalıştığımız Kahramanın yolculuğu; Campbell'ın dünyanın her tarafında anlatılan mitlerden çıkardığı bir çizelge gibidir. Birçok ünlü ve başarılı film, roman, oyun bilerek ya da bilmeyerek Campbell'ın haritasını uygulamıştır. Tolkien'in ünlü fantastik eseri Yüzüklerin Efendisi, gişe rekorları kıran ilk Star Wars üçlemesi, Gladiator, Cesur Yürek gibi filmleri rahatlıkla örnek gösterebiliriz.

Yazarların, araştırmacıların, ilgi duyanların ömürlerini tükettiği, fantastik hikâyeciliğin geleneksel biçimlerinden en başta geleni mitleri ana başlık bile diyemeyeceğimiz kısalıkta bilgilerle ele aldık. Bir sonraki sayıda görüşmek üzere.

Nur Yüksel Öztürk

Hobbit: Beş Ordunun Savaşı

İnceleme

Orta Dünya'ya Açılan Kapı; Hobbit: Beş Ordunun Savaşı

"Bir gün hatırlayacağım. Yaşananların hepsini hatırlayacağım. İyi şeyleri de kötü şeyleri de. Kurtulanları da, kurtulamayanları da."

2014 yılında vizyona giren fantastik-aksiyon-macera türündeki filmin yönetmenliğini ve yapımcılığını üstlenen Peter Jackson'dır. Peter Jackson "Yüzüklerin Efendisi" üçlemesinde de bizi karşılayan yönetmen. Onun yaptığı filmler seyirciyi ikiye bölüyor; ya çok seviyorlar ya da hoşlanmıyorlar. İnsanlara hayaller kurduran o kocaman Orta Dünya, bir İngiliz Edebiyatı Profesörü olan J.R.R. Tolkien sayesinde şekil almıştır.

J.R.R. Tolkien 'in 1937 yılında, çocuklar için yazmış olduğu eserden 3 fantastik film yapıldı. Filmler sırasıyla; Beklenmedik Yolculuk, Smaug'un Çorak Toprakları ve Beş Ordunun Savaşı...

Hobbit: Beş Ordunun Savaşı serinin son filmi olmasının yanı sıra destansı bir yapıya sahiptir. Başrolleri Martin Freeman, Richard Armitage, Evangeline Lilly, Lee Pace, Ian McKellen ve Luke Evans paylaşmıştır.

2 saat 44 dakika süren film geçmişe referans vererek büyük bir giriş yapıyor. Orta Dünya filmlerinde karşılaştığımız bir durum olsa da Beş Ordunun Savaşı'nda bizi etkileyen bir sahne oluyor. 2941 yılında meydana gelen savaşın bir tarafında cüceler, diğer tarafında orman elfleri ve göl insanları yer alıyor. Elflerin nezaketine, cücelerin cesaretine bir kez daha hayran kalıyoruz.

Serinin son filmi olan Hobbit: Beş Ordunun Savaşı Thorin Meşekalkan'ın Arkentaşını bulmak ve ona sahip olmak için kaybettiği şeyler üzerine kuruluyor. Bilbo Baggins yüzüğe ulaşarak ejderha ile karşılaşıyor. Smaug'un Çorak Toprakları filminde, ejderha Smaug ile sahip oldukları dağın mücadelesini veren cüceleri izlerken son seride hazinelerini ve dağı savunmak için verdikleri mücadeleye tanık oluyoruz. Epik savaş sahnelerinin Orta Dünya ile buluşması kuşkusuz Peter Jackson'ı akıllara getiriyor. Başarılı bir savaş sahnesi izliyoruz. Ve sahnenin başında yer alan Thorin'in o cümlesi kulaklarımızda çınlıyor:

"Savaş mı istiyorsun, barış mı?"

Milyonlarca dolarlık yatırıma sahip olan bu film, savaş sahneleri ve olay örgüsü üzerinde seyircisini mest ediyor. Küçük bir yüzüğün etrafında dönen olayların bütün dünyada etki bıraktığına şahit oluyoruz.

Yüzüklerin Efendisi serisinin devamı olan Hobbit: Beş Ordunun Savaşı izlenmeye değer...

Sena Nur Yılmaz Gel

Kaç beyaz kar daha geçmeli?
Kaç ak daha düşmeli saçlarımın arasına,
Şakaklarıma?
Kaç diken daha batmalı yüreğimize?
En dışarıdan, hiç tanınmadık.
Gelmen için daha kaç Ocak yakıp geçmeli
yüreğimi
O ateşi sana da ulaşmadan,
Pişmanlık vurmada, çok geç olmadan gel
Bilebilir misin ki hiç,
Bir Ocağında benim yüreğimi donduracağını
Dondurmadan, daha çok uzaklaşmadan gel
Buralarda, bu zamanlar da insanlar derunu
dolandırır
Ben hakikiyim yüreğine talibim,
Yeşil gözlerine yıllarca meftun, bir düğüm
giriftarım.
Dut yemiş bülbül gibiyim tillah yıllarım.
Çaresizliğim vurdu kıyılarıma, göz
kapaklarıma
Akmadan, sel olmadan gel
Yaktı gözlerimi gök' yüzünün beyazlığı
Beyaz kefenim olmadan
Kan gözlerime dolmadan gel
Akar yüreğimden sızı sızı kan
Geç olmadan n'olur gel
Baktığım her yüz değdiğim her ten sen
Buz olmadan, kar dolmadan yüreğine koş gel
Daha kaç Ocak bizi yan yana görmeden
geçecek?
Senin yüreğinin soğukluğun da öleceğim!
Bu Ocaklar üşütmez beni, ellerin soğuk.
Bu Ocaklar üşütmez beni gözlerin soğuk,
Sözlerin uzak, gülüşün çok yabancı
Ellerin gibi biraz.
Sen gelecekmişsin gibi davranıyor hep
buralar.
Sen yanımdaymışsın gibi burdakiler.

Oktaay Güler BİSKÜVİLİ SÜT İÇEN KIZ

Bana mesafelerden bahsetme istersen
aramızda senden başkası yok.

Kafamın hemen altında senin omzuna
ihtiyacım varken şu aralar
Olmazsa diyorum kendime;

Yazık olacak !

Hece hece sevip
Cümle cümle bitmek ne zulüm olsa gerek...

Dündü sevmelerimin başlangıcı hatırlıyor
musun?

Kalbin vardı sımsıcak
Ve ben üşümüştüm sana.

Şimdi ey yâr
Tam da şimdi!

Ben ki devrik bir cümleyken kendi halimde
Kalkmış şiir olmuşum sana
Devam etsin diye uyumaya çalıştığım rüyalar
bil ki seni görmek içindir...

Mustafa Boğ

Fotoğraf

Öykü

1947 ekim. İki geniş caddenin birleştiği noktada, tam da köşe başında bulunan yapının girişi katını Fenerbahçe postahanesi diye açtıkları günün sabahında, 3 geniş mermer basamağı çıkıp toplanan kalabalığa bir konuşma yapıyordu postahane müdürü. Bu yapının ve hizmetin vatana-millete hayırlı olmasını, dostların ve akrabaların umut ve sevgi yüklü kelimelerini daha hızlı ve daha güvenli ulaşması konusunda bir nebze yardımcı dokunması dileğiyle Hak-Teala'ya şükürler olsun deyip diğer üç mermer basamağı çıkıyor ve iki kanatlı büyük ahşap kapıyı iki avucuyla besleme ile ittirip açıyordu. Konuşma esnasında müdür beyin sağında ve solunda, el pençe divan durup konuşmayı dinleyen, halka saygıdan kusur etmeyecekleri izlenimi veren, postane görevlileri olduğu anlaşılan 8 kişilik beyfendi ve hanfendiler grubu müdür beyin hemen arkasından içeri giriyorlardı. Konuşmayı dinleyen, açılışa iştirak eden cüzi kalabalıkta arkalarından içeri girmeye başlıyor bu grubun. İnanılmaz bir yapı. Hele hele bir postahane için inanılmaz. Zeminde, giriş basamakları gibi tamamen mermerden oluşurken, daha dikkat çeken, aslında inanılmaz dedirteni tavanı tutan 13 yüksek mermer sütun. Devasa bir ibadethaneye girmişsiniz hissi uyandıran bu görüntünün yanında, karşı cephede boylu boyunca uzanan, üzerlerinde vezne, posta 1, posta 2, telgraf gibi işlevlerini anlatan bölmelerin görüntüsü bu parlak mermer ve geniş şaşada şaşırtıyordu insanı. Bütün bu genişlik ve ihtişam bir postajane için mi dedirtiliyordu insana.

İnsanların içeri girmesiyle beraber etrafta koşuşturan çocuklar peyda oluyordu birden. Dışarıda iken bunlar yine orada mıydı; nereden çıktılar şu şen gülüşlerle koşuşturan veletler. Yapının içerisi o kadar geniş ki, çocuklardan birinin "tam top sektirmelik yer" diye bağırması yankılanıyordu içeride. Ellerini arkada birleştirmiş müdür bey, arkasındaki ekibi ile işlemlerin yapılacağı yere yürümekteydi hala.

İçeriye girdikten hemen sonra yürüyüş yolunun biraz solunda, insanın görmemesi neredeyse imkansız garip bir sanat eseri karşılıyordu insanı. Ayakta durdukları belli ama ne olduğu belirsiz, insan şekline benzeyen ama insan değil, daha çok mitoloji kahramanlarını andıran yan yana durmuş metalden üç figürdü. Halktan bir grup çoktan incelemeye koyulmuştu, sanat eseri diye orta yere konulmuş bu garipçeyi. Sonra içlerinden biri, boynundaki fotoğraf makinesiyle etrafta dolanan fotoğrafçıyı çağırıyordu yanına.

Figürleri inceleyen insanlardan kibarca izin isteyip önüne açıyor ve pozisyonunu alıyordu sanat eserinin yanında. -"ilk fotoğraf benden olsun" dedikten sonra hazır olduğunu belirtil işareti çakmıştı fotoğrafçıya. Heveslendirdi etraftakileri. Herkes farklı bir şekilde poz vermeye başlıyordu fotoğrafçıya. Fotoğrafçı her çekim sonunda parasını aldıktan sonra aynı şeyi söylüyor fotoğrafını çektiği kişiye; -" Salı günü şu posta 1 yazan yere bırakacağım fotoğrafları. Oradan alırsınız"

Çocuklardan kiminin elleri ceplerinde, kimisi ellerini arkasında birleştirmiş, kimisi hiç umursamaz biçimde mermere oturmuş olup biteni anlamaya çalışıyordu. Kendi aralarında konuşmaya başlayıp ceplerini yokluyorlar bir müddet sonra. Belli ki aynı sokağın, mahallenin çocukları. Bir araya topladıkları kuruşlar yapacakları şeye yetmiyor olacak ki 'ne yapalım' der gibi sağa sola bakmaya başlıyordu birkaçı. Benim gibi onları izleyen birisi varmış ve olup biteni anlamış olacak ki bütün çocukları yanına çağırıyor. Birkaç saniyede neredeyse bir düzine çocuk toplanmış oluyordu adamın önünde. Birkaç cümle konuştuktan sonra, eserin önünü boydan boya kapatacak şekilde diziliyorlardı. Figürlerin sadece üst kısımları görünür halde oluyor fotoğraf çekimi. Sonra çocukları tekrar önünde toplayıp sayıları kadar fotoğrafın çoğaltılması karşılığında ücreti fotoğrafçıya ödeyip çocuklar dönüyor ve salı günü buraya gelip parmağıyla gösterdiği yerden fotoğraflarını alabileceklerini, ama sadece bir tane almaları gerektiği ısrarla ve sevecen bir şekilde anlatıyordu heyecanla kendini dinleyen çocuklara. Gülüşmeleri, fısıldaşmaları ve yerlerinde duramayan bu çocuk grubunun heyecanlı kıkırdamalarını bastıran bir ses dağılıyor içeride.

Yankıdan sesin geldiği yönü kestirmek zor. Aynı tondaki yankılanan birkaç kelimedenden sonra bir sütünün dibine oturmuş, pek yeni sayılmayacak kıyafetleriyle, gözlükleri arkasından insanlara acıyan bakışlarla seyreden bu adamda kim.

Adam tekrar:

"Ah sizler ne kadarda masumsunuz" diyordu, az önce ki ses tonundan biraz daha kısık bir tonda. Belli ki fotoğraf ile uğraşanların dikkati çekmekti niyeti. Başarıyor. Kalabalık ona doğru birkaç adım atıp bakışlarını ve kulaklarını adama dikeyor.

Adam:

"Ne kadarda masum ve heyecanlı. Şimdi sizler hatırası kalsın diye durup poz veriyorsunuz zamanlar içinde. Fotoğrafı alınca heyecanla inceleyecek ve mutlu olacaksınız değil mi? Oradaydım, herşey temiz, parlak ve heyecan doluydu. Bugünün tazeliğini anımsamak için değil mi her şey? Peki ne olacak sonunda. Bir rafa kaldıracaksınız fotoğrafı, bir çekmece altına, bir sandık içine, bir çerçeveye... Sonra sizler, bugünün tazeliğini iliklerinize kadar yaşayan ve bunun o fotoğrafta hep saklı kalacağını sanan masumlar. Bir gün unutacaksınız bu fotoğrafı bıraktığınız, sakladığınız yerleri. Sonra yaşlılık ve ölüm gelecek elbet. Sonrası ne olacak biliyor musunuz? Kırılmış çerçevedeki fotoğrafınız, sandık altına saklanmış diğer fotoğraflara eklenecek. Bugünün hikayesini bilmeyen birileri, sizi görmemiş torununuz, siz göçtükten sonra kiraya verilen evinizin kiracısı, temizlikçi hanım belki de. Kişinin ne önemi var. Birilerinin avucunda durmuş olacak bugünün hikayesi. O ne yapacak biliyor musunuz? Buldukları diğer bütün hikayeleri toplayıp bir sahafa götürüp yok pahasına satacak hepsini. Yıllar geçecek belki aradan, belki de birkaç ay. Verdiğiniz pozdan mı, arkanızdaki şu garip şekillerden mi, yoksa yüksek sütunlardan dolayı mı bilinmez, birisi bugününüzü ve heyecanınızı satın alacak 10 kuruşa. Ya da kendisine getirilip kartonda birikmiş tüm hikayelerden bıkkacak sahaf.

Hepsini satıverecek çocuğun tekine. Düşünün, o çocuk içi hikaye dolu kartonu çıkarıp İstiklale şöyle bağıracak. "eski İstanbul bunlar, eski İstanbul, 10 kuruşa hatıralar 10 kuruşa".

Adam sustu. İçinde buldukları ortamın safi mermer soğukluğunu hissetti dinleyenler. Birbirlerine bakan oldu, susup önüne bakan. Kendi kendilerine mırıldanıp yavaş yavaş dağıldı kalabalık. Sade çocuklar anlamadı adamın dediklerini. Ama önemli bir şeyler söylemiş olacak ki, böyle bir tesiri oldu diye düşünüyorlar ve dağılmayıp adama bakıyorlardı. Adam konuştuğu ses tonunu biraz daha kısarak ve birazda tebessümle şöyle dedi, kendine bakan çocuklara:

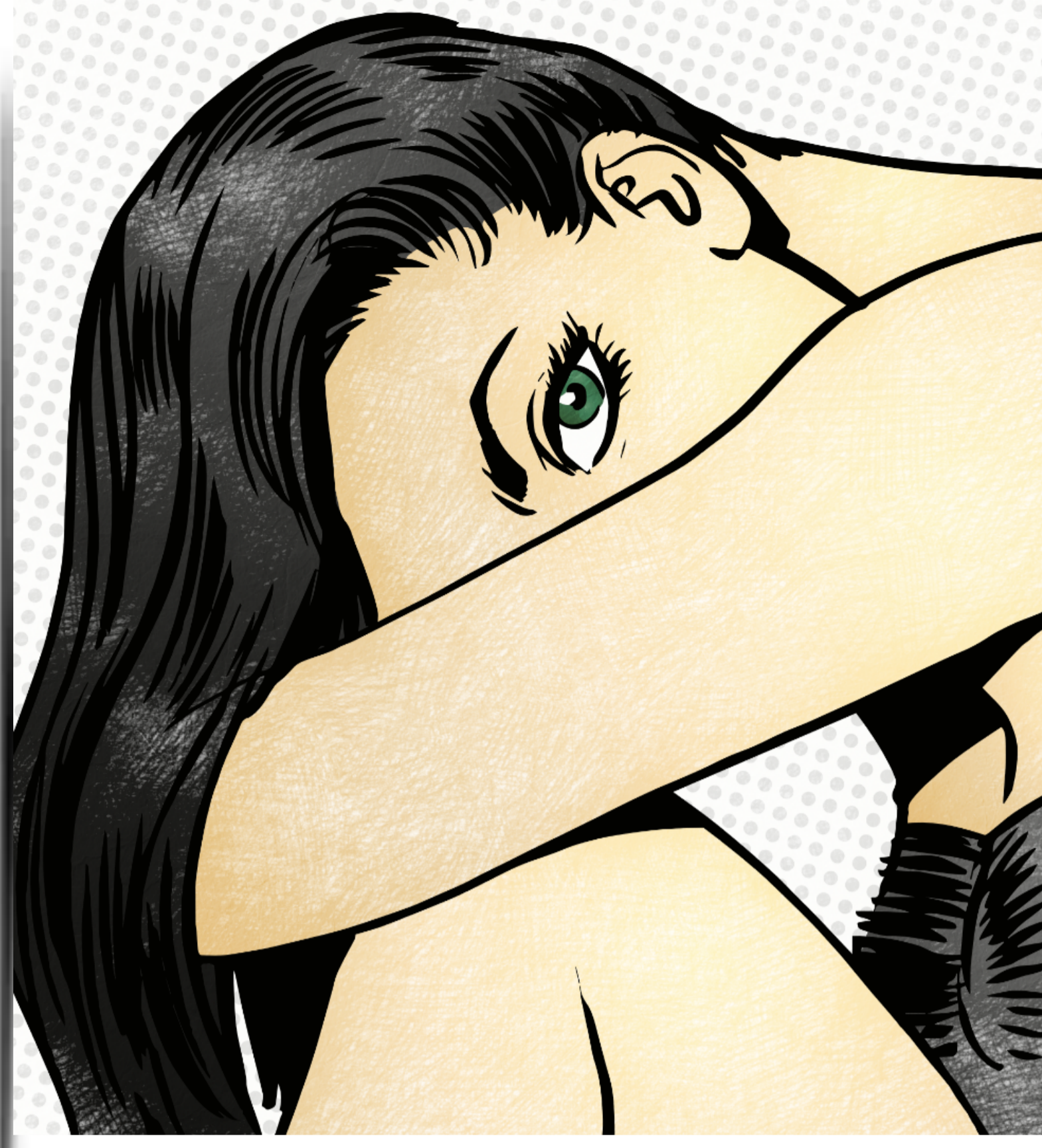
"Lafım size değil, siz bakın eğlenmenize"

İnsan Dediğın Şey Cüneyt Aras

Biliyorum mesaj bekliyorsun şiiirden,
Umuttan kaleler yapıyorsun her günden.
Yıkılmasın diyorsun ben göçmeden,
Yaşadığın hayat belki de eften püften.
Koca günler geçiyor bir ömürden,
Bazen eser bile kalmıyor sevgiden.
Dersler çıkarıyorsun geçmişinden,
Geçiyorsun her gün feleğin çemberinden.
İzliyorsun başa sarılmış filmleri yeniden,
Yok oluyorsun bazen günün kasvetinden.
Korkuyorsun aynı yüzleri görmekten,
Bıkıp usanıyorsun bitmeyen nankörlükten.
Doymuyor insanlar açgözlülükten,
Çektiği acılarsa hep kendi dilinden,
Gördüğü kötülükler içindeki
merhametten.
Ölüyor kimileri işkenceden, eziyetten.
Bilmiyorlar mı sanki!
İnsan dediğın şey,
Yaratılmış sadece etten ve kemikten...

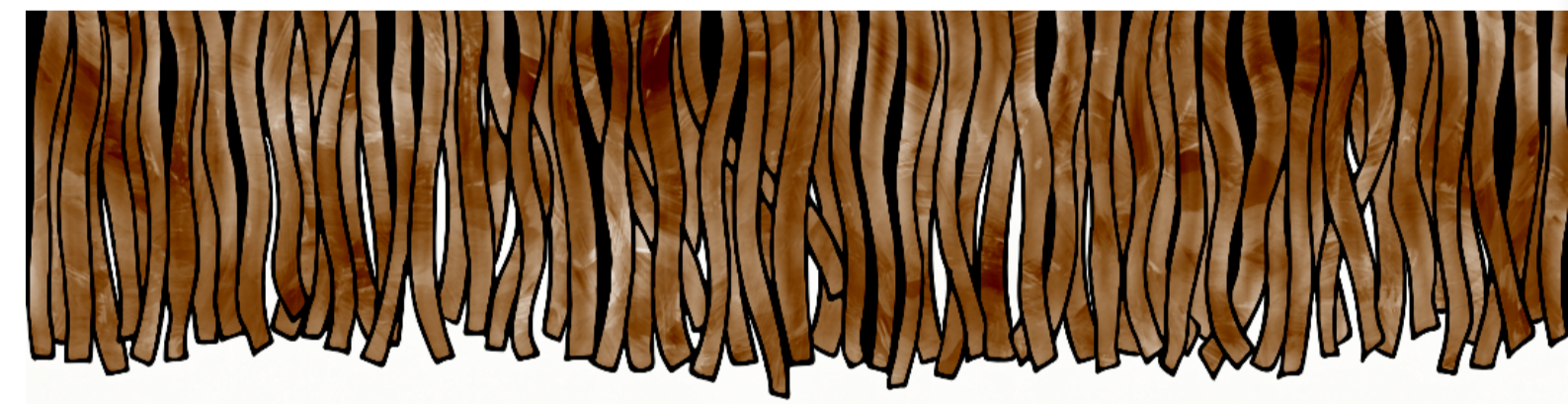
R. Duygu Altınbaş
Göç

Affetmek seni,
yetiştirdiğim
ve senin susuz bıraktığın
tüm çiçekleri kökünden koparacak gibi...

Seni affetmek,
uğruna kendimi kaybettiğim sevdana,
tüm düşüşlerime
ve emeklerime sırtımı dönmek gibi...

Affetmek,
bugün seni,
Göç zamanı gelmiş bir kuşun,
nereye gideceğini bilememesi gibi...

Seni affetmek,
tüm acılarımı,
tüm anılarımı
unutmak, çünkü.

Özlem Y Uçak İZ

Öykü

Berbattı yine. Sigara içmekten ağzı marsık gibiydi. İptilasının gereği bir tane daha. Aklına düşenin heyecanıyla öyle bir çekti ki harlı, uzun kıvılcımı bacak arasına düştü. Yandı bacağı. Ender evin sokağına giden kavisli, karanlık yola saptı. Güzeldi yol. Yağ gibi akıyordu. Gökyüzü ile birleşiyordu ufukta. İmgelemindeki boşluğun davetiyle daha hızlandı. Karanlıkta kaybolsam!, dedi. İşe gitmeyince bir ararlardı belki. Açmayınca umursamaz, yine geceledi derlerdi.

Direksiyonu aniden kırmak, bir anda oluverecek basit bir hareket. Aysız, puslu gece de tek şahit... Kedere boğuyordu bu duru sessizlik. Ağzının kuytularında kalan şarabı emdi. Başı yine döndü. Kiskandıran yaşını aşan, adeta yüz yıllık, derin bir yorgunluk. Neyin yılgınlığıydı bir bulabilse!

Asfalt çizgisini öyle hızla altına alıyordu ki sonsuzca gidebilirdi. Hiçliğin içine girmek çekici geldi o an. Böylelikle yok oluyordu. Hiç var olmamış da yeni doğacak gibi. Ön camda gördüğü sigarasının ateşinin derinliğine doğru. Seviyordu bunu. Karanlıktaki ufacık bir ateşten ibaret, küçük ve önemsiz olmak onu rahatlatıyordu.

Bu karanlık yolda çıkıyordu hep. Belki de kendi ile baş başa kaldığında. 'Çocukça bir utanç sanki', dedi kendi kendine. Ya da çocukluktan gelen! Böyle düşündüğü zamanlarda beyin kıvrımlarında ağdalı, kokuşmuş bir şey duruyordu, bazen de yakarak akardı organlarına. O zaman nefret ediyordu kendinden. Bağırma isteği geliyordu tam burada. Ağzı kalın bir fermuar ile kapatılıyor, içine susuyordu. Kusma güdüsüyle böğürdü bir kaç kez. Pencereyi açtı ve tükürdü. O sırada dikiz aynasından gözüne ışık vurdu. Onu alıyordu içine. Hızla. Kaçmıyordu. Sanki başka bir şeydi gelen. Birden bir oğlan çocuğu sağ koltukta belirdi. "Dur napıyorsun!..." diye seslendi çocuk. Bir el vardı. İzmarit kokulu ve büyük. Her şeyden çok bu idi kalbini yerinden fırlatan. Bacakları okşanırken 'Dokunma!' diye bağırdı avaz avaz. Ama el daha çok sıkıyor hatta yakıyordu. Şeytan yüzlü, kızıl başlı, mor suratlı ve izmarit kokulu canavardı o. Karşı gelmiyordu. Kocası değil de her okul çıkışında keşke teyzesi alsaydı onu...

'Bırak artık' dedi yanındaki çocuk; ' yoksa bitmeyecek bu!...'

O anda arkadan hızla gelen uzun tır yanından geçiyordu. Dengesi kayboldu, başı döndü. Sürükleniyordu. Saniye saniye yaşıyordu ani. Gerçeküstü bir keyif alıyordu. El bacaklarını sıkıyordu artık. Ölmüş müydü enişte?

Tepetaklak oldu sarı araba. İçindeydi. Derinleşip tüm benliğine çizilmiş elin izinden kanlı irin akmaya başladı.

Sonra, umarsız beyazlıktaki asfalt çizgilerin üstünde ona koşanları siyah beyaz eski bir film izler gibi seyretti. "Artık bırak. Sana bir şey yapamaz" dedi yine çocuk. Aynadan gördü yüzünü. Kırıktı. İçi çekildi. Bacağı acıyordu. Uyku öncesi gibi, huzurluydu ilk kez. Bacağını yakan sigara ateşi iz bırakır mıydı? Gecenin sonunda aklında bir bu vardı.

Özlem Budak

Ruhlar Korosu

Öykü

Vakit sabahın dokuzunu gösterdiğine göre, kapı zili ha çaldı, ha çalacak. Bakın laf ağzımda kaldı, işte çalıyor. Gelen Nurten Hanım'dır. İlk hastamız geldiğine göre mesaimiz başlasın o zaman. Katip Ayça'nın, aman dil alışkanlığı işte, sekreter Ayça'nın masasının karşısında duvar dibinde yer aldığım için tüm gün kiminle ne konuştu, hangi güne, hangi saate, kime randevu verdi, bilirim. Ayça her gün son hastayı Doktor İnci'nin odasına alır almaz, telefonuna koşar. Sevgilisi Nihat'ın sevda dolu konuşmalarına; kumral kıvrık saçlarından aldığı bir tutamı parmağına dolayarak, alt dudaklarını ısırarak ve onun söylemlerine kikirdeyerek karşılık verir. Böyle anlatınca sakın on sekizlik genç kız sanmayın onu. İki gün önce otuz beşinci doğum gününü kutladık. Gerçi yaşını söylemediğinde yirmi beş, bilemediniz yirmi altı. Ona baktığınızda Einstein'ın enerjisini, Nietzsche'nin şehlalığını, Virginia Woolf'un naifliğini görebilirsiniz. Mevzu iş olduğunda, sadakat, sükûnet, bilgelik, nezaket ve şefkat onun bedeninde bambaşka bir enerjiyle çalışır. Velhasıl bir eşi benzeri daha yoktur Ayça'nın.

- Günaydın Nurten Hanım.
- Günaydın...
- Mantonuzun rengi çok güzelmiş. Ne kadar da yakışmış size.
- Geçen hafta giydiğim yakışmamış mıydı?
- O da yakışmıştı tabii ama bu yeni sanırım.
- Evet yeni aldım. Asalım da kırışmasın.
- Verin bana asarım.
- Yok yok ben asarım. Başına bir şey gelmesin şimdi.
- Buyrun oturun. Doktor Hanım iki dakikaya alacak sizi.
- İki dakika mı? Neden?
- Af buyrun, lavaboda kendisi...
- Bu beklemeleri sevmiyorum biliyorsunuz?
- Bilmez miyim? Sadece iki dakika.

Söylemiştim size gelen Nurten Hanım'dır diye. Her geldiğinde yaptığı gibi Ayça'nın masasındaki yapışkanlı not kağıtlarının bulunduğu kutuyu ve metal kalemligi hizalayarak düzeltti ve yönünü bana çevirdi. Geçmiş koynunda saklar, geleceğe hükmetme hayaliyle yaşar, kaygının ele geçirdiği yaprak yeşili gözleri her zaman çiğ bakar. Yine avuç içleri terlemiş. Nabızı neredeyse yüz altmış. Biraz kilo mu almış? İlaçlardandır belki. Yıllardır çok yavaş ilerleme gösterdi. Çok geç kalınmış tedavisine.

Yıllarca etrafında herkes ona sadece huysuz, geçimsiz demiş, adını çıkarmışlar, kısmetini kapatmışlar. Ne evlenebilmiş ne de çocukları olmuş. Bu ihmal onun kırk yedi yaşında hastanelik olmasına kadar da devam etmiş. Ee yine de Allah'ın sevgili kuluymuş ki yolu İnci Hoca'yla kesişmiş. Tam kalçalarını iyice yerleştirip, kalın bacaklarını üst üste attığı sırada lavabonun kapısı açıldı. Ritmik topuk sesleriyle Doktor İnci Hanım iyice yaklaştı.

-Günaydın Nurten.

-Günaydın doktor hanım.

-Hadi gel bakalım.

-Bu eski ahşap sandalyeyi de bir değiştirmediniz. Her defasında altımda kırılacak diye korkuyorum.

-Biliyorsun, o annemden yadigâr, benim uğurum. Salonda koltuklar var onlara otursaydın.

-O koltuklar fazla derin ve geniş. Yayılınca kalkamıyorum.

-Hay Allah! Dur bakalım, bir çözüm buluruz artık.

Duyan da üç saattir oturuyor sanır. Neyse, neyse! Oh kahve de mis gibi koktu. Alp gelmeden kahve mevzusunun bitmesi, onu tam tekmil sessizlik içinde karşılamamız lazım. O geldiğinde, Ayça telefonunu kapatır, ayağındaki ayakkabıları çıkarır, çoraplarıyla kapıyı açmaya gider. Ben de çıt çıkarmamak için elimden geleni yaparım. Bunu bizden kimse istemedi tabii ama hastaya saygıdan Ayça ile böyle davranmaya karar verdik. Kapı çaldı. Saat 10:45... Ayça ayakkabılarını savururcasına ayağından çıkardı. Kapıya yönelirken telefonunu kıstı. İçeride sessizliğin sesi hâkim. Alp, soğuklarda kulaklara takılan büyük kulaklıkları, saçlarına uyum sağlayan kahverengi montu, cılız bedeniyle örtüşmeyen sert yüz ifadesiyle içeri girdi. Zor durumda kalmadıkça kulaklıklarını çıkarmaz. Seslerle arası pek iyi değil. Özellikle höpürdetme, çiğneme, üfleme, kalemle oynama, masaya vurma gibi tekrar eden sesler, onun için vampirlerden farksız. Ses vampirleri... Onları her duyduğunda kızgınlığının ar damarı çatlıyor. Ayça'nın ayaklarını görünce yüzü gevşedi. Kulaklığın birini hafifçe geriye aldı.

-Erkencisin bugün.

-Evet, biraz öyle oldu. Taksiyle geldim.

-Tatsızsın.

-Şoför, radyodan çalan müziğe, direksiyona vurarak tempo tuttu. İnci Hanım'a söz verdiğim için müdahale etmedim. Yol boyu kulaklıklarımı ellerimle bastırıp, gözlerimi kapattım.

-Senin için sinir bozucu olmuş. Biraz beklemen gerek.

-Sandalyeyi sana yanaştırayım biraz.

-Nasıl istersen. Deri koltukları sevmezsin, bilirim.

Bence bu çocuğun Ayça'da gözü var. Onun naif, düşünceli tavırlarını, evde annesi yapmıyordur yeminle. Deri koltuk hikâye. Bir iyileşsin, kendine güveni gelsin, ilk işi bizimkine aşkını ilan etmek olacak. Beklerken küçük not kağıdını ve kurşun kalemi eline aldı. "Bugün sana bir sürprizim var," dedi ve o küçük kağıdı karalamaya başladı. Karalarken diğer eliyle kalemin ve kâğıdın önünü kapattı. Bitirmeden göstermek istemiyor.

Zaman zaman başını kaldırdı Ayça'ya baktı, tekrar karalamaya devam etti. Bir ara öyle heyecanlandı ki titremesi ben de küçük bir deprem etkisi yarattı. İşte bitti, nihayet... Zira daha fazla dayanamayacaktım bu baskıya. Kalem masaya bıraktı, avucuyla not kâğıdının üzerini sıkı sıkı kapattı.

-Hazır mısın?

-Evet, hadi merak ediyorum.

Elini çekti, kâğıdı narince tutup, havaya kaldıracakken elinden yere düşürdü. Eğildi, uzandı, yetişemedi. Yerinden kalkmadan sol tarafa yüklendi, yüklendi, yüklendi... Evlat ne yaptın? Dikkat etsene? Ah! Sessizlik odasında, Alp'in kulaklarını sağır eden kuvvette kopan patırtı... Kolum, kolum!

-İyi misin Alp? Hay aksi!

-Çok ses oldu çok!..

-Sakin, sakın... Canın yandı mı? Kulaklıklarını düzelteyim.

-Tamam tamam yok bir şeyim, iyiyim...Sandalyeyi kırdım galiba?

-Dert etme. Sen koltuğa geç, ben parçaları toparlarım.

Bu hengamede sesimi duyan oldu mu? Hah işte o duyduğunuz çatırtı, kırılan kolumdan geldi. Hani Ayça'nın dert değil dediği kolum. Ne de kolay söyledi... Ustam Akif Bey'in ellerinde ceviz ağacından oyularak can bulduğumda, henüz Osmanlı çökmemişti. Kurtuluş savaşını, Cumhuriyet'in ilanını, ihtilalleri gördü bu kadim bedenim. Ayrıca ağırladığım paşa hanımlarının, kahraman askerlerin, konaklardaki misafirlerin de haddi hesabı yok.

İçi süngerli, kırmızı kadife oturma yerim ve kolluklarımla pek çok koltuktan çok daha rahat olduğum da kesin. Şu çok az kalan eski topraklardanım sizin anlayacağınız.

-O sesler de neydi Ayça?

-Yok bir şey İnci Hanım. Alp bizim emektardan düştü ama iyi, sorun yok.

-Ben dedim ama size doktor hanım. Kırılacak dedim.

-Tamam Nurten'ciğim, demiştin. Haklıymışsın. Haftaya bugün görüşürüz.

-Alp sen içeri geç, geliyorum şimdi.

-Kusura bakmayın İnci Hanım. İsteyerek olmadı.

-Olur böyle şeyler, sıkma canını.

-Ayça kırılan parçayı ver bana, sen de Alp'le ilgilen.

Bana bak Nurten zaten canım yanmış, sus be kadın! Alp kulaklarını tutup, kafasını bedenine gömdü. Biraz da mahçup İnci Hanım'ın odasına kaçarak girerken, Nurten'de kıymetli mantosuna doğru yürüdü.

-Ahhh Melahat'ım! Seni mutfağa götürüyüm. Üniversiteye giderken ustaya bırakırım. Umarım halledebilir.

Alp'in karaladığı kağıt, kırılan parçamın üzerinde, mutfakta terk edilmiş olarak duruyorum. Her şeye Ayça'nın yüzünü çizdiği bu lanet olası kağıt neden oldu. Umutsuzluk, ahşabımın her damarında yoğun akıcı ilerliyor, kırılan kolumda pıhtılaşıyor. Çaresiz, kırılğan ve biçareyim... Bu hissi çok uzun zamandır yaşamamıştım. İnci Hanım, bana annesinin ismiyle, Melahat diye seslenir her zaman. Melahat evde sadece benimle rahat ederdi. Kahvesini benimle içer, televizyona benimle bakar, annesi Leyla Hanım, eşi Cahit Bey'le sohbetlerin en kahkahalısını, en hüzünlüsünü benimle yapardı. Dedim ya sandalye olduğuma bakmayın, koltuk kadar konforluyumdur diye.

İlk terk edilişim Melahat gittikten sonra oldu. O zamanlar İnci yurt dışında okuyordu. Evin bazı eşyalarıyla birlikte tavan arasına terk edildim. Eğer İnci beni tavan arasında bulmasaydı, tahta kurtlarına yem olacaktım. Yıllar sonra ilk kez o buhranlı yalnızlık korkusunu tekrar yaşıyorum. Üstelik bu defa bir parçam da beni terk etti. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Ruhum, İnci'nin hastaları gibi darmadağın. Korku sardı her yerimi. Bunca yıldır üstümden geçen insanların ruhları sahip çıksa bana. Bir koro halinde seslenseler "müsterih ol" deseler. Melahat gelse yanıma her zaman İnci'ye verdiği teselliye bana verse;

-Bebekler anne karnından ilk ayrıldığında, ilk çektiği nefes ciğerlerine acı verirmiş. Zor olmasına rağmen yaşamak için bu acıya dayanmış. Sen de dayanmalısın, emektarım dese...

Kırılan parçamdaki yılanmış halkalarım ruhlar korusu eşliğinde yeniden cana gelse...

Ertuğrul Kaya Değil

giderken götürdüğün yalnızca topuğun değil
senin bir boynun var
öne arkaya bakan
gerdan desen
serdengeçti aynaların asıldığı
bir incecik yay gibi elin
gün ortasında bekleyiş geren
ve sadağından cilveli umutlar saçan

yüzünü tutan
bir geçkin zamanın şarkısıydı
önce ellerin gitti toparlayıp notalarını
sonra omzun gitti çukurunda nefesim saklı

giderken götürdüğün yalnızca topuğun değil
kulağımdan söküp endamında taşıdığın
şarkılar

Mustafa Arıdaş İsimsiz Cinnet

Beynimi dağlayan öksüzlük çanları...
Yüzüme dökülen bahar...
Yaşama senaryoları bir bir sonlanıyor
zihnimde
İsimsiz cinnetleri kuşandım sırtıma
Bilinmezliğin buruk tadına gömülmüşüm.
Siyahın tarafsızlığında derinleşiyorum.
Bilinçaltım kan kaybediyor.
İzlerimi köreltmeden yeraltına sızmamalıyım.

Pervin Glbaz

Yeşil Balon

yk

Daha önce duymadığım, adına tabut dedikleri, hiç görmediğim yeşilli bir örtüyü üzerine örttükleri, o soğuk tahta yığınının bahçemize getirip koyduklarında henüz 6 yaşımdaydım. Annem bahçenin bir kenarında ağılıyordu ve babaannemin ağıtları yankılanıyordu sıcaklığıyla bizi sarmalayan, o günden sonra ise soğuk yüzünü bize gösteren bahçe duvarlarımızda. Neden o an her yer buz kesmişti, önceleri anlam veremedim.

Annemle babam bu bahçenin duvarlarını elleriyle yapmışlar. Öyle anlatırlardı. “Bu evi yapabilmek için tırnaklarımla kazıdım hayatı.” derdi hep babam. Annem evde top oynadığımda ık da hayatta oyna deyip beni avluya kovalardı. Annemle babaannem avlumuzda hep hayat derdi. Bundan sebep dedim ki, demek evler hayat denilen yer kazılarak yapılıyor... Öyle ya, yoksa neden kazısını tırnaklarıyla hayatı babam. Hem neden tırnaklarıyla kazıyordu, onu da anlamazdım. Ben toprakla oynayıp tırnaklarımın arasını doldurduğumda kumla, annemden yerdim azarı hep. Demek baba olunca anneler kızamıyordu.

Dedemle bir keresinde bahçeye ağı dikmiştik de, “Kazmayı getir de kazalım bir çukur!” demişti bana. Kazma denilen şeyi de o gün öğrenmiştim mesela. ocuk olmak ne zor. Bilmediğin bir dolu şey var. O değıl de, toprak kazmayla kazılıyorsa babam neden tırnaklarıyla kazıyordu hayatı? Anla-ya-madım... Sonradan “Demek o kadar fakirmişiz!” diye bağıladım bu durumu bir sonuca. Babamın kazma alacak parası bile yokmuş ki tırnaklarıyla kazımış bizim sonradan ağılarımızı diktiğimiz hayatı... Bu sonuca varmam pek de zor olmamıştı zaten. Evimizin her yerinden yokluk akardı o günlerde.

Mahallede ocuklarla oynarken akşamın nasıl olduğunu anlamazdım çünkü akşam demek babanın iştenden gelmesi demekti benim için. Ahmet’in babası hep güneş batarken gelirdi. Hseyininki de... Babaları gelince oyunu bırakır topuklardı evlerine. Babaların gelme saati oyunun da bitiş saatiydi çünkü. Hele bir de babalarının cebinden sadece ucu görünen kırmızı kaplı fındıklı çikolatayı gördüler mi, neden dursunlardı ki sokakta? O zamanlar öyle bir yokluk varmış ki demek, cepler bile ufak yapılmış, bir tadelle bile boylu boyunca sığmazmış ceplere dedim sonradan kendimce. Ben akşamları hep geç kalırdım. Sokaktaki oyundan kopamazdım çünkü akşamın olduğunu anlamazdım, ne yalan söyleyeyim. Babamın geleceğı saat hiç belli olmadı ki benim. Garibim sürekli işt değıştirirdi.

Bazen mahalledeki çocuklarla konuşurduk. Babalarının işlerinden bahsederlerdi. En son hatırladığımda babam inşaatta kalıpcılık yapıyordu. Düşündüm, acaba hâlâ aynı yerde mi çalışıyordu. O akşam sokaktan vaktinde döndüm eve. Tam da Hüseyin ile Ahmet'in döndüğü vakitte... Annemle babaannemi bizim hayatta salça kaynatırken buldum. Dedim: "Anne, babam hâlâ inşaatta kalıpcı mı?" Yok, dedi. Meğer babam tır şoförlüğüne başlamış o hafta. Birkaç gecedir ben uykudayken o sert ve nasırlı ellerini neden saçlarımda gezdirmediğini o zaman anladım.

Babam ilkokulu zor bitirmiş. O zamanlar köyde okul olmayınca dedem kasabaya göndermek istememiş. Babam da tarlada dedeme yardım etmeye başlamış, büyümüş görünen çocuk bedeniyle. Çok zeki adammış babam. Harcadım oğlanın geleceğini, derdi dedem, ondan için. Ben o zamana kadar paranın harcandığını duymuştum da geleceğin harcandığını hiç duymamıştım. Sonradan o buz gibi bahçe duvarında yatan babamla anladım, bozuk para gibi harcanabilen geleceği.

Dedemle tarlada çalışırken hep hayal kurarmış babam ve kardeşlerine masal diye anlatırmış hayallerini. Sonrasında gerçekleştirilemedikçe hayallerini, ceplerini daha çok masalla doldurmakla yetinmiş.

Akşamları eve erken geldiği günlerde sobanın yanına kıvrılıp dinlerdik babamdan masallarını biz kardeşimle. Bazen uçan balon satarken göklere uçan bir çocuk olurdu masaldaki kahraman, bazen kamyonuyla dünyayı dolaşan bir seyyah... En çok uçan balon satan çocuğu severdim babamın masallarından. Hani harçlıklarını kazanmak için balon satarmış. Hep o balonlar gibi uçmayı hayal edermiş. Bir gün gözlerini kapatmış ve balonlarının onu havaya yükselttiğini hayal etmeye başlamış. Masal bu ya, bir mucize olmuş ve çocuk balonlarla havalanmış mavi göğe. Hayatında olmadığı kadar hür, olamayacağı kadar mutluymuş. Meşhurdu babamın bu masalı... Her gece olsa her gece dinlerdim. Öyle güzel gelirdi ki kulağıma, ninni gibi.

Babamın masalıyla uyuduğum geceler gördüğüm rüyalara doyamazdım çünkü. Onun sıcaklığı, gücü sarardı sanki dört bir yanıma. Lakin her daim masallarla da uyuyamazdım. O hafta hiç masal anlatamamıştı mesela babam. Hani babamın tır şoförü olduğu, şehir şehir gezdiğini düşündüğüm o hafta...

Altı yaşındaydım... Ben sokakta oynarken caminin hoparlörünü cızırdattı imam emmim. Karmaşık cümlelerin arasında duyar gibi oldum babamın adını. Allah Allah, dedim, imam emmi neden babamın adını söylesin ki. Yoksa babam gezdiği şehirlerde yine güzel masallar anlattı da meşhur mu oldu? Meraklandım çocuk aklımla. Koşarak eve gittim anneme haber vermeye.

Annemle babaannem evvelsi geceden beri için için ağlardı da anlayamazdım neden akıttıklarını gözyaşlarını. Dün gece biz uyuduktan sonra çalmıştı evimizin telefonu ısrarla. Uykudan uyanan annem telefona cevap verdiğinden beri ağlardı. Babaannem de...

Kardeşimle uyku arasında anlayamamıştık bu feryat figanın ne olduğunu. Şimdilerde düşünüyorum da, anlarmışım aslında acının yanaştığını bize de, yorganı kafama çekince bizi bulamayacağını sanarmışım çocuk aklımla. Anneme imam emmimin babamın adını söylediğini haber ettiğimde, öyle sıkı sarılmıştı ki bana, sanki kucağına alıp tüm acılardan korumak istermiş gibi bundan sonra bizleri tek başına.

Baban, dedi, baban ölmüş. Ölmüş? Ölmek? O ne demekti? Bilmiyordum ki ben daha. "Anne, ölmek ne demek?" dedim. Ağladı, ağladı, verecek cevap bulamadı. 6 yaşındaydım ve daha önce kimsenin ölmek işini yaptığını görmemiştim. "Önemli bir şey mi ki o anne? İmam emmim o yüzden mi babamın adını okur hoparlörden?" dedim. Annem yine sıkıca sarıldı bana... Nasıl bir işse bu ölmek, hem önemliydi hem de acıtıyordu insanın canını. Annem hep memleketten dönerken ağlardı, ayrılık vakti şimdi, diye. Yoksa ölüm işini yapan insanlarda mı ayrılıyordu bizden de, ağlıyorduk onların gidişine?

Bilemedim... Anneme de daha fazla şey sormadım. Zaten sormaya da vakit olmadı. Konu komşu kim varsa etrafta, gelmeye başladılar bizim eve. Her gelen bir başın sağ olsunur tutturmuş. Başı sağ olmak ne demekti Allah aşkına? Soramıyordum. Herkesin gözünde benim görmek istemediğim, belki de anlayıp anlamazlığa verdiğim bir acıdır dolaşıyordu. Sormamalıydım.

Yeşil bir araba yanaştı bizim avlunun önüne, kamyonete benzeyen. İçinde kutu gibi tahtadan bir şey... Yeşil bir örtüye sarmalamışlar... Baktıkça insanın içini cız ettiren, emin olamadığım ama babamın kokusuyla burnumun direğini sızlatan, boğazımdan geçen nefesle içimi yakan... Anladım... Annemin çığlığından, babaannemin ağıtından... Babamdı bu gelen... Şarapol dediler, devrilmiş dediler, uyuklamış dediler ve en son helalleşmeye geldi dediler. İmam emmim bir dua okudu... Ve götürdüler... Her şey o kadar hızlı oldu ki... Ya da bana öyle geldi...

Altı yaşındaydım. Babamın o yeşil arabayla gidişi, çocukluğumu da alıp götürdü benden. Altı yaşında adımın önüne yetim sıfatını ekledikleri gün, acıyla yoğurup birden büyüttüler beni. Artık çocukluğunu yeşil bir balonun ipine bağlayıp havaya salıvermiş bir yetişkindim.

"Ben bu bayrağın altında doğmuş bir Türk kadınıyım.Burada yaşadım,burada öleceğim."

